

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Høringsnotat

**Forskrift om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre
(valgforskriften)**

Endringer i forskrift om valg til Sametinget

3. juni 2024

1	Høringsnotatets hovedinnhold	10
2	Bakgrunnen for forslaget	11
3	Manntall	11
3.1	Hvilke opplysninger manntallet skal inneholde.....	11
3.1.1	Gjeldende rett	11
3.1.2	Valgforskriften 2003	11
3.1.3	Departementets vurdering	11
3.2	Grunnlag for oppdatering av manntallet etter skjæringsdatoen	13
3.2.1	Gjeldende rett	13
3.2.2	Valgforskriften 2003	13
3.2.3	Departementets vurdering	13
3.3	Rutiner for oppdatering av manntallet.....	14
3.3.1	Gjeldende rett	14
3.3.2	Valgforskriften 2003	14
3.3.3	Departementets vurdering	14
3.4	Manntallet som skal legges ut til offentlig ettersyn.....	14
3.4.1	Gjeldende rett	14
3.4.2	Valgforskriften 2003	15
3.4.3	Departementets vurdering	15
3.5	Tilgang til manntallseksemplarer	16
3.5.1	Gjeldende rett	16
3.5.2	Valgforskriften 2003	16
3.5.3	Departementets vurdering	17
3.6	Manntallsføring av personer som har sperret adresse i folkeregisteret. 20	
3.6.1	Gjeldende rett	20
3.6.2	Etablert praksis	20

3.6.3	Departementets vurdering	21
3.7	Bruk av manntallet for testformål.....	21
3.7.1	Gjeldende rett	21
3.7.2	Valgforskriften 2003	22
3.7.3	Departementets vurdering	22
4	Listeforslag.....	22
4.1	Overskrift på listeforslag.....	22
4.1.1	Gjeldende rett	22
4.1.2	Valgforskriften 2003	22
4.1.3	Departementets vurdering	22
4.2	Krav til elektroniske underskrifter.....	23
4.2.1	Gjeldende rett	23
4.2.2	Valgforskriften 2003	24
4.2.3	Departementets vurdering	24
4.3	Krav til listeforslag med underskrifter på papir	24
4.3.1	Gjeldende rett	24
4.3.2	Valgforskriften 2003	25
4.3.3	Departementets vurdering	25
4.4	Tillitsvalgte.....	25
4.4.1	Gjeldende rett	25
4.4.2	Valgforskriften 2003	25
4.4.3	Departementets vurdering	26
4.5	Taushetsplikt om hvem som har underskrevet på et listeforslag.....	27
4.5.1	Gjeldende rett	27
4.5.2	Valgforskriften 2003	27
4.5.3	Departementets vurdering	27

4.6	Endringer på listeforslaget etter innleveringsfristen.....	28
4.6.1	Gjeldende rett	28
4.6.2	Departementets vurdering	28
4.7	Opplysninger om kandidatene.....	29
4.7.1	Gjeldende rett	29
4.7.2	Valgforskriften 2003	29
4.7.3	Departementets vurdering	29
4.8	Underretning til forslagsstillerne	29
4.8.1	Gjeldende rett	29
4.8.2	Valgforskriften 2003	29
4.8.3	Departementets vurdering	30
5	Utforming, trykking og utsendelse av stemmesedler	30
5.1	Gjeldende rett.....	30
5.2	Valgforskriften 2003	31
5.2.1	Innledning.....	31
5.2.2	Krav til stemmesedler med kandidatnavn.....	32
5.2.3	Blanke stemmesedler	32
5.2.4	Tillitsvalgtes rett til å få stemmesedler	33
5.3	Departementets vurdering.....	33
5.3.1	Evaluering av stemmeseddelutforming.....	33
5.3.2	Utforming av stemmeseddel med kandidatnavn ved stortingsvalg..	33
5.3.3	Utforming av partistemmeseddel uten kandidatnavn	34
5.3.4	Trykking og utforming av blanke stemmesedler.....	35
5.3.5	Tillitsvalgtes rett til å stemmesedler.....	35
6	Bruk av elektronisk valggjennomføringssystem.....	36
6.1	Gjeldende rett.....	36

6.2	Departementets vurdering	36
6.2.1	Utrede behov for nærmere regulering av sikkerhet.....	36
6.2.2	Frist for å legge opplysninger inn i valggjennomføringssystemet.....	37
7	Informasjon til velgerne om stemmerett.....	37
7.1	Innledning	37
7.2	Gjeldende rett.....	38
7.2.1	Valgloven	38
7.3	Valgforskriften 2003	38
7.4	Departementets vurdering.....	39
7.4.1	Innledning.....	39
7.4.2	Skille mellom informasjon til velgerne og informasjon for å identifisere velgeren	39
7.4.3	Utsendelse av informasjon til velgerne.....	39
7.4.4	Hvilke opplysninger som skal sendes til velgerne.....	40
8	Tilgjengelighet og universell utforming.....	41
8.1	FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.....	41
8.2	Gjeldende rett.....	43
8.2.1	Universell utforming.....	43
8.2.2	Krav til valglokalenes egnethet.....	44
8.2.3	Forskriftshjemmel i ny valglov	45
8.3	Valgforskriften 2003	45
8.4	Departementets vurdering.....	46
8.4.1	Innledning.....	46
8.4.2	Universell utforming av inngangsparti.....	48
8.4.3	Kunngjøring om valglokaler som ikke oppfyller kravet om at velgeren skal kunne komme seg inn uten hjelp.....	51

8.4.4	Universell utforming av lokalet som skal brukes som valglokale.....	52
8.4.5	Universell utforming av valgavlukker.....	55
8.4.6	Plassering og universell utforming av valgurne mv.....	57
8.4.7	Universell utforming av stemmesedler.....	58
9	Stemming.....	58
9.1	Innledning.....	58
9.2	Kunngjøring av tid og sted for stemming.....	58
9.2.1	Gjeldende rett.....	58
9.2.2	Valgforskriften 2003.....	58
9.2.3	Departementets vurdering.....	59
9.3	Organisering og gjennomføring av stemming.....	60
9.3.1	Gjennomføring av tidligstemming.....	60
9.3.2	Gjennomføring av forhåndsstemming innenlands.....	61
9.3.3	Gjennomføring av stemming på valgtinget.....	64
9.3.4	Informasjon for å identifisere velgeren ved mottak av stemmer i stemmesedelkonvolutt.....	65
9.4	Krav til legitimasjon.....	69
9.4.1	Gjeldende rett.....	69
9.4.2	Departementets vurdering.....	69
9.5	Forsendelse av forhåndsstemmer.....	70
9.5.1	Gjeldende rett.....	70
9.5.2	Valgforskriften 2003.....	70
9.5.3	Departementets vurdering.....	71
9.6	Krav til brevstemming i utlandet.....	72
9.6.1	Gjeldende rett.....	72
9.6.2	Valgforskriften 2003.....	72

9.6.3	Departementets vurdering	72
10	Oppbevaring, transport og overlevering av valgmateriell.....	73
10.1	Gjeldende rett	73
10.2	Valgforskriften 2003	74
10.3	Departementets vurdering	74
10.3.1	Innledning.....	74
10.3.2	Valgstyrets ansvar for å etablere rutiner	74
10.3.3	Forsegling, tømning av urner og oppbevaring av valgmateriell ...	75
10.3.4	Transport av valgmateriell	76
10.3.5	Kvittering for oversending av materiell.....	77
11	Godkjenning av stemmegivninger og stemmesedler	77
11.1	Gjeldende rett	77
11.2	Valgforskriften 2003	78
11.3	Departementets vurdering	78
11.3.1	Om godkjenning av stemmesedler	78
11.3.2	Kartlegging av hvorfor velgere møter opp på valgdagen uten å være innført i kommunens manntall.....	79
12	Opptelling av stemmesedler	79
12.1	Gjeldende rett	79
12.2	Valgforskriften 2003	80
12.3	Departementets vurdering	80
12.3.1	Bestemmelser som ikke foreslås videreført i ny valgforskrift.....	80
12.3.2	Forslag for å sikre en korrekt opptelling.....	81
12.3.3	Første opptelling av stemmesedler som i kommunen er lagt i urne uten bruk av stemmeseddelkonvolutt, jf. valgloven § 10-8 andre eller tredje ledd	86

12.3.4	Første opptelling av stemmesedler som ikke skal telles opp etter valgloven § 10-8 andre og tredje ledd	87
12.3.5	Kunngjøring av opptellingsresultatene	90
13	Protokollering av valg	91
13.1	Gjeldende rett	91
13.2	Valgforskriften 2003	91
13.3	Departementets vurdering	92
14	Klagenemnd. Overtredelsesgebyr	92
14.1	Gjeldende rett	92
14.2	Prop. 81 L (2023–2024) om endringer i valgloven.....	92
14.3	Valgforskriften 2003	93
14.3.1	Betaling av overtredelsesgebyr	93
14.3.2	Klageorgan.....	93
14.3.3	Krav til klagen	94
14.3.4	Klagebehandlingen	94
14.4	Departementets vurdering	94
14.4.1	Klageorgan.....	94
14.4.2	Klagen	95
14.4.3	Klagebehandlingen	96
15	Sametingsvalg	96
15.1	Gjeldende rett	96
15.2	Konsultasjoner	96
15.3	Departementets vurdering	96
15.3.1	Helhetlig gjennomgang av reglene for sametingsvalg.....	96
15.3.2	Endringer som følge av at det ikke skal være et stemmestyre	97
15.3.3	Endringer av henvisninger til valgloven 2002 og valgforskriften 2003	98

15.3.4	Underskrifter på listeforslag	100
15.3.5	Partistemmeseddel uten kandidatnavn.....	100
15.3.6	Enkelte endringer som følge av ny valglov og ny valgforskrift.....	100
16	Økonomiske og administrative konsekvenser	101
17	Merknader til de enkelte bestemmelsene i forslaget til ny valgforskrift ..	103
18	Forslag til forskrift om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgforskriften).....	121
	Kapittel 1. Manntall	121
	Kapittel 2. Listeforslag.....	124
	Kapittel 3. Utforming og trykking av stemmesedler.....	125
	Kapittel 4. Elektronisk valggjennomføringssystem	130
	Kapittel 5. Informasjon til velgerne om stemmerett.....	131
	Kapittel 6. Fellesbestemmelser for stemming innenlands	131
	Kapittel 7. Forhåndsstemming innenlands	133
	Kapittel 8. Forhåndsstemming i utlandet.....	134
	Kapittel 9. Forsegling, oppbevaring, transport og overlevering.....	135
	Kapittel 10. Godkjenning av stemmesedler	137
	Kapittel 11. Opptelling av stemmesedler	138
	Kapittel 12. Protokollering	139
	Kapittel 13. Klagenemnd. Overtredelsesgebyr	140
	Kapittel 14. Ikrafttredelse	140
19	Forslag til endringer i forskrift om valg til Sametinget.....	141

1 Høringsnotatets hovedinnhold

Kommunal- og distriktsdepartementet sender med dette forslag til ny valgforskrift på høring. Forskriften skal avløse forskrift 2. januar 2003 nr. 5 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre, som ble opphevet 6. mai 2024.

Flere sentrale bestemmelser i valgforskriften 2003 er tatt inn i ny lov 16. juni 2023 nr. 62 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven). Disse foreslås derfor stort sett ikke videreført i ny valgforskrift. Departementet foreslår å forskriftsfeste praksis som ikke har vært regulert, blant annet om manntallsføring av personer med sperret adresse i folkeregisteret. Departementet foreslår også noen strukturendringer, språklige endringer og oppdateringer for å tilpasse forskriften til ny valglov.

Departementet følger opp endringen i ny valglov og foreslår ikke å videreføre praksisen med at Valgdirektoratet sender ut valgkort til alle velgere. Direktoratet skal fremdeles sende ut informasjon om stemmerett til velgerne, men det vil ikke være i form av et valgkort som velgerne kan ta med seg i valglokalet.

Departementet foreslår å forskriftsfeste regler som presiserer innholdet i kravet til universell utforming. Departementet konkretiserer i ny valgforskrift hvilke bygningsmessige kvaliteter et lokale må ha for å kunne benyttes som valglokale. Kravene tilsvarer nivået som fremgår av byggeteknisk forskrift. Formålet med å forskriftsfeste slike krav i valgforskriften er å gjøre det enklere for kommunene å følge kravet til universell utforming.

Departementet foreslår å forskriftsfeste at velgerens legitimasjon skal inneholde velgerens navn, fødselsdato og ansiktsfoto. Dersom stemmemottaker mener at velgerens legitimasjon ikke kan godtas, foreslår departementet at leder eller nestleder i valglokalet skal avgjøre om legitimasjonen skal godtas.

For at velgerne skal ha tillit til opptellingen og for at den skal bli så korrekt som mulig, er det viktig at den første opptellingen av stemmesedler er nøyaktig. Departementet foreslår detaljerte regler for hvordan den manuelle opptellingen skal foregå.

Departementet foreslår også enkelte endringer i forskrift 19. desember 2008 nr. 1480 om valg til Sametinget, da forskriften viser til regler i valgloven 2002 og valgforskriften 2003, som nå begge er opphevet. I tillegg foreslås enkelte endringer for å harmonisere regelverket som følge av ny valgforskrift.

2 Bakgrunnen for forslaget

Stortinget vedtok ny valglov 12. juni 2023. Loven trådte i kraft 1. mai 2024. Samtidig ble valgloven 2002 opphevet. Valgforskriften 2003 ble også opphevet 6. mai 2024.

Valgloven inneholder de grunnleggende reglene for hvordan representanter skal velges til Stortinget, fylkesting og kommunestyre. Valgforskriften inneholder nærmere bestemmelser som utfyller reglene i valgloven, for eksempel detaljerte prosedyrer for mottak av stemmer i ulike typer situasjoner, eller presisering av hvilke tilfeller manntallet skal oppdateres. Departementet er i valgloven gitt fullmakter til å fastsette forskrift om temaene som omtales i dette høringsnotatet.

Departementet tar sikte på at den nye valgforskriften skal tre i kraft omkring 1. oktober 2024.

3 Manntall

3.1 Hvilke opplysninger manntallet skal inneholde

3.1.1 Gjeldende rett

Det følger av valgloven § 2-6 første ledd at hovedregelen er at personer med stemmerett skal innføres i manntallet i den kommunen de var folkeregistrert som bosatt 30. juni i valgåret. Valgloven regulerer ikke hvilke opplysninger om velgerne dette manntallet (det ordinære manntallet) skal inneholde. Valgloven § 2-11 bokstav a gir departementet hjemmel til å «gi forskrift om manntallsføring, behandling og oppdatering av manntallet».

3.1.2 Valgforskriften 2003

Hverken valgloven 2002 eller valgforskriften 2003 regulerte hvilke opplysninger om velgerne det ordinære manntallet skal inneholde. Valgforskriften fastsatte imidlertid i § 4 at manntallet som legges ut til offentlig ettersyn, bare skal inneholde navn, adresse, fødselsdato og ev. manntallsnummer og kretsopplysninger til de manntallsførte.

3.1.3 Departementets vurdering

Manntallet brukes både ved forhåndsstemming innenlands og ved stemming på valgtinget. Det følger av valgloven § 7-4 at kommunene skal bruke et elektronisk manntall ved forhåndsstemmingen. Valgstyret bestemmer selv om den enkelte kommune skal bruke et elektronisk manntall eller et papirmanntall på valgtinget, jf. valgloven § 9-4.

I praksis har det blitt slik at det elektroniske manntallet inneholder noe mer informasjon om velgerne enn papirmanntallet. Papirmanntallet inneholder for eksempel kun velgernes fødselsdato, mens det elektroniske manntallet også inneholder velgernes personnummer.

Velgerne krysses av i manntallet for å sikre at de kun avgir én stemme (til hvert valg). Et tiltak for å sikre at det settes kryss ved riktig person i manntallet, er å stille krav om at når velgerne stemmer, skal de vise legitimasjon, jf. valgloven § 6-11 første ledd. De vanligste typer legitimasjon inneholder hele fødselsnummeret, dvs. både fødselsdatoen og personnummeret. Legitimasjonene inneholder imidlertid ikke informasjon om velgernes adresse. Departementet mener derfor at adresse vil ha en svært begrenset funksjon som identifikator for å skille velgerne fra hverandre, og at det derfor i utgangspunktet ikke er behov for denne informasjonen om velgerne i manntallet. Etter departementets vurdering tilsier behovet for sikker identifikasjon av velgerne, at også papirmanntallet, og ikke som tidligere bare det elektroniske manntallet, inneholder opplysninger om velgernes personnummer. Departementet foreslår på denne bakgrunn å forskriftsfeste hvilken informasjon manntallet skal inneholde om velgerne.

Departementet mener manntallet skal inneholde velgernes navn og fødselsnummer. I de få tilfeller hvor velgernes identitet blir bekreftet av stemmemottakeren, jf. valgloven § 6-11 andre ledd, vil imidlertid velgernes adresse kunne ha en funksjon. Departementet foreslår derfor at manntallet også skal inneholde opplysninger om velgernes bostedsadresse.

Manntallet må videre inneholde opplysninger om hvilken stemmekrets velgerne er manntallsført i, jf. at Stortinget i anmodningsvedtak 780 (2022–2023) ba «regjeringen sørge for at forhåndsstemmer og stemmer avgitt i en annen valgkrets enn der velger er manntallsført ved valgoppgjøret, fordeles på den kretsen der velgeren er manntallsført». Opplysninger om stemmekretser er også nødvendig av hensyn til kommuner som bruker papirmanntall på valgdagen og som har flere stemmekretser.

Manntallet kan ikke inneholde andre personopplysninger om velgerne. Departementet foreslår imidlertid at manntallet i tillegg kan inneholde informasjon om velgernes plassering i manntallet, dvs. manntallsnummer til velgerne. Dersom kommunene bruker papirmanntall på valgtinget, kan manntallet også inneholde rode-, side- og linjeopplysninger, slik at kretsmanntallet ved behov kan deles opp i mindre deler på valgtinget.

3.2 Grunnlag for oppdatering av manntallet etter skjæringsdatoen

3.2.1 Gjeldende rett

Valgloven regulerer med ett unntak, jf. § 2-6 fjerde ledd, ikke grunnlaget for oppdatering av manntallet etter skjæringsdatoen. Valgloven § 2-11 bokstav a gir departementet hjemmel til å «gi forskrift om manntallsføring, behandling og oppdatering av manntallet».

3.2.2 Valgforskriften 2003

Valgforskriften § 1 inneholdt ulike grunnlag for oppdatering av manntallet etter skjæringsdatoen. Bokstav a var generell og fastsatte at manntallet kan oppdateres ved «[k]rav om retting av feil, oppdaget feil eller klage». Etter denne bestemmelsen kan en føre inn personer i manntallet som feilaktig er utelatt eller stryke personer som feilaktig er innført. Det var også mulig å rette opp feil i opplysningene om den enkelte velger som forelå på skjæringstidspunktet, for eksempel dersom det er feil ved velgerens navn. Oppdateringsgrunnlagene i bokstavene b til g knyttet seg til konkrete tilfeller, som for eksempel utenlandsboende som flyttet tilbake til Norge, erverv av statsborgerskap og dødsfall.

3.2.3 Departementets vurdering

Departementet foreslår å videreføre innholdet i valgforskriften 2003 § 1 bokstavene a, b og d til g. Bestemmelsen i bokstav c om innføring i manntallet etter søknad fra personer som har vært bosatt i utlandet i mer enn ti år, foreslås ikke videreført. Dette fordi denne gruppen velgere etter valgloven § 2-6 fjerde ledd ikke lenger trenger å søke om innføring i manntallet, men skal innføres i manntallet hvis de stemmer. Det foreslås derfor i stedet en bestemmelse om at manntallet skal oppdateres når en person som ikke har vært folkeregistrert som bosatt i Norge i løpet av de siste ti årene før valgdagen, stemmer. Dette følger allerede av valgloven § 2-6 fjerde ledd, men departementet foreslår likevel av pedagogiske årsaker å fastsette dette også i valgforskriften.

Departementet foreslår i tillegg en ny bestemmelse om oppdatering av manntallet dersom en person som er innført i manntallet, taper sitt norske statsborgerskap. Dersom en person mister statsborgerskapet, og dette fører til at vedkommende ikke har stemmerett ved valget, foreslår departementet at personen skal strykes fra manntallet, med mindre vedkommende allerede har avgitt godkjent forhåndsstemmegivning. Dersom en person mister statsborgerskapet, vil vedkommende miste stemmeretten ved stortingsvalg. Personen vil imidlertid fortsatt kunne ha stemmerett ved kommunestyre-

og fylkestingsvalg etter valgloven § 2-2 tredje ledd, dvs. dersom vedkommende har vært folkeregistrert som bosatt i Norge de tre siste årene før valgdagen eller er statsborger i et annet nordisk land og har blitt folkeregistrert som bosatt i Norge senest 30. juni i valgåret. I så fall skal personen ikke strykes fra manntallet selv om vedkommende taper sitt norske statsborgerskap.

3.3 Rutiner for oppdatering av manntallet

3.3.1 Gjeldende rett

Valgloven § 2-3 første ledd fastsetter at det er departementet som skal opprette og oppdatere manntallet. Departementet kan med hjemmel i valgloven § 2-11 bokstav a «gi forskrift om manntallsføring, behandling og oppdatering av manntallet».

Departementets myndighet etter denne bestemmelsen vil bli delegert til Valgdirektoratet.

3.3.2 Valgforskriften 2003

Valgforskriften § 2 første ledd fastslo at det er departementet som skal sørge for at manntallet oppdateres i henhold til valgforskriften § 1 frem til lørdag før valgdagen. Andre til femte ledd inneholdt rutiner for hvordan manntallet skulle oppdateres.

3.3.3 Departementets vurdering

Departementet foreslår med enkelte mindre endringer å videreføre innholdet i valgforskriften 2003 § 2 andre, fjerde og femte ledd som inneholder rutiner for oppdatering av manntallet. Bestemmelsen i tredje ledd om manntallsføring av norske borgere som har bodd i utlandet i mer enn 10 år, og som søker om innføring i manntallet, foreslås ikke videreført. Dette fordi denne gruppen velgere etter ny valglov § 2-6 fjerde ledd ikke lenger trenger å søke om innføring i manntallet, men skal innføres i manntallet hvis de stemmer. Departementet foreslår derfor i stedet en bestemmelse om at valgstyret skal sørge for at manntallet oppdateres i slike tilfeller. Første ledd i valgforskriften foreslås ikke videreført, da dette allerede følger av valgloven § 2-3 første ledd.

3.4 Manntallet som skal legges ut til offentlig ettersyn

3.4.1 Gjeldende rett

Valgloven § 2-7 første ledd fastsetter at «[v]algstyret skal legge manntallet ut til offentlig ettersyn».

3.4.2 Valgforskriften 2003

Det fulgte av valgforskriften § 4 at utleggingsmanntallet bare skal «inneholde navn, adresse, fødselsdato og ev. manntallsnummer og kretsopplysninger til de manntallsførte».

3.4.3 Departementets vurdering

Departementet viser til at hovedformålet med utleggingsmanntallet er at velgerne skal kunne sjekke at de er innført i manntallet. Det vil kunne forekomme at personer har samme navn og samme fødselsdato. At de også har samme adresse, vil imidlertid etter departementets vurdering være svært lite sannsynlig. I så fall vil nok velgerne selv uansett være klar over det, og kunne kontrollere at alle er innført i utleggingsmanntallet. Når det gjelder utleggingsmanntallet, er det derfor etter departementets vurdering tilstrekkelig at det inneholder velgernes navn, adresse og fødselsdato for å kunne kontrollere om en person står i manntallet. Departementet foreslår derfor å regulere dette i forskrift.

Departementet foreslår ikke å videreføre at utleggingsmanntallet også kan inneholde manntallsnummer og kretsopplysninger til de manntallsførte. Kommunene skal imidlertid som tidligere kunne velge om de ønsker å legge ut manntallet alfabetisk for hele kommunen eller alfabetisk og kretsvis. Departementet ser ikke behov for å forskriftsfeste dette.

Det fulgte av valgloven 2002 § 2-6 at «[v]algstyret skal legge manntallet ut til offentlig ettersyn så snart det lar seg gjøre». Det er i § 2-7 i ny valglov ikke tatt inn noe tidspunkt for når manntallet skal legges ut til offentlig ettersyn. I merknadene til § 2-11 bokstav c i Prop. 45 L (2022–2023) ga departementet uttrykk for at det blant annet kan være aktuelt å forskriftsfeste et tidspunkt for når utleggingsmanntallet skal legges ut. Departementet foreslår på denne bakgrunn at det forskriftsfestes når utleggingsmanntallet skal legges ut.

Departementet mener at manntallet ikke bør legges ut til offentlig ettersyn før en kan være rimelig sikker på at alle flyttemeldinger som er mottatt senest 30. juni, dvs. skjæringsdatoen, er registrert i folkeregisteret og tatt inn i manntallet. Når det gjelder produksjon av valgkort, var det i valgforskriften 2003 § 22 andre ledd fastsatt at manntallet den 8. juli skal legges til grunn for produksjonen av valgkort. Dette for at manntallet skulle være så oppdatert som mulig på det tidspunktet valgkortene ble produsert. Departementet foreslår med samme begrunnelse en tilsvarende regel for utlegging av manntallet, dvs. at manntallet per 8. juli skal legges ut til offentlig ettersyn så raskt det lar seg gjøre. I praksis vil kommunene da kunne legge ut manntallet 9. eller

10. juli, siden Valgdirektoratet trenger noe tid til å trekke ut et utleggingsmanntall fra det ordinære manntallet.

Departementet har tradisjonelt lagt til grunn at manntallet skal legges ut til ettersyn i papirformat. Ved valget i 2019 fikk departementet spørsmål fra Valgdirektoratet om det var lov å legge ut manntallet som en PDF-fil på en PC tilgjengelig for publikum, hvor det ikke var mulig å koble seg på nettet med denne PC-en.

Departementet svarte følgende i en tolkningsuttalelse (18/498-30):

Valgloven § 2-6 første ledd fastslår at valgstyret skal legge manntallet ut til offentlig ettersyn. Loven gir ikke nærmere anvisning på hvor dette skal skje. Ifølge valgloven § 2-6 andre ledd kunngjør valgstyret tid og sted for utleggingen. Valgloven og valgforskriften har ikke bestemmelser som er til hinder for at manntallet legges ut til offentlig ettersyn i en pdf-fil på en datamaskin som ikke er tilkoblet internett.

Hensikten med utleggingen er at velgerne skal kunne kontrollere at manntallet er korrekt. Dersom en kommune velger å legge ut manntallet elektronisk ved en pdf-fil, må kommunen sørge for velgerne får tilgang til manntallet på en enkel måte. Kommunen må videre sørge for at det ikke er mulig for publikum å gjøre endringer i dokumentet eller urettmessig skaffe seg tilgang til manntallet på noen måte.

Departementet foreslår å presisere dette i valgforskriften.

3.5 Tilgang til manntallseksemplarer

3.5.1 Gjeldende rett

Valgloven inneholder i § 2-11 bokstav d en bestemmelse om at «[d]epartementet kan gi forskrift om tilgang til og bruk av manntallseksemplarer».

3.5.2 Valgforskriften 2003

Valgforskriften § 3 første ledd fastsatte at alle som stiller liste ved valget, har rett til ett papireksemlar av manntallet for valgdistriktet. Etter bestemmelsens andre ledd kan forslagsstillerne få flere manntallseksemplarer, dersom de selv bærer de ekstra omkostningene knyttet til dette. Forslagsstillerne kan også på samme vilkår få tilgang til oppgaver over bestemte grupper av velgere. Krav om manntallseksemplarer og andre oppgaver over bestemte grupper velgere måtte fremsettes overfor valgstyrene i de ulike kommunene i valgdistriktet.

Det fulgte av tredje ledd at manntallseksemplarer og andre oppgaver som bygger på manntallet, kun kan brukes til politiske formål, og ikke overlates til utenforstående med

mindre formålet er politisk bearbeiding. Det er ikke adgang til å koble manntallet til andre offentlige registre. Fjerde ledd fastslo at valgstyret skal se til at utleverte manntallseksemplarer blir levert tilbake innen to år.

I departementets historiske merknader til forskriften § 3 minnet departementet om at manntallet og bruken av det reguleres av personopplysningsloven 2000. Forholdet til personopplysningsloven ble imidlertid ikke omtalt i paragrafen.

3.5.3 Departementets vurdering

Departementet foreslår i hovedsak å videreføre innholdet i § 3 i valgforskriften 2003. Departementet foreslår imidlertid å presisere forholdet til personvernregelverket i forskriften. Departementet foreslår også enkelte mindre innholdsmessige endringer. I tillegg foreslås det å dele opp paragrafen i to nye paragrafer, hvor den ene paragrafen gjelder utlevering av manntallseksemplarer mv. og den andre paragrafen gjelder partienes og gruppernes behandling av manntallseksemplarer mv.

Departementet foreslår å videreføre at valgstyret på forespørsel plikter å gi ut manntallseksemplarer og oppgaver over bestemte grupper av velgere til partier og grupper som stiller liste ved valget. Ett eksemplar av manntallet skal være gratis. Øvrig materiell må partiene og gruppene fortsatt dekke kostnadene for.

For å kunne behandle personopplysninger må det foreligge et behandlingsgrunnlag, både for de som utleverer og de som mottar opplysninger. Behandlingsgrunnlaget for kommunenes behandling av disse opplysningene, dvs. utleveringen til partiene og gruppene, vil være personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c. Offentlige myndigheter må også ha et supplerende rettsgrunnlag, jf. artikkel 6 nr. 3.

Departementet foreslår å ta inn et slikt grunnlag i valgforskriften § 1-5.

Departementet foreslår videre av pedagogiske formål å presisere i forskriften at partier og grupper som får utlevert manntallseksemplarer eller oppgaver over grupper av velgere, er behandlingsansvarlig etter personvernregelverket, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 7.

Bestemmelsen om at materiellet bare kan brukes til politiske formål foreslås videreført. For å tydeliggjøre hva dette innebærer foreslår departementet å presisere at det utleverte materiellet bare kan benyttes til politiske formål *i forbindelse med valg*.

Materiellet kan dermed benyttes for å få velgerne til å stemme eller til å stemme på det partiet eller gruppen som har fått utlevert materiellet, enten i det forestående valget eller ved mer langsiktig påvirkningsarbeid frem mot neste valg. Det er i allmennhetens interesse at valgdeltakelsen er høy, da dette vil bidra til legitimitet for de folkevalgte

organene. Et viktig formål for partiene og gruppene som stiller til valg, er å få velgerne til å stemme på dem. Departementet legger på denne bakgrunn til grunn at grunnlag for å behandle personopplysningene i det materiellet partiene og gruppene får utlevert, vil være å finne i personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e. Behandling av personopplysninger på dette grunnlaget forutsetter også at det foreligger et supplerende rettsgrunnlag i nasjonal lovgivning, jf. artikkel 6 nr. 3. Det supplerende rettsgrunnlaget vil her være departementets forslag til valgforskriften § 1-6.

Etter artikkel 6 nr. 1 bokstav e er det også et krav om at behandlingen skal være «nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse». Departementet ser at partiene kan henvende seg til velgerne uten tilgang til manntallsopplysninger. Dette kunne gjøres ved for eksempel å sende informasjon til samtlige husstander eller ringe på dørene hos folk. Det vil imidlertid være en svært uhensiktsmessig måte å nå velgerne på, både med hensyn til kostnader og tidsbruk. Uten tilgang til manntallsopplysninger vil risikoen for ikke å oppnå ønsket effekt, dvs. å få velgerne til å stemme, øke betydelig.

Departementet viser videre til at politiske partier og grupper som stiller til valg spiller en helt sentral rolle med hensyn til å få velgerne til å stemme ved valg. Det er begrenset hva det er mulig å oppnå ved å bedre tilgjengeligheten til å stemme, da denne allerede er svært god. Ved å få tilgang til hvem som har stemmerett og hvor de bor, er det mulig å målrette påvirkningsarbeidet særlig mot grupper av velgere hvor valgdeltakelsen er lav.

Departementet mener det ikke er nødvendig å videreføre at materiellet ikke skal overlates til andre med mindre formålet er politisk bearbeiding. At materiellet i utgangspunktet ikke skal overlates til andre, vil etter departementets vurdering følge av at materiellet kun skal brukes til politiske formål i forbindelse med valget. Som behandlingsansvarlig vil partiet eller gruppen imidlertid kunne overlate materiellet til en databehandler, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 8, som kan behandle personopplysningene på vegne av partiet eller gruppen.

Departementet foreslår heller ikke å videreføre at materiellet kun kan leveres ut i papirformat. Det fulgte av valgforskriften 2003 at materiellet kan overlates til andre dersom formålet er politisk bearbeiding, Det ble allerede i Ot.prp. nr. 24 (1974–75) s. 8 lagt til grunn at det var adgang til å overlevere manntallet til for eksempel en datasentral for bearbeiding av opplysningene til partiformål (som den gang var formuleringen i loven). Opplysningene vil i så fall gå fra å være i papirformat til å foreligge i et elektronisk format. Departementet mener derfor at det ikke foreligger grunner for at materiellet kun skal utleveres på papir og foreslår derfor at materiellet også kan utleveres i elektronisk format. Det fulgte av valgforskriften 2003 at det ikke er adgang til å koble

mantallet til andre offentlige registre. Departementet mener det fortsatt bør være slik. Etter departementets vurdering bør det imidlertid ikke være adgang til å koble det utleverte materiellet til noen andre opplysninger. Departementet foreslår derfor at det ikke skal være adgang til å koble det utleverte materiellet til andre datakilder. Dette begrenser hvordan de utleverte opplysningene kan behandles innenfor forskriftens formål.

Bestemmelsen i fjerde ledd om at valgstyret skal se til at alle manntallseksemplarer blir tilbakelevert til valgstyret innen to år, foreslås ikke videreført. Departementet foreslår i stedet å pålegge partier og grupper som har fått utlevert manntallseksemplarer eller oppgaver over grupper av velgere, å makulere eller slette det utleverte materiellet samt eventuelt bearbeidet materiell innen to år fra materiellet ble utlevert. Departementet understreker at dette er en ytre ramme for hvor lenge personopplysningene kan oppbevares. Departementet viser til personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav e, der det står at personvernopplysningen skal «lagres slik at det ikke er mulig å identifisere de registrerte i lengre perioder enn det som er nødvendig for formålene som personopplysningene behandles for». Departementet understreker at de politiske partiene og gruppene som får utlevert manntallseksemplarer eller oppgaver over grupper av velgere, fortløpende må vurdere nødvendigheten av å holde på opplysningene, og at opplysningene må makuleres eller slettes dersom de ikke lenger er nødvendig for innsamlingsformålet.

Departementet foreslår å presisere hvilken informasjon det utleverte materiellet kan inneholde om velgerne. Det kan kun inneholde informasjon om velgerens navn, adresse og fødselsdato eller alder.

Ordlyden i § 3 i valgforskriften 2003 («forslagsstillerne») taler for at det bare er de som har fremsatt det enkelte listeforslaget som kan få tilgang til manntallseksemplarer og andre oppgaver over bestemte grupper velgere. Departementet har imidlertid i en tolkningsuttalelse lagt til grunn at forslagsstillerne selv ikke trenger å fremme krav om slike opplysninger, men at et registrert partis kommuneorganisasjon kan fremme slikt krav på vegne av partiet (forslagsstillerne). Departementet mener det er vanskelig å se at det er hensyn som taler mot en slik løsning. Departementet foreslår derfor å tydeliggjøre dette i ny forskrift.

3.6 Manntallsføring av personer som har sperret adresse i folkeregisteret

3.6.1 Gjeldende rett

Den nye valgloven inneholder ikke noen særskilt regulering av hvordan personer som har sperret adresse i folkeregisteret skal manntallsføres. Det er imidlertid tatt inn en hjemmel i § 2-11 bokstav b om at departementet kan «gi forskrift om manntallsføring av personer som har sperret adresse i folkeregisteret etter folkeregisterloven § 10-4, jf. beskyttelsesinstruksen § 2».

3.6.2 Etablert praksis

Valgloven 2002 inneholdt ingen særlige regler om manntallsføring av personer som har sperret adresse i folkeregisteret.

Utgangspunktet etter valgloven 2002 var at alle stemmeberettigede skal innføres i manntallet i den kommunen de var folkeregistrert som bosatt 30. juni i valgåret. Dette er videreført i ny valglov. Adressen til enkelte personer er imidlertid gradert i medhold av beskyttelsesinstruksen. Opplysninger om slike adresser skal sperres i folkeregisteret, jf. folkeregisterloven § 10-4. Personer som bor på sperret adresse, det vil si velgere som bor på fortrolig eller strengt fortrolig adresse (ofte betegnet som hemmelig adresse), blir derfor ikke ført inn i det ordinære manntallet. For at denne gruppen velgere skal kunne stemme har det blitt praktisert en ordning med en særskilt manntallsliste for disse velgerne. Ordningen administreres av Kripos, Skatteetaten og Valgdirektoratet. Ordningen innebærer at kommunene får tilsendt en særskilt manntallsliste over personer med sperret adresse i folkeregisteret som har stemmerett i kommunen. Skatteetaten sender en slik liste til de kommunene som har velgere med sperret adresse, sammen med informasjon fra Valgdirektoratet om hvordan kommunene skal behandle stemmer fra disse velgerne. Hverken stemmemottakerne ute i valglokalet eller Valgdirektoratet har tilgang til denne særskilte manntallslisten. Kommunene som mottar slike lister, må etablere gode rutiner for å håndtere disse opplysningene, slik at de ikke kommer på avveie.

Valgdirektoratet lager et brev med informasjon til velgere med sperret adresse om at de ikke står i det ordinære manntallet fordi velgernes adresse er beskyttet etter beskyttelsesinstruksen. I stedet står de på en særskilt manntallsliste på papir, som kun et svært begrenset antall ansatte i kommunen har tilgang til. Velgerne får også informasjon om hvordan de kan stemme. Dette brevet blir sendt til velgerne av Kripos.

Stemmer fra velgere med sperret adresse i folkeregisteret tas imot i konvolutt og prøves senere sentralt i kommunen, der den særskilte manntallslisten finnes. Formålet med ordningen er at færrest mulig skal ha tilgang til de graderte adresseopplysningene.

3.6.3 Departementets vurdering

Departementet viser til at det i valgloven § 2-11 bokstav b er tatt inn en ny hjemmel for departementet til å gi forskrift om manntallsføring av personer som har sperret adresse i folkeregisteret. Etter departementets vurdering er det uheldig at manntallsordningen for denne utsatte gruppen av velgere ikke har vært regulert i valgregelverket.

Departementet foreslår derfor å gi nærmere bestemmelser om manntallsføring av personer som har sperret adresse i folkeregisteret. Departementet mener at dagens rutiner for manntallsføring av denne gruppen velgere er velfungerende og godt innarbeidet. Skatteetaten og Kripos har dessuten lang erfaring med å behandle slike opplysninger. Departementet foreslår derfor å forskriftsfeste dagens praksis for manntallsføring av velgere med sperret adresse i folkeregisteret.

Departementet foreslår dessuten å forskriftsfeste at den særskilte manntallslisten ikke skal gjøres tilgjengelig for flere personer enn strengt nødvendig.

Det skal settes kryss ved velgerens navn i manntallet, dersom velgerens stemmegivning godkjennes, jf. ny valglov § 10-2 tredje ledd. Dette blant annet for å sikre at velgeren får godkjent kun én stemme og for å kunne sammenlikne antall kryss i manntallet med antall stemmesedler. Velgere som har sperret adresse i folkeregisteret, vil etter departementets forslag stå på en særskilt manntallsliste. Dersom en velger med sperret adresse avgir godkjent stemmegivning, skal det derfor krysses av ved velgerens navn i den særskilte manntallslisten. Valgdirektoratet vil sørge for at det i valgprotokollen blir mulig å legge disse kryssene til kryssene i det ordinære manntallet.

3.7 Bruk av manntallet for testformål

3.7.1 Gjeldende rett

§ 2-5 i valgloven fastsetter at «[d]epartementet kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer for manntallet hvis det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger».

3.7.2 Valgforskriften 2003

Det fulgte av valgforskriften § 5 at «[e]tter bestilling fra departementet skal folkeregistermyndigheten overføre manntall basert på stemmerettsvilkår til bruk for testformål».

3.7.3 Departementets vurdering

Valgloven § 2-5 tilsvarer i stor grad § 5 i valgforskriften 2003. Det er derfor etter departementets vurdering ikke lenger behov for § 5, og departementet foreslår derfor ikke å videreføre innholdet i bestemmelsen i ny valgforskrift.

4 Listeforslag

4.1 Overskrift på listeforslag

4.1.1 Gjeldende rett

Valgloven § 5-1 slår fast at for registrerte politiske partier skal overskriften på listeforslaget være partiets registrerte navn. Tilsvarende fulgte av § 6-1 i valgloven 2002.

Valgloven § 5-14 gir i bokstav d hjemmel til å gi forskrift om «utforming, trykking og utsending av stemmesedler». Det følger av merknaden til bestemmelsen i Prop. 45 (2022–2023) s. 278 at bokstav d kan benyttes til å fastsette bestemmelser om at registrerte politiske partier kan velge om de ønsker å skrive partiets navn på bokmål eller nynorsk, og om at partiets navn på samisk kan føres opp i tillegg til partinavnet på bokmål eller nynorsk.

4.1.2 Valgforskriften 2003

Det fulgte av valgforskriften 2003 § 12 at registrerte politiske partier kan velge om partiets navn skal skrives på bokmål eller nynorsk. I tillegg kan partiets navn på samisk føres opp som et tillegg til navnet på bokmål eller nynorsk.

4.1.3 Departementets vurdering

Bokmål og nynorsk er likeverdige språk som skal kunne brukes i alle deler av samfunnet. Departementet foreslår derfor å videreføre adgangen til å velge om partiets navn skal skrives på bokmål eller nynorsk.

Samiske språk er urfolksspråk i Norge og er likeverdig med norsk språk. Departementet foreslår derfor å videreføre en adgang til å føre opp partiets navn på samisk i tillegg til partiets navn på bokmål eller nynorsk.

4.2 Krav til elektroniske underskrifter

4.2.1 Gjeldende rett

Valgloven stiller krav om at listeforslag er underskrevet, jf. § 5-4. Loven likestiller underskrifter på papir og elektroniske underskrifter, jf. Prop. 45 L (2022–2023) punkt 19.4.2 og merknadene på s. 276. Valgloven § 5-14 bokstav a gir departementet hjemmel til å gi forskrift om «krav til elektroniske underskrifter etter § 5-4 ved bruk av en godkjent digital løsning». Det følger av merknaden til bestemmelsen at digital sikkerhet er en grunnleggende forutsetning for å opprettholde tilliten til gjennomføring av valg. Forskriftshjemmelen kan derfor ikke benyttes til å åpne for elektronisk signatur på listeforslag ved bruk av andre digitale løsninger enn den godkjente løsningen.

Departementet har videre fått en ny hjemmel til å gi forskrift om «innlevering av listeforslag i en godkjent digital løsning» i § 5-14 bokstav b. Bakgrunnen for denne fremgår av Prop. 45 L (2022–2023) punkt 19.4.6:

Departementet viser til at utvalget foreslo å åpne for elektroniske underskrifter på listeforslag ved valg. Stortinget vedtok regler om dette i juni 2022. Utvalget drøftet imidlertid ikke om det å åpne for elektroniske underskrifter burde få konsekvenser for regelverket om innlevering av listeforslag. Utvalget foreslo blant annet å videreføre krav om at et listeforslag må inneholde opplysninger om hvem som har skrevet under på listeforslaget, og at det som et vedlegg til listeforslaget må ligge ved en oversikt over fødselsdato og bostedsadresse til personer som har underskrevet på listeforslaget. Avhengig av hvordan den digitale løsningen for underskrift på listeforslag blir utformet, vil dette være opplysninger som vil kunne innhentes fra den digitale løsningen. Departementet mener at i den grad det er mulig for valgmyndighetene å få disse opplysningene fra den digitale løsningen, bør valgmyndighetene kunne hente dem derifra, fremfor at listeforslagsstillerne må hente ut opplysningene og sende dem sammen med øvrige opplysninger som må innleveres i forbindelse med innleveringen av listeforslaget. Departementet foreslår på denne bakgrunn å ta inn en bestemmelse i loven som åpner opp for at departementet i forskrift kan fastsette bestemmelser om innlevering av listeforslag der enkelte eller alle opplysningene listeforslaget skal inneholde, eller som skal være vedlagt listeforslaget, er lagt inn i en godkjent digital løsning for innsamling av elektroniske underskrifter på listeforslag. Det vil for eksempel med hjemmel i denne bestemmelsen kunne være aktuelt å fastsette at listeforslagsstillerne i slike tilfeller ikke trenger å sende inn opplysninger som ligger i den digitale løsningen sammen med øvrige opplysninger ved innleveringen av listeforslaget, men at opplysninger som ligger i den digitale løsningen skal ansees å være sendt inn av listeforslagsstillerne.

4.2.2 Valgforskriften 2003

Av valgforskriften 2003 § 13 første ledd fulgte det at underskriftene på listeforslag etter valgloven § 6-3 kan være elektroniske. I så fall skal systemet for elektronisk underskrift som Valgdirektoratet stiller til rådighet, benyttes.

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2023 kunne forslagsstillerne både samle inn underskrifter og levere listeforslag gjennom den elektroniske løsningen til Valgdirektoratet. Kommunene behandlet listeforslagene i valggjennomføringssystemet EVA admin slik som før, men med en integrasjon mot den nye løsningen.

4.2.3 Departementets vurdering

Departementet foreslår med hjemmel i § 5-14 bokstav a å videreføre en bestemmelse i valgforskriften om at systemet som Valgdirektoratet stiller til rådighet, skal benyttes ved elektroniske underskrifter på listeforslag.

Departementet har ikke funnet grunn til å regulere forhold ved innlevering av listeforslag i en godkjent digital løsning. På samme måte som ved innlevering av listeforslag på papir, vil det være mulig å levere listeforslag i den digitale løsningen som ikke tilfredsstillere kravene til et listeforslag i valgloven. Departementet vurderer imidlertid at det bør være en veiledende tekst i løsningen som opplyser om at listeforslaget som sendes inn, må inneholde minst en kandidat og en underskrift for å kunne anses som et listeforslag.

4.3 Krav til listeforslag med underskrifter på papir

4.3.1 Gjeldende rett

Som nevnt over likestiller valgloven underskrifter på papir og elektroniske underskrifter, jf. Prop. 45 L (2022–2023) punkt 19.4.2 og merknadene på s. 276.

Underskriftene skal etter loven være egenhendige. Det innebærer at det ikke er anledning til å underskrive for noen andre etter fullmakt

Valgloven krever at underskriftene skal være på et listeforslag og ikke på et blankt ark.

Valgloven § 5-14 bokstav b gir departementet hjemmel til å gi forskrift om «innlevering av listeforslag i en godkjent digital løsning og på papir». Det fremgår av merknaden til bestemmelsen at det kan være aktuelt å fastsette krav om bruk av særskilte skjemaer for underskrifter på papir, jf. Prop. 45 L (2022–2023) s. 278.

4.3.2 Valgforskriften 2003

Valgforskriften 2003 hadde ingen særskilte krav til underskrifter på papir.

4.3.3 Departementets vurdering

Loven fastslår som nevnt at underskriftene skal være på et listeforslag, og det er slik sett en forutsetning at underskriveren skal kunne gjøre seg kjent med hva vedkommende skriver under på.

Valgdirektoratet har utarbeidet et skjema for listeforslag for innsamling av underskrifter på papir, men det er ikke et krav at forslagsstillerne skal benytte dette skjemaet.

Underskrifter på listeforslag vil kunne bestå av flere sider, slik at det ikke nødvendigvis vil fremgå hva det er man skriver under på, hvis ikke disse opplysningene gjentas på hver side.

Departementet viser til oppslag i mediene med påstander om at signaturer på listeforslag har blitt innhentet på en måte som er egnet til å forlede underskriverne. Departementet mener på denne bakgrunn at det er behov for å fastsette krav om bruk av særskilte skjemaer for listeforslag med underskrifter på papir med hjemmel i bokstav b. Det vil sikre at det fremgår tydelig på hver side at det er et listeforslag, og slik sett være et bidrag til at underskriveren er kjent med hva han eller hun skriver under på. Da enkelte forslagsstillere allerede er i gang med å samle inn underskrifter til stortingsvalget i 2025, foreslår departementet at denne regelen ikke får virkning før etter stortingsvalget i 2025 er gjennomført.

4.4 Tillitsvalgte

4.4.1 Gjeldende rett

Ny valglov har i § 5-6 fått en bestemmelse som samler reglene om tillitsvalgte og tillitsutvalget. Bestemmelsen i valgloven § 5-6 viderefører reglene i valgforskriften 2003 § 14, men gjør det ikke lenger mulig å fravike reglene om hvem som er tillitsvalgte og tillitsutvalg etter andre ledd.

4.4.2 Valgforskriften 2003

Valgforskriften 2003 § 14 hadde en bestemmelse om hvem som utgjør tillitsvalgte og tillitsutvalg. Bestemmelsens første ledd fastslo at når et listeforslag for et registrert politisk parti er underskrevet av to av lokalavdelingens styremedlemmer etter valgloven § 6-3 første ledd, er disse tillitsvalgt og vararepresentant.

Bestemmelsens andre ledd slo fast at når et listeforslag som er levert inn etter kravene i valgloven § 6-3 andre ledd, ikke angir hvem som er tillitsvalgte og tillitsutvalg for listeforslaget, anses de to øverste underskriverne for tillitsvalgt og vararepresentant. De fem øverste utgjør tillitsutvalget og de tre neste på listen vararepresentanter.

4.4.3 Departementets vurdering

Ettersom ny valglov har en bestemmelse som samler reglene om tillitsvalgte og tillitsutvalg, er det ikke behov for å videreføre en bestemmelse om hvem som utgjør tillitsvalgte og tillitsutvalget i valgforskriften.

Bestemmelsen i valgloven § 5-6 viderefører reglene i § 14 i valgforskriften 2003, men gjør det ikke lenger mulig å fravike reglene om hvem som er tillitsvalgte og tillitsutvalg etter andre ledd. Viken fylkeskommune har i brev av 20. juni 2023 til departementet vist til at den nye bestemmelsen med dette innebærer en innsnevring som ikke nødvendigvis er hensiktsmessig:

I gjeldende valglov har det vært tillatt at partiene/listene peker ut tillitsvalgte blant de som har signert, men dersom de ikke gir tilbakemelding innen en gitt frist, så skal de to øverste anses som tillitsvalgte.

Ved listebehandling i 2023 ser fylkeskommunen at det ikke alltid er de to øverste som har signert som partiet/listen ønsker at skal fungere som tillitsvalgte.

Den nye valgloven innebærer dermed en innsnevring av nåværende praksis, som ikke nødvendigvis er hensiktsmessig.

For å samle det antallet underskrifter som kreves for å kunne stille liste i et fylke etter den nye valgloven trer i kraft, må partiene begynne innsamlingen tidlig i mellomvalgåret. Hvem som skal være tillitsvalgte er imidlertid ikke alltid klart, og det er derfor lite gjennomførbart å kreve at de tillitsvalgte skal signere først.

Fylkesvalgstyret ønsker at departementet vurderer om det kan gjøres et tillegg eller presisering i forskrift, som åpner for at partiene/listene kan peke ut tillitsvalgte.

Departementet har på bakgrunn av henvendelsen fra Viken fylkeskommune vurdert om det bør fastsettes en presisering i forskriften for å sikre at de som skal være tillitsvalgte og tillitsutvalget signerer på rett plass i henhold til regelen i ny valglov. Departementet foreslår at det på skjemaet for innsamling av underskrifter på listeforslag som Valgdirektoratet utarbeider, skal tydelig fremgå hvem som skal utgjøre tillitsvalgte og tillitsutvalget. I tillegg er det slik departementet ser det behov for å regulere hvem som anses som tillitsvalgte og tillitsutvalget i tilfeller hvor det er levert inn underskrifter på et listeforslag både elektronisk og på papir. Departementet foreslår at det i slike tilfeller er det de to øverste underskriverne på listeforslaget skrevet på papir, som er tillitsvalgt og

vararepresentant. Tilsvarende er de fem øverste underskriverne på listeforslaget på papir, tillitsutvalget.

4.5 Taushetsplikt om hvem som har underskrevet på et listeforslag

4.5.1 Gjeldende rett

Etter forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1 er opplysninger om «noens personlige forhold» underlagt taushetsplikt.

4.5.2 Valgforskriften 2003

Valgforskriften 2003 § 13 andre ledd hadde en bestemmelse om at hvem som har underskrevet på et listeforslag etter valgloven § 6-3 andre ledd er underlagt taushetsplikt og ikke skal gis ut. Bestemmelsen viste til forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1 og valgloven 2002 § 15-4 første ledd, som slo fast at forvaltningslovens bestemmelser om taushetsplikt gjelder tilsvarende ved valg. Bestemmelsen slo videre fast at opplysning om hvem som er tillitsvalgte for listeforslaget er offentlig.

4.5.3 Departementets vurdering

Bestemmelsen i valgforskriften 2003 § 13 andre ledd kan anses som en presisering av taushetsplikten etter forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1. Det følger av *Rettleiar til offentleglova* s. 80–81 at opplysninger om politisk syn som hovedregel er underlagt taushetsplikt:

Opplysningar om religiøs eller politisk haldning er som hovudregel underlagde teieplikt, sjølv om dei ikkje avdekkjer at personen er medlem eller tilhøyrer eit konkret politisk parti eller eit bestemt religiøst trussamfunn eller annan type livssynssamfunn. Slike opplysningar vil derimot ikkje kunne reknast som personlege dersom personen opplysningane gjelde har gitt til kjenne haldningane sine offentleg, til dømes som talsmann for eit politisk parti eller ein religiøs organisasjon, eller gitt eit intervju der religiøst eller politisk syn kjem til uttrykk.

Å underskrive på et listeforslag vil normalt gi indikasjoner på en persons politiske holdninger. Departementet har lagt til grunn for bestemmelsen at opplysningene om å være tillitsvalgt for listeforslaget ikke regnes som et personlig forhold da disse engasjerer seg aktivt i utadrettet politisk virksomhet. Forutsetningen om å engasjere seg aktivt i utadrettet politisk virksomhet vil ikke alltid være til stede der listeforslag fremsettes av en uregistrert gruppe og de to øverste underskriverne vil være tillitsvalgt og varatillitsvalgt. Andre ganger vil det være personer som har underskrevet lenger ned på listen som er politisk aktive.

Ny valglov inneholder ikke som valgloven 2002 en bestemmelse som slår fast at taushetsplikten i forvaltningsloven gjelder ved valg. Forvaltningsloven § 13 angir den generelle regelen om taushetsplikt, og alle som utfører tjeneste eller arbeid for valgstyret, kommunestyret eller andre organer for stat eller kommune ved valg, er underlagt taushetsplikt. Departementet mener at om underskriftene på listeforslaget er taushetsbelagte må vurderes etter forvaltningsloven, og foreslår derfor ikke å videreføre bestemmelsen som stod i § 13 andre ledd i valgforskriften 2003.

4.6 Endringer på listeforslaget etter innleveringsfristen

4.6.1 Gjeldende rett

Valgloven § 5-11 viderefører i hovedsak innholdet i valgforskriften 2003 § 15 som regulerer hvilke endringer forslagsstillerne kan gjøre på listeforslaget etter innleveringsfristen. Det følger av bestemmelsen i § 5-11 første ledd at det kun er adgang til å gjøre endringer på listeforslaget som er nødvendig for å bringe det i samsvar med lovens krav. Andre ledd regulerer situasjonen når en kandidat strykes fra listeforslaget. I slike tilfeller avgjør den tillitsvalgte om det skal settes inn et nytt navn eller om de etterfølgende kandidatene skal rykke opp i uforandret rekkefølge og suppleres med et nytt navn nederst.

Valgforskriften 2003 § 15 andre ledd har i siste setning i tillegg et krav om at den tillitsvalgte skal legge ved en erklæring fra den nye kandidaten om at vedkommende er villig til å stå som kandidat på listen. Denne bestemmelsen ble ikke videreført i ny valglov § 5-11. Årsaken til det er at departementet foreslo at det i ny valglov skulle stilles krav om at det som vedlegg til listeforslaget skulle ligge samtykke fra kandidatene til å stå på listeforslaget. I forslaget til § 5-11 andre ledd fulgte det at kravet til samtykke skulle gjelde tilsvarende ved endringer etter innleveringsfristen. Forslaget om at samtykke fra kandidatene skulle vedlegges listeforslaget ble ikke vedtatt av Stortinget.

4.6.2 Departementets vurdering

Ettersom innholdet i valgforskriften 2003 § 15 i hovedsak er tatt inn i ny valglov § 5-11, er det ikke behov for å videreføre innholdet i denne i ny valglov. Valgforskriften § 15 andre ledd siste setning er imidlertid ikke tatt inn i ny valglov. Departementet har derfor foreslått en endring i ny valglov om at når listen suppleres med et nytt navn etter innleveringsfristens utløp, skal det legges ved en erklæring fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stå som kandidat på listen, jf. Prop. 81 L (2023–2024) som ble fremmet 5. april 2024.

4.7 Opplysninger om kandidatene

4.7.1 Gjeldende rett

Etter valgloven § 5-1 tredje ledd skal kandidatene på listeforslaget være oppført med fornavn, etternavn og fødselsår. Stilling eller bosted kan påføres dersom det er nødvendig for å unngå forveksling av kandidatene. Det fremgår videre at dersom «et listeforslag inneholder opplysninger om stilling, bosted eller gruppetilhørighet, skal slike opplysninger gis for alle kandidatene på listeforslaget». Etter valgloven 2002 § 6-1 andre ledd bokstav c kunne opplysninger om kandidatene stilling eller bosted påføres listeforslaget.

4.7.2 Valgforskriften 2003

Det fulgte av valgforskriften 2003 § 17 første ledd at dersom opplysninger om kandidatenes bosted/stilling påføres listeforslaget, skal det gjøres for alle kandidatene på listen. Hvis det på felleslister opplyses om enkelte kandidaters tilhørighet til de ulike gruppene som står bak forslaget, skal det gjøres for alle kandidatene på listen, jf. § 17 andre ledd.

4.7.3 Departementets vurdering

Ettersom reglene i valgforskriften 2003 § 17 er tatt inn i ny valglov § 5-1, er det ikke behov for regler om opplysninger om kandidatene i ny valgforskrift.

4.8 Underretning til forslagsstillerne

4.8.1 Gjeldende rett

Valgloven har ikke regler om at forslagsstillerne skal underrettes om utfallet av behandlingen av listeforslag. Forvaltningsloven § 27 første ledd slår fast at forvaltningsorganet som har truffet et vedtak, skal sørge for å underrette partene om vedtaket så snart som mulig. Av bestemmelsens andre ledd fremgår det at i underretningen skal det gis opplysning om «klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved klage».

4.8.2 Valgforskriften 2003

Det fulgte av valgforskriften 2003 § 18 at de tillitsvalgte skal underrettes så snart listeforslaget er godkjent, og også dersom et listeforslag ikke godkjennes. Dersom listeforslaget ikke godkjennes, skal de tillitsvalgte for forslaget underrettes om adgangen til og vilkårene for å klage.

4.8.3 Departementets vurdering

Forslagsstillerne må underrettes om utfallet av behandlingen av innsendte listeforslag. Dersom listeforslaget ikke godkjennes, må de tillitsvalgte for forslaget også få opplysninger om klagerett, klagefrist og fremgangsmåten for å klage. Departementet viser til at det følger av forvaltningsloven § 27 første ledd at forvaltningsorganet som har truffet et vedtak, skal sørge for å underrette partene om vedtaket så snart som mulig. Av bestemmelsens andre ledd fremgår det at i underretningen skal det gis opplysning om «klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved klage». Departementet mener på denne bakgrunn at det ikke er nødvendig å videreføre bestemmelsen i valgforskriften § 18 om underretning til forlagsstillerne i ny valgforskrift.

5 Utforming, trykking og utsendelse av stemmesedler

5.1 Gjeldende rett

Valgloven har i § 5-13 en bestemmelse om trykking av stemmesedler. Bestemmelsen slår fast hvem som har ansvaret for at stemmesedler for valglistene trykkes og når de skal være klare til bruk.

Distriktsvalgstyret har ansvar for at det trykkes stemmesedler for valglistene i valgdistriktet ved stortingsvalg. Ved fylkestingsvalg har fylkesvalgstyret ansvaret for at det trykkes stemmesedler for valglistene i valgdistriktet. Valgstyret har ansvaret for at det trykkes stemmesedler ved kommunestyrevalg. Disse stemmesedlene skal være klare til bruk når den ordinære forhåndsstemningen starter 10. august.

I tillegg lovfester bestemmelsen departementets ansvar for at det trykkes opp stemmesedler som inneholder navnene til de registrerte politiske partiene som ved forrige stortingsvalg fikk minst 5 000 stemmer i hele landet, og navnene til politiske partier som ble registrert i Partiregisteret etter forrige stortingsvalg (partistemmeseddel). Disse partistemmesedlene skal være klare til bruk når forhåndsstemningen starter 1. juli. Departementet vil delegere dette ansvaret til Valgdirektoratet.

Valgloven 2002 hadde ikke regler om trykking av en partistemmeseddel uten kandidatnavn. Valgforskriften 2003 § 27 andre ledd forutsatte imidlertid at en partistemmeseddel er trykket opp til bruk for velgere med stemmerett i en annen valgkrets enn der stemme avgis. Stemmeseddelen har blitt trykket opp i samme utførelse som stemmesedlene med kandidatnavn, og ble ved fylkestingsvalget i 2023 påført følgende veiledningstekst:

Denne stemmeseddelen inneholder navn på de sentralt registrerte politiske partiene. Merk at ikke alle sentralt registrerte partier stiller til valg i alle fylker. Kryss av for det partiet du ønsker å stemme på.

Ønsker du å stemme på et annet parti/gruppe, skriver du navnet i det åpne feltet bak nummer 23. Krysser du ikke av for et parti/gruppe, stemmer du blankt.

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2023 var det 22 partinavn registrert i Partiregisteret.

Stemmeseddelen benyttes i tilfeller der velgeren stemmer utenfor eget valgdistrikt og ikke har tilgang til stemmesedler med kandidatnavn. Den brukes også når stemmer avgis før den ordinære forhåndsstemmeperioden har startet, og stemmesedlene med kandidatnavn ikke er klare. I tillegg brukes den av velgere som leser punktskrift da den har påtrykt punktskrift.

Velgere som stemmer ved hjelp av denne stemmeseddelen setter et kryss ved partinavnet vedkommende ønsker å stemme på. Det er også mulig å føre opp navnet på en annen valgliste, men det er ikke mulig for velgeren å gjøre endringer på stemmesedlene for å gi personstemmer. Som det fremgår av den nevnte veiledningsteksten, blir stemmeseddelen ansett som en blank stemme dersom det ikke er krysset av i noen av avkryssingsboksene.

Ny valglov § 5-14 bokstav d gir som valgloven 2002 departementet hjemmel til å gi forskrift om «utforming, trykking og utsending av stemmesedler». Hjemmelen kan benyttes til å fastsette bestemmelser om utforming, trykking og utsendelse av stemmesedler, blant annet om at registrerte politiske partier kan velge om de ønsker å bruke partiets navn på bokmål eller nynorsk i listeforslagets overskrift og om at partiets navn på samisk kan føres opp som et tillegg til navnet på bokmål eller nynorsk, jf. merknaden til bestemmelsen i Prop. 45 L (2022–2023) s. 279.

5.2 Valgforskriften 2003

5.2.1 Innledning

Valgforskriften 2003 kapittel 4 hadde regler om utføring og trykking av stemmesedler. Universell utforming var et sentralt hensyn ved utarbeidelsen av disse reglene. Det ble utviklet nye stemmesedler i forbindelse med Statens designkonkurranse som Kommunal- og regionaldepartementet sammen med Norsk Form arrangerte i 2008. Stemmesedlene ble utprøvd i noen kommuner første gang ved valget i 2009.

5.2.2 Krav til stemmesedler med kandidatnavn

Valgforskriften § 19 hadde generelle krav til stemmesedler med kandidatnavn. Av bestemmelsens første ledd fulgte det at det ved utformingen av stemmesedlene skal vektlegges at de skal være lesevennlige. Andre ledd stilte krav om at stemmesedlene som skulle brukes på valgtinget, skulle produseres på en slik måte at det ikke er mulig å se hva velgerne har stemt etter at stemmeseddelen er brettet sammen. Det fulgte av den historiske merknaden til bestemmelsen at det må benyttes en papirkvalitet som gjør det umulig å lese gjennom papiret hva velgeren har stemt etter at den er brettet, og at hvor mye trykksverte som benyttes, vil kunne spille inn på hvor lett det er å se gjennom seddelen. Det fremgikk videre av merknaden til bestemmelsen at det enkelte valgstyre selv er ansvarlig for at kravet er oppfylt, og det er dermed viktig at det bes om prøvetrykk for å forsikre seg om at kravet til ugjennomsiktighet er oppfylt. I tredje ledd ble det stilt konkrete krav til hvilke opplysninger stemmeseddelen skal inneholde. Den skulle blant annet inneholde opplysninger om hvilket valg den gjelder for, overskrift over hvilket parti eller gruppe listen utgår fra, fornavn, etternavn og fødselsår på kandidatene som stiller til valg, samt en veiledning om adgangen til å endre på stemmeseddelen.

Valgforskriften §§ 19b og 19c hadde særskilte krav til stemmesedler med kandidatnavn ved henholdsvis stortingsvalg og kommunestyre- og fylkestingsvalg. Det var blant annet krav om fargekode, veiledningstekst, stempelfelt, navn på parti eller gruppe, kandidatnavn, kolonne og felt for rettelser/personstemmer. Det var også tatt inn bilder av stemmesedlene i forskriften.

I § 20 første til tredje ledd hadde forskriften regler om hvem som har plikt til å produsere blanke stemmesedler. Av første og andre ledd fulgte det at fylkesvalgstyret sørger for at det blir produsert blanke hvite stemmesedler ved stortingsvalg og blanke blå stemmesedler ved fylkestingsvalg. Av tredje ledd fulgte det at valgstyret sørger for at det blir produsert blanke hvite stemmesedler ved kommunestyrevalg. Bestemmelsen ble senest endret i 2005, og ble ikke endret da fargen på stemmesedlene med kandidatnavn ved kommunestyrevalg og stortingsvalg ble endret fra hvit til henholdsvis rosa og oransje.

5.2.3 Blanke stemmesedler

Bestemmelsens fjerde ledd hadde regler om utformingen av blanke stemmesedler. Utsiden av de blanke stemmesedlene skulle for det første ha samme utførelse som de ordinære stemmesedlene, og skulle ikke skille seg fra disse. For det andre gikk det frem at det skal trykkes følgende tekst på innsiden av stemmeseddelen: «BLANK STEMMESEDDDEL Brukes til å stemme blankt.»

5.2.4 Tillitsvalgtes rett til å få stemmesedler

I § 21 hadde valgforskriften en bestemmelse om tillitsvalgtes rett til å få stemmesedler. Tillitsvalgte for hver enkelt valgliste kunne kreve å få det antallet stemmesedler vedkommende ønsket. Tillitsvalgte måtte dekke kostnadene og sette frem krav om stemmesedler innen den fristen valgmyndighetene hadde satt.

5.3 Departementets vurdering

5.3.1 Evaluering av stemmeseddelutformingen

Departementet viser i Prop. 45 L (2022–2023) punkt 21.4.8 til at det vil sette i gang en større evaluering av stemmeseddelutformingen, og at det vil involvere ulike brukerorganisasjoner i arbeidet for å sørge for god brukervennlighet. Departementet uttalte at det også vil se på internasjonale erfaringer med å bruke logo på stemmeseddelen.

Videre viste departementet til at det er enkelte praktiske utfordringer ved bruk av stemmesedlene. Det er for det første vanskelig å telle partistemmeseddelen uten kandidatnavn både manuelt og maskinelt fordi punktskrift gjør at stemmesedlene lettere hekker seg sammen. For det andre finnes stemmesedlene med kandidatnavn i ulikt format, for å ta hensyn til personvalgreglene og at antall representanter er ulikt. Den største stemmeseddelen er to-falset og større enn et A4-ark, noe som vanskeliggjør trykking, sortering og opptelling. Også disse utfordringene vil inngå i evalueringen.

Departementet er i gang med å se på hvordan en slik evaluering skal skje. Dette arbeidet vil ikke bli ferdig før ny valgforskrift må vedtas, og departementet foreslår derfor i denne omgang kun regler om utforming av stemmesedler til bruk ved stortingsvalg.

5.3.2 Utforming av stemmeseddel med kandidatnavn ved stortingsvalg

Valgforskriften 2003 hadde generelle krav til utformingen av stemmesedler med kandidatnavn i § 19 og spesifikke krav til utformingen av stemmesedler med kandidatnavn ved stortingsvalg i § 19b. Forskriften hadde i tillegg tatt inn et bilde av hvordan stemmeseddelen skal se ut.

Reglene om velgernes mulighet til å gjøre endringer på stemmesedlene har betydning for utformingen av stemmesedlene. Valgloven 2002 ga velgerne muligheten til å endre på stemmesedlene på to måter ved stortingsvalg, jf. § 7-2 første ledd. Velgerne kunne for det første endre rekkefølgen kandidatene var satt opp i på stemmeseddelen ved å

sette et nummer i boksen ved kandidatnavnet. For det andre kunne velgerne stryke kandidatnavn ved å sette et kryss i ruten etter kandidatens navn på stemmeseddelen.

Ny valglov åpner ikke for at velgerne kan gjøre noen endringer på stemmeseddelen ved stortingsvalg. Det er dermed ikke behov for at stemmeseddelen ved stortingsvalg har en kolonne med rubrikker til venstre og høyre for kandidatnavnene på stemmeseddelen for å endre rekkefølgen på og stryke kandidater. Departementet foreslår derfor å videreføre at stemmeseddelen innside vil inneholde overskrifter på partiet/gruppen som stiller liste, hvilket valg den gjelder og en nummerert liste over kandidatene. Departementet foreslår at seddelens innside fortsatt skal ha hvit bunn med svart tekst, og at skriftstørrelsen økes fra 12 punkt til 13 punkt for navnet på kandidatene og fra 8 punkt til 10 punkt for øvrig informasjon om kandidatene. Stempelfeltet på stemmeseddelen forside foreslås videreført. Veiledningsteksten på stemmeseddelen bakside om hvordan man kan endre på stemmeseddelen, blir ikke videreført.

5.3.3 Utforming av partistemmeseddel uten kandidatnavn

Valgforskriften 2003 inneholdt ikke regler om trykking eller utforming av partistemmeseddelen med avkryssingsrubrikker. Departementet mener det på tilsvarende vis som for stemmesedler med kandidatnavn bør være krav til utforming av partistemmeseddelen i ny valgforskrift. Departementet foreslår at stemmesedlene skal ha samme utforming som de øvrige stemmesedlene. Ved stortingsvalg innebærer det at partistemmeseddelen skal ha samme størrelse, fargekode, mønster og utforming for øvrig som stemmesedlene med kandidatnavn.

Det bør fremdeles være en egen avkryssingsrubrikk der velger kan krysse av og føre opp navnet på et politisk parti/en gruppe som ikke er trykket på stemmeseddelen.

I forarbeidene til valgloven 2002 gjorde departementet en vurdering av om det på stemmeseddelen til bruk for velgere som ikke har stemmerett i valgkretsen, burde være en avkryssingsrubrikk for å stemme blankt, jf. Ot.prp. nr. 45 (2001–2002) s. 187:

Departementet slutter seg ikke til dette forslaget. Blanke stemmer kan naturlig nok ikke bli medregnet i valgoppgjøret. Mange velgere ønsker likevel å stemme blankt. Antallet blanke stemmer er også av interesse blant annet i valgforskningssammenheng. Departementet mener disse hensynene kan bli ivaretatt ved at det på stemmeseddelen gis en veiledning om at konsekvensene av ikke å krysse av for et parti eller angi en liste, er at stemmegivningen blir ansett for å være blank, dvs. at den blir forkastet. Departementet er bekymret for at en egen avkryssingsrubrikk vil kunne gi velgeren feilaktige signaler i forhold til hva en blank stemme egentlig representerer i valgoppgjøret.

Ny valglov § 10-3 andre ledd, jf. første ledd bokstav a og b, fastsetter at en blank stemmeseddel skal godkjennes hvis den har et offentlig stempel og det fremgår hvilket valg den gjelder. Blanke stemmesedler inngår imidlertid ikke i valgoppgjøret.

Departementet foreslår at stemmesedlene med partinavn uten kandidatnavn skal ha en avkryssingsrubrikk for blank stemme. Dersom velger ikke har satt kryss i noen av rubrikkene på partistemmeseddelen og heller ikke skrevet et partinavn/navn på en gruppe/blank stemme på det åpne feltet, skal den forkastes, jf. vilkåret i valgloven § 10-3 om at en stemmeseddel bare skal godkjennes hvis det fremgår hvilket parti eller hvilken gruppe velgeren har stemt på.

Departementet foreslår at forskriften slår fast at stemmeseddelen skal trykkes med punktskrift, slik det har vært gjort ved tidligere valg.

5.3.4 Trykking og utforming av blanke stemmesedler

Valgforskriften 2003 hadde regler om produksjon av blanke stemmesedler i § 20. Departementet foreslår å videreføre at fylkesvalgstyret sørger for at det blir produsert blanke stemmesedler ved fylkestingsvalg, samt at valgstyret sørger for at det blir produsert blanke stemmesedler ved kommunestyrevalg. På bakgrunn av at det skal opprettes et distriktsvalgstyre som har ansvar ved gjennomføringen av stortingsvalg, foreslår departementet at distriktsvalgstyret skal sørge for at det blir produsert blanke stemmesedler ved stortingsvalg. Valgforskriften § 20 fjerde ledd hadde regler om utformingen av de blanke stemmesedlene. Departementet foreslår å videreføre at de blanke stemmesedlene skal ha samme utforming som de øvrige stemmesedlene. Det vil si at den blanke stemmeseddelen skal ha samme størrelse, farge, mønster og utforming for øvrig som stemmesedlene med kandidatnavn og partistemmeseddelen uten kandidatnavn. Departementet foreslår også at det nå tas inn bilde av den blanke stemmeseddelen ved stortingsvalg i forskriften.

5.3.5 Tillitsvalgtes rett til å stemmesedler

Valgforskriften § 21 ga den tillitsvalgte rett til å så mange stemmesedler vedkommende ønsker, men vedkommende må bekoste dette selv. Kravet måtte fremsettes innen den fristen valgmyndighetene setter. Departementet foreslår å videreføre denne bestemmelsen i ny valgforskrift.

6 Bruk av elektronisk valggjennomføringssystem

6.1 Gjeldende rett

Valgloven har en regel om elektronisk valggjennomføringssystem i § 20-1. Bestemmelsens første ledd slår fast at departementet skal stille et elektronisk valggjennomføringssystem til rådighet for kommunene og fylkeskommunene, og at kommunene og fylkeskommunene har plikt til å bruke systemet. Andre ledd presiserer at systemet skal benyttes hvis kommunene og fylkeskommunene teller stemmesedlene maskinelt (skanning).

Fra 2013 har alle kommunene og fylkeskommunene benyttet det elektroniske valggjennomføringssystemet EVA ved gjennomføring av valg, men bruken av systemet har ikke tidligere vært lovpålagt. Manntallet har blitt tilgjengelig for kommunene gjennom systemet.

Valgloven § 20-2 gir departementet hjemmel til å «gi forskrift om krav til bruk av det elektroniske valggjennomføringssystemet». Forskriftshjemmelen omfatter både krav til bruk av systemet og hvilke opplysninger kommunene må legge inn i systemet, med tilhørende frister for dette, jf. merknadene til bestemmelsen i Prop. 45 L (2022–2023) s. 302. Det fremgår av forarbeidene at forskriftshjemmelen omhandler krav til kommunenes og fylkeskommunenes bruk av systemet, jf. Prop. 45 L (2022–2023) s. 145. Kravene som forskriftsfestes må ifølge forarbeidene være nødvendige for å bruke systemet på en sikker måte, og det må gjøres vurderinger av kostnader og nytteverdi. Som eksempler på opplysninger det er aktuelt å forskriftsfeste vises det til såkalte grunnlagsdata som målform, informasjon til velgerne, hvorvidt manntallet som skal benyttes på valgdagen skal være elektronisk, krav til listeforslag, stemmesteder på valginget, opptellingsmåte og (tekniske) opptellingskretser.

6.2 Departementets vurdering

6.2.1 Utrede behov for nærmere regulering av sikkerhet

Departementet har i Prop. 45 L (2022–2023) punkt 5.3.10 på s. 46 vist til at det vil sørge for at det blir utredet i hvilken grad eksisterende regelverk i tilstrekkelig grad bidrar til sikkerhet i valgavviklingen og hva det eventuelt er behov for å regulere nærmere.

Kommuneloven har bestemmelser om internkontroll og eForvaltningsforskriften har særskilt krav til internkontroll på informasjonssikkerhet. Departementet mener det er viktig å unngå overlappende regulering og tolkningsspørsmål som følge av liknende

reguleringer. I tillegg er det viktig å unngå et utilgjengelig regelverk som er vanskelig å etterleve.

Departementet er i gang med å se på hvordan en slik utredning bør gjøres. Utredningsarbeidet vil imidlertid ikke bli ferdigstilt før ny valgforskrift blir vedtatt, og departementet foreslår derfor i denne omgang ingen nærmere krav til bruk av systemet av sikkerhetshensyn.

6.2.2 Frist for å legge opplysninger inn i valggjennomføringssystemet

Hver enkelt kommune og fylkeskommune må legge inn opplysninger om valget i valggjennomføringssystemet EVA (grunnlagsdata). Dette er blant annet opplysninger om målform, om det skal benyttes papirmanntall eller elektronisk manntall på valgtinget, krav til listeforslag (antall kandidater og underskrifter), opptellingsmåte, valglokaler, opptellingskretser, valgstyrets adresse og informasjon til velgerne. Valgdirektoratet ber om at de fleste av disse opplysningene legges inn i systemet innen 31. mai i valgåret. Årsaken til at denne fristen er valgt er at informasjonen som legges inn, benyttes til produksjon av stemmesedler og informasjon som skal sendes til velgerne, og påvirker ulike sider ved valgavviklingen. Direktoratet fraråder at det gjøres endringer i grunnlagsdataene etter fristen, da endringer i mange tilfeller vil påvirke allerede produsert valgmateriell og i tillegg krever at kommunene må gjøre til dels omfattende endringer i oppsett av EVA skanning og øvrige systemer, noe som gir risiko for feil. Kommunene og fylkeskommunene har plikt til å benytte valggjennomføringssystemet i valggjennomføringen. For at opplysningene skal bli lagt inn i tide, foreslår departementet at det fastsettes i valgforskriften at disse opplysningene skal legges inn i valggjennomføringssystemet innen 31. mai.

Grunnlagsdata om skanning kan endres frem til valgdagen i valggjennomføringssystemet. Departementet vurderer dermed at det ikke er behov for å forskriftsfeste en frist for når disse opplysningene skal legges inn i systemet.

7 Informasjon til velgerne om stemmerett

7.1 Innledning

Velgerne må få informasjon om at de har stemmerett, i hvilken kommune de er manntallsført og hvor og når de kan stemme på valgdagen. Det har tidligere blitt sendt ut valgkort til alle stemmeberettigede med bostedsadresse innenriks. I tillegg til å informere velgerne, har valgkortet ofte også blitt brukt av stemmemottakeren til å finne velgeren i manntallet. Fra 2021 har valgkortet blitt sendt ut elektronisk.

Når velgere stemmer utenfor kommunen de er manntallsført i, sendes stemmen til velgerens hjemkommune. Valgkortet har da blitt lagt ved stemmeseddelkonvolutten, slik at velgeren kan identifiseres og krysses av i kommunen som mottar stemmen.

7.2 Gjeldende rett

7.2.1 Valgloven

Det følger av valgloven § 2-10 at departementet skal sørge for at alle personer med stemmerett og som er folkeregistrert som bosatt i Norge, får *informasjon* om hvilken kommune de kan stemme i på valgtinget, jf. ny valglov § 2-10. Dette gjelder ikke personer med bostedsadresse på Svalbard eller Jan Mayen. Denne myndigheten vil bli delegert til Valgdirektoratet.

§ 2-11 bokstav e i valgloven gir hjemmel til å gi forskrift om «formidling av og innhold i informasjon til velgerne». I merknadene til forskriftshjemmelen i Prop. 45 L (2022–2023) s. 273, skriver departementet:

Bokstav e omfatter formidling av informasjon til velgerne og innholdet i denne informasjonen. Det vil som i dag kunne være aktuelt å fastsette bestemmelser om hvem som for eksempel skal motta informasjonen digitalt. Det vil også kunne være aktuelt å forskriftsfeste at det skal informeres om opplysninger som i dag står på valgkortet, eller at det skal sendes ut annen informasjon om valget til velgerne.

7.3 Valgforskriften 2003

Valgforskriften 2003 kapittel 5 inneholdt bestemmelser for produksjon, utforming, utsending og bruk av valgkort. Bestemmelsene regulerte valgkortet som har blitt sendt ut til velgerne, herunder:

- hvem som har ansvaret for å sende ut valgkort
- hva som er grunnlaget for valgkort
- når valgkortet skal være velgeren i hende
- valgstyrets plikt til å opplyse om adresse og valglokaler
- om elektronisk utsendelse av valgkort
- om utsendelse per brev til de som ikke mottar valgkort digitalt
- om utforming av digitale valgkort
- om utforming av papirvalgkort
- at det skal opplyses på valgkortet at velger som er ukjent for stemmemottaker, må vise legitimasjon for å få avgi stemme.

7.4 Departementets vurdering

7.4.1 Innledning

Departementet redegjorde i Prop. 45 L (2022–2023) s. 108 for formålet med valgkortet. Det vesentlige er at velgeren skal få informasjon om at vedkommende har stemmerett, og hvor vedkommende kan stemme. Valglovutvalget la i tillegg til grunn at det å søke opp velgere med strekkode i valglokalet, forbedrer effektiviteten i valglokalet og bidrar til å redusere feilavkryssinger i manntallet.

7.4.2 Skille mellom informasjon til velgerne og informasjon for å identifisere velgeren

Det følger som nevnt av ny valglov at velgerne ikke lenger skal få valgkort. På bakgrunn av dette mener departementet det bør skilles tydeligere i regelverket mellom informasjonen som gis til velgerne og den informasjonen som kommunen trenger for å sende og motta forhåndsstemmer til og fra andre kommuner. Departementet foreslår derfor et skille i ny valgforskrift mellom bestemmelser som presiserer hvilken informasjon *velgeren* skal ha, og bestemmelser som beskriver hvilken informasjon som skal brukes ved mottak av stemmer i konvolutt og forsendelse av forhåndsstemmer.

Departementet viser til evalueringer av valget og tilbakemeldinger fra kommuner om at det ved hvert valg er tilfeller der kommunen får tilsendt stemmer fra andre kommuner der det ikke er mulig å identifisere velgeren. Departementet understreker at dette er svært uheldig, da det innebærer at stemmegivningen må forkastes. Departementet foreslår derfor endringer i hvilken informasjon som skal legges ved stemmer som mottas i stemmesedelkonvolutt. Dette forslaget beskrives videre i kapittel 9.3.4.

7.4.3 Utsendelse av informasjon til velgerne

Departementet foreslår å videreføre det materielle innholdet i valgforskriften 2003 § 22 første, andre og tredje ledd. Det skal imidlertid ikke lenger sendes ut et *valgkort* til velgerne, men informasjon om i hvilken kommune velgeren kan stemme i på valgtinget. Departementet skal fremdeles ha ansvaret for å sende ut informasjon til velgerne om hvilken kommune de har stemmerett i. Denne myndigheten vil som tidligere bli delegert til Valgdirektoratet i forskrift. Manntallet den 8. juli skal fremdeles legges til grunn for utsendelse av informasjon, og informasjonen om stemmerett skal fremdeles være velgerne i hende innen den ordinære forhåndsstemmingen starter. Informasjonen vil ikke bli sendt ut til personer med bostedsadresse på Svalbard eller Jan Mayen, jf. valgloven § 2-10.

Departementet foreslår også å videreføre bestemmelsene om utsendelse i § 22a i valgforskriften 2003, bortsett fra at bestemmelsen vil gjelde for utsendelse av informasjon til velgerne, og ikke valgkort. Informasjonen til velgerne vil som i dag gjøres elektronisk tilgjengelig for velgerne. Informasjonen skal sendes til velgerens digitale postkasse hvis velgeren har opprettet en slik postkasse. Velgere som har reservert seg mot digital kommunikasjon, eller som ikke har oppdatert opplysningene sine de siste 18 månedene, vil som tidligere få informasjonen per brevpost.

Innholdet i valgforskriften 2003 § 22 sjette ledd flyttes til et nytt kapittel i valgforskriften om kommunenes plikt til å bruke det elektroniske valggjennomføringssystemet, se punkt 6 i høringsnotatet.

7.4.4 Hvilke opplysninger som skal sendes til velgerne

Valgdirektoratet vil som tidligere ha ansvaret for å utforme informasjonen som sendes ut til velgerne. Departementet foreslår ikke å regulere i detalj hvilken informasjon som skal sendes ut, utover at velgeren må få informasjon om at vedkommende har stemmerett, hvilken kommune vedkommende er manntallsført i og at velgeren skal ha med legitimasjon.

Departementet viser til at valgkortet inneholdt ytterligere informasjon enn hvor velgeren kan stemme på valgtinget. Dette gjelder for eksempel informasjon som at velgerne kan stemme i alle valglokaler på valgdagen og at velgere som på grunn av en funksjonsnedsettelse ikke kan stemme alene, har krav på assistanse. Dette var heller ikke regulert i valgforskriften 2003. Valgdirektoratet har som et sine hovedmål å sikre at velgerne har nødvendig informasjon om valg. Valgdirektoratet må vurdere hvorvidt det er hensiktsmessig å gi denne informasjonen samtidig som informasjonen om hvor velgeren er manntallsført.

Departementet foreslår å ikke videreføre bestemmelsen i valgforskriften 2003 § 22b andre ledd andre punktum og § 23 første ledd siste punktum om at valgkortet, nå informasjonen om stemmerett fra Valgdirektoratet, kan inneholde annen informasjon fra valgstyret. Etter departementets vurdering bør det i utgangspunktet sendes lik informasjon ut til alle velgere fra statlige myndigheter. Dersom det er særskilt informasjon som gjelder bestemte kommuner, for eksempel at det holdes direkte valg til bydelsutvalg i stedet for fylkestingsvalg eller et ekstraordinært valg, vil Valgdirektoratet kunne tilpasse informasjonen for de aktuelle kommunene.

Det digitale valgkortet har hatt en strekkode som har gjort det mulig for kommunene å søke opp velgerne i manntallet i valglokalet. Det har variert fra kommune til kommune hvorvidt de har brukt denne muligheten. Departementet foreslår at informasjonen ikke

lenger skal produseres på en måte som gjør at den kan brukes i valglokalet til å søke opp velgeren i manntallet. Dette innebærer at det hverken vil være noen strekkode på den digitale informasjonen eller informasjonen som sendes ut på papir.

Departementet mener det er mulig å gjennomføre en effektiv stemmeprosess selv om valgmedarbeideren må taste inn velgerens fødselsnummer. Valgmedarbeideren skal i alle tilfeller kontrollere legitimasjonen opp mot informasjonen i manntallet før avkryssing. Departementet vil understreke at det ikke har fått meldinger om at det skjer mange feilavkryssinger i valglokalet, hverken hos kommuner som bruker valgkortet eller hos kommuner som taster inn velgerens fødselsnummer manuelt.

Departementet viser til tilbakemeldinger ved alle valg om at det er forvirrende for velgerne at de får et valgkort som de ikke trenger å bruke til noe. Det vil nå kunne kommuniseres tydelig at velgeren skal ha med én ting i valglokalet: legitimasjon.

8 Tilgjengelighet og universell utforming

8.1 FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne

FNs konvensjon 13. desember 2006 om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) har i artikkel 29 en bestemmelse som skal sikre deltakelse i det politiske og offentlige liv, som lyder:

«Partene skal garantere mennesker med nedsatt funksjonsevne politiske rettigheter og muligheter til å nyte disse på lik linje med andre, og skal forplikte seg til:

- a. å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne kan delta fullt ut og på en effektiv måte i det politiske og offentlige liv på lik linje med andre, enten direkte eller gjennom fritt valgte representanter, herunder ved at mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett og mulighet til å avgi stemme og bli valgt, blant annet ved:
  - i. å sikre at framgangsmåter, lokaler, utstyr og materiell som benyttes i forbindelse med valg, er hensiktsmessige, tilgjengelige og lette å forstå og bruke,
  - ii. å verne om den rett mennesker med nedsatt funksjonsevne har til hemmelig stemmegivning uten trusler ved valg og folkeavstemning, og til å stille til valg, og på en effektiv måte ivareta offentlige verv og utføre alle offentlige oppgaver på alle nivåer i forvaltningen, og legge til rette for bruk av ny teknologi og tekniske hjelpemidler når det er hensiktsmessig,

- iii. å garantere at mennesker med nedsatt funksjonsevne fritt får gi uttrykk for sin vilje som velgere, og for dette formål, når det er nødvendig og de ber om det, tillate at en person de selv velger, hjelper dem med å stemme,
- b. å arbeide aktivt for å fremme et miljø der mennesker med nedsatt funksjonsevne fullt ut og på en effektiv måte kan delta i ivaretagelsen av offentlige anliggender, uten diskriminering og på lik linje med andre, og oppmuntre til at de deltar i offentlige anliggender, herunder:
  - i. deltar i frivillige organisasjoner og sammenslutninger som er opptatt av landets offentlige og politiske liv, og i politiske partiers virksomhet og administrasjon,
  - ii. oppretter og slutter seg til organisasjoner av mennesker med nedsatt funksjonsevne som skal representere mennesker med nedsatt funksjonsevne på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.»

CRPD-komiteen ga i sine avsluttende merknader 7. mai 2019 følgende anbefaling til Norge:

The Committee recommends that the State party, in consultation with organizations of persons with disabilities:

(a) Ensure that electoral procedures, facilities and materials are inclusive of and accessible to all persons with disabilities, including by providing materials in sign language, Braille and Easy Read formats and considering the introduction of accessible electronic voting;

Kultur- og likestillingsdepartementet oppnevnte 2. desember 2022 et juridisk ekspertutvalg som skulle utrede inkorporering av FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne i norsk lov og hvilke lovendringer som er nødvendige for å gjennomføre statens forpliktelser etter konvensjonen. Utvalget la frem sin utredning 15. januar 2024.

Utvalget konkluderer med at artikkel 29 i konvensjonen ikke krever lovendringer. Utvalget viser til den nye valgloven og til det varslede arbeidet med stemmeseddelutforming og tekniske hjelpemidler for blinde og svaksynte når det gjelder behov for endringer i valgloven og tiltakene som komiteen etterlyser i merknadene til Norges statsrapport. Utvalget kan for øvrig heller ikke se at likestillings- og diskrimineringsloven må endres som følge av konvensjonen.

8.2 Gjeldende rett

8.2.1 Universell utforming

Valgloven § 6-7 første ledd pålegger valgstyret å sørge for at valglokalene er universelt utformet, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 17. Bestemmelsen i ny valglov § 6-7 erstatter kravet i valgloven 2002 § 8-3 første ledd og § 9-3 andre ledd om at stemmingen skal foregå i et tilgjengelig lokale og kravet til tilrettelegging i valgforskriften §§ 26 og 30. I tillegg til det generelle kravet til universell utforming presiserer bestemmelsen at velgerne skal kunne ta seg inn i valglokalene uten hjelp.

Likestillings- og diskrimineringsloven § 17 fastslår at alle offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten har plikt til universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjoner. Med «rettet mot allmennheten» menes publikumsrettet, jf. Prop. 81 L (2016–2017) s. 199. Valgavvikling er en del av kommunenes alminnelige funksjon som er rettet mot allmennheten, og kommunene har dermed en plikt til universell utforming av valglokaler. Presiseringen i ny valglov er tatt inn i loven av pedagogiske hensyn.

Likestillings- og diskrimineringsloven § 17 inneholder en definisjon av begrepet universell utforming, som lyder:

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, slik at virksomhetens alminnelige funksjoner kan benyttes av flest mulig, uavhengig av funksjonsnedsettelse.

Begrepet er å anse som en rettslig standard, der innholdet endres og skjerpes i tråd med samfunnsutviklingen og teknologiutviklingen.

Det følger av bestemmelsen at målgruppen for regelen er «flest mulig». I forarbeidene til loven fremgår følgende om dette, jf. merknaden til bestemmelsen i Prop. 81 L (2016–2017):

Målgruppen for regelen om universell utforming er flest mulig. Dette betyr at det skal tas høyde for ulike brukerforutsetninger og behov for tilrettelegging som kan oppstå som en følge av sensoriske, fysiske, psykososiale og kognitive eller intellektuelle funksjonsnedsettelse. Det avgjørende for om tilretteleggingsplikten inntreffer er om det er mulig, ved en fysisk tilrettelegging av omgivelsene, å imøtekomme de aktuelle brukerforutsetningene.

Kravet om tilrettelegging for flest mulig innebærer en erkjennelse av at det vil ikke være mulig å ivareta alle brukerforutsetningene gjennom fysisk tilrettelegging. Etter hvert som den teknologiske utviklingen gjør det mulig, vil imidlertid plikten til universell utforming fange opp nye brukerforutsetninger.

Likestillings- og diskrimineringsloven § 17 fjerde ledd slår fast at plikten til universell utforming skal anses som oppfylt dersom virksomheten oppfyller krav til universell utforming som er fastsatt i lov eller forskrift.

Likestillings- og diskrimineringsloven § 17 tredje ledd slår fast at plikten til universell utforming ikke innebærer utforming som innebærer en «uforholdsmessig byrde» for kommunen. Ved vurderingen av om utformingen innebærer en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt på «effekten av å fjerne barrierer for personer med funksjonsnedsettelse», «om virksomhetens alminnelige funksjoner er av offentlig art», «kostnadene ved tilretteleggingen», «virksomhetens ressurser», «sikkerhetshensyn» og «vernehensyn».

Etter valgloven § 6-7 andre ledd kan det gjøres unntak fra kravet om at velgerne skal kunne ta seg inn i valglokalene *uten hjelp* dersom det foreligger «særlige grunner». Unntaket er ment å omfatte situasjoner der det finnes tunge dører, heiser som må låses opp eller liknende situasjoner, jf. Prop. 45 L (2022–2023) s. 154. Kravet om at velgerne skal kunne komme seg inn i valglokalet, kan det imidlertid ikke gjøres unntak fra, selv om det er uforholdsmessig byrdefullt å sørge for universell utforming av hovedløsningen. Kommunen må da alternativt finne et annet valglokale.

Dersom unntaksbestemmelsen i valgloven § 6-7 andre ledd kommer til anvendelse, har valgstyret plikt til å kunngjøre hvilke valglokaler dette gjelder. Bakgrunnen for kunngjøringsplikten er at det vil være nyttig for velgerne og valgmyndighetene med en slik oversikt over valglokaler hvor velgerne ikke kan ta seg inn uten hjelp, jf. Prop. 45 L (2022–2023) s. 154.

Det fremgår av forarbeidene at det å ta stilling til hvilke lokaler som benyttes som valglokaler, er en sak av prinsipiell betydning og ikke kan delegeres fra valgstyret, jf. Prop. 45 L (2022–2023) s. 154.

8.2.2 Krav til valglokalenes egnethet

Det følger av valgloven § 7-2 andre ledd og § 9-3 fjerde ledd at valglokalene skal være egnet for stemming, og kommunene må også ivareta dette kravet ved valg av valglokaler. Også valgloven 2002 § 9-3 andre ledd stilte krav om at valglokalet skulle være egnet for stemming. Innholdet i egnethetskravet var i tidligere valglov at rammene rundt stemmingen skulle være slik at velgerne føler seg bekvemme i situasjonen og trygge på at sikkerhetsrutiner ble ivaretatt. Innholdet i kravet er imidlertid noe endret. Forarbeidene beskriver hva som ligger i egnethetskravet etter ny valglov, jf. Prop. 45 L (2022–2023) punkt 20.4.4 på s. 138:

Departementet mener det vesentlige må være at et lokale er hensiktsmessig til å gjennomføre stemming i. Departementet mener i den forbindelse at hensyn til logistikk inne i lokalet vil være et sentralt moment. Etter departementets vurdering må et valglokale ha god kapasitet, være utformet slik at de ansvarlige i valglokalet har god oversikt, og velgerne må kunne stemme under ordnede og rolige forhold, jf. punkt 23 om ordensregler.

8.2.3 Forskriftshjemmel i ny valglov

Valgloven § 6-14 bokstav b gir departementet hjemmel til å gi forskrift om «universell utforming av valglokaler og valgutstyr».

Det følger av forarbeidene at departementet med hjemmel i bestemmelsen kan gi forskrift som konkretiserer hvilke bygningsmessige kvaliteter et lokale må ha for å kunne benyttes som et valglokale, jf. Prop. L 45 (2022–2023) s. 154. Dette kan være kvaliteter som fremkommelighet, lysforhold, skilting/merking og plassering av stemmesedler som må være på plass for at et lokale skal kunne benyttes som valglokale. Videre fremgår det at det ved utarbeidelse av forskriften vil være tale om å stille samme kravsnivå til universell utforming som fremgår av forskrift 19. juni 2017 nr. 840 om tekniske krav til byggverk (Byggteknisk forskrift). Formålet med å forskriftsfeste slike krav er å gjøre det enklere for kommunene å følge kravet til universell utforming ettersom innholdet i plikten vil bli tydeligere.

Departementet kan i tillegg gi forskrift om plassering og bruk av stemmeavlukker og krav til universelt utformet valgutstyr. Det følger av forarbeidene at «[i] store valglokaler kan det være behov for flere universelt utformede valgavlukker for å hindre køer og for å sikre likeverdig rett til å stemme.»

Det følger av merknadene til bestemmelsen i Prop. 45 L (2022–2023) s. 282 at «[p]likten til universell utforming etter likestillings- og diskrimineringsloven ansees oppfylt dersom kommunen oppfyller disse kravene, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 17 fjerde ledd».

Departementet kan etter bokstav c gi forskrift om «kunngjøring etter § 6-7 andre ledd andre punktum». Med hjemmel i denne bestemmelsen kan departementet fastsette krav til når, hvordan og hvor en kunngjøring om hvilke valglokaler som ikke oppfyller kravene etter § 6-7 første ledd andre punktum, skal skje.

8.3 Valgforskriften 2003

Det fulgte av valgforskriften 2003 §§ 26 og 30 at det ved tilrettelegging for stemming i valglokalene skal legges vekt på god tilgjengelighet for alle velgere. Dette innebærer blant annet krav til fremkommelighet, skilting/merking, godt lys inne i stemmeavluksene

og at informasjonen i valglokalene har stor og lesbar skrift. Kravene gjelder både forhånds- og valgtingsstemmingen.

Det fulgte videre av bestemmelsen i valgforskriften § 26 at blinde og svaksynte velgere skal kunne stemme uten hjelp fra andre. I praksis ivaretas dette som regel ved at stemmeseddelkassetter merkes med lapper med overskriften på valglisten i punktskrift og storskrift. En annen måte å tilrettelegge på er å bruke en kartotekløsning hvor man bruker en koffert eller liknende med skilleark påført navnet på valglisten i punktskrift og storskrift. Når en blind velger kommer for å stemme, får vedkommende utlevert kofferten og kan finne frem til ønsket stemmeseddel på egenhånd uten hjelp fra andre.

Valgforskriften inneholdt i §§ 19, 19b og 19c krav til stemmesedler med partinavn. Det fulgte av § 19 første ledd at det skal legges vekt på at stemmesedlene er leservennlige ved utformingen. Av andre ledd fremgår det at stemmesedlene som skal benyttes på valgtinget, skal produseres slik at det ikke er mulig å se hva velgerne har stemt etter at stemmeseddelen er brettet. Tredje ledd slår fast at stemmeseddelen skal inneholde opplysninger om hvilket valg den gjelder, overskrift som viser hvilket part/gruppe den utgår fra og krav til skriftstørrelse på overskriften, fornavn, etternavn og fødselsår på kandidatene og en veiledning om adgang til å endre på stemmeseddelen.

I §§ 19b og 19c var det fastsatt nærmere krav til utforming av stemmeseddel med kandidatnavn ved henholdsvis stortingsvalg og kommunestyre- og fylkestingsvalg. Det er blant annet krav til fargekode, mønsterfelt, kolonne for å endre på stemmeseddelen, hvilken veiledning som skal fremgå, stemmeseddel-id, strykemerker og falsing. Det er også tatt inn bilder av hvordan stemmesedlene skal se ut i forskriften.

I § 20 hadde forskriften en regel om produksjon og utforming av blanke stemmesedler. I tillegg trykkes det opp en partistemmeseddel med avkryssingsrubrikker uten kandidatnavn ved hvert valg. Utformingen av denne er ikke regulert i valgforskriften. Partistemmeseddelen uten kandidatnavn inneholder forkortelser av partinavnene til alle de registrerte politiske partiene i punktskrift.

8.4 Departementets vurdering

8.4.1 Innledning

Valgloven § 6-7 første ledd lovfester en henvisning til plikten til universell utforming, slik den fremgår av likestillings- og diskrimineringsloven § 17. Departementet viser til at det er tatt inn en hjemmel i valgloven slik at departementet kan konkretisere hvilke bygningsmessige kvaliteter et lokale må ha for å kunne benyttes som valglokale. Det vil

være tale om å stille samme kravsnivå til universell utforming som det som fremgår av byggteknisk forskrift.

I tillegg inneholder bestemmelsen en hjemmel til å gi forskrift om universell utforming av valgutstyr.

Universell utforming innebærer som nevnt ovenfor å ta høyde for ulike brukerforutsetninger og behov for tilrettelegging som kan oppstå. Det nærmere innholdet i kravene til universell utforming i byggteknisk forskrift er basert på informasjon om ulike funksjonsnivåer. Det fremgår av veilederen til forskriften at det ved prosjektering for universell utforming benyttes et dimensjoneringsgrunnlag

basert på personer med ulikt funksjonsnivå. I dimensjoneringsgrunnlaget er nedsatt kraft og bevegelse, nedsatt syn og nedsatt hørsel innarbeidet. Personer som ikke kan kommunisere ved stemmebruk og personer som er ømfintlige for inneklimatefaktorer, inngår også i dimensjoneringsgrunnlaget.

Departementet understreker at retten til å stemme gjelder alle velgere uavhengig av funksjonsevne. For at alle velgere skal ha mulighet til å utøve sin demokratiske rett til å stemme, er det derfor sentralt at valglokalene er universelt utformet. Velgere med nedsatt funksjonsevne skal i minst mulig grad være avhengig av assistanse og annen form for tilrettelegging som å stemme umiddelbart utenfor valglokalet eller hjemme. Denne gruppen bør ha samme valgfrihet som andre velgere når det gjelder hvor og når de ønsker å stemme.

Departementet foreslår å forskriftsfeste regler som presiserer innholdet i kravet til universell utforming, som skal bidra til at flest mulig velgere uavhengig av funksjonsevne kan komme seg inn og ut av valglokale og valgavlukket, velge stemmeseddel og stemme på egenhånd.

Dette vil blant annet innebære trinnfri adkomst, fremkommelighet, tilstrekkelig svingradius, tydelig skilting, tilstrekkelige lysforhold og kontraster, utforming av valgavlukker og stemmesedler, samt plassering av bord for stemping av stemmesedler og plassering av urne.

Loven gir hjemmel til å gi forskrift om universell utforming av «valglokaler». Loven inneholder ingen definisjon av begrepet, men valglokaler benyttes både om lokaler der det mottas forhåndsstemmer og der det mottas stemmer på valgtinget. Det er i forarbeidene lagt til grunn at et valglokale kan bestå av flere rom, se Prop. 45 L (2022–2023) s. 140. Dersom valglokalet er et eller flere rom i en større bygning, vil det også være behov for universell utforming av de delene av bygningen velgerne må passere for

å komme til rommet der stemmingen foregår. Departementet legger til grunn at dette er omfattet av forskriftshjemmelen.

Også utformingen av valgutstyr, som valgavlukker, stemmesedler og urner, er sentralt for lik deltakelse ved valg for alle velgere uavhengig av funksjonsevne.

Formålet med å forskriftsfeste slike krav er å gjøre det enklere for kommunene å følge kravet til universell utforming ettersom innholdet i plikten vil bli tydeligere. Det vil være klart hvilke krav som gjelder, og at når disse er oppfylt, er plikten til universell utforming av valglokaler og valgutstyr oppfylt. Departementet viser til at plikten til universell utforming etter likestillings- og diskrimineringsloven § 17 skal anses som oppfylt dersom kommunene oppfyller disse forskriftskravene, jf. bestemmelsens fjerde ledd.

Departementet viser til at bestemmelsene om at valglokalene skal være egnet for stemming, jf. valgloven § 7-2 andre ledd og § 9-3 fjerde ledd, også vil innebære visse krav til utformingen av valglokale, som størrelse av hensyn til kapasitet og logistikk inne i lokalet.

I dag er det ikke mulig å tilrettelegge slik at blinde og svaksynte kan stemme alene, uten å bruke punktskrift. Ved valg til kommunestyre og fylkesting, hvor det er adgang for velgerne til å gjøre endringer på stemmesedlene med kandidater, er det ikke hjelpemidler som sørge for at blinde og svaksynte kan gi personstemmer på stemmesedlene alene. Departementet har i Prop. 45 L (2022–2023) punkt 21.4.7 gitt uttrykk for at det vil se nærmere på hvilke tekniske hjelpemidler som kan bidra til at flere blinde og svaksynte kan stemme og gi personstemmer alene. Departementet vil gjøre en vurdering av tekniske hjelpemidler før kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2027.

Departementet har sørget for utvikling av universelt utformet valgutstyr. Utstyret ble utviklet i samarbeid med brukerorganisasjoner og har vært tilgjengelig for kommunene i over ti år. Departementet ga i tildelingsbrevet for 2023 Valgdirektoratet i oppdrag å evaluere valgutstyret. Departementet vil på bakgrunn av evalueringsrapporten se på muligheter for forbedringer i dagens utstyr.

8.4.2 Universell utforming av inngangsparti

8.4.2.1 Inngangsparti og dører

Departementet viser til at inngangspartiet til valglokalene må være universelt utformet for at flest mulig velgere skal kunne ta seg inn uten hjelp. Kapittel 12 i byggteknisk forskrift har blant annet regler om inngangsparti. I § 12-4 har forskriften krav til blant annet merking og belysning av inngangsparti. Det følger av bestemmelsens første ledd

at inngangspartier må være godt synlige, sentralt plasserte og oversiktlige med hensyn til adkomst. Inngangspartiet skal i tillegg være sikkert og enkelt å bruke. Det fremgår av veilederen til byggt teknisk forskrift at det er viktig med god bygningsutforming og bevisst material- og fargebruk.

Veilederen viser til såkalte «preaksepterte ytelser», som er definert i forskriften § 1-3 bokstav j som en «ytelse angitt av Direktoratet for byggkvalitet, og som vil oppfylle, eller bidra til å oppfylle, ett eller flere funksjonskrav i byggt teknisk forskrift.» Veilederen stiller her opp tre preaksepterte ytelser som vil oppfylle kravene i forskriften. For det første at inngangspartier ikke kan ha utstikkende elementer som kan skade personer. For det andre at det må være tilstrekkelig høyde under takutbygg og utstikkende bygningsdeler til at ferdsel kan skje på en trygg måte. For det tredje må det være sikker betjening av ringeklokke, dørlås, og åpning og lukking av dør må være mulig for personer i rullestol.

Bestemmelsens andre ledd stiller i tillegg for byggverk med krav om universell utforming krav til belysning (bokstav a), visuelt og taktilt oppmerksomhetsfelt foran hovedinngangsdør (bokstav b), trinnfrihet (bokstav c), horisontalt felt utenfor hovedinngangsdør (bokstav d) og plassering av betjening for automatisk døråpner (bokstav e).

Belysning

Forskriften § 12-4 andre ledd bokstav a slår fast at «[i]nngangspartier skal ha belysning slik at inngangsparti og hovedinngangsdør er synlig i forhold til omliggende flater». Veilederen viser her til to «preaksepterte ytelser» som vil oppfylle kravene til belysning i bokstav a. For det første at belysningsstyrken tilpasses material- og fargebruken slik at inngangspartiet og inngangsdøren blir synlig sammenliknet med omliggende flater med luminanskontrast minimum 0,4. For det andre at lysarmatur utformes og plasseres på en slik måte at ikke lyset blender eller reflekteres på en måte som gir ubehag eller nedsatt syn.

Oppmerksomhetsfelt

Forskriften § 12-4 andre ledd bokstav b stiller krav om visuelt og taktilt oppmerksomhetsfelt foran hovedinngangsdør. Det fremgår av veilederen til forskriften at «et oppmerksomhetsfelt foran døren er til hjelp for blinde og svaksynte» og at med «visuelt» menes at det skal være synlig som et avgrenset felt. Med «taktilt» menes at materialet skal kunne føles med føttene eller med en mobilitetsstokk.

Trinnfrihet

Forskriften § 12-4 andre ledd bokstav c stiller krav om at inngangspartier skal være «trinnfrie». Trinnfrihet er definert i forskriften § 1-3 bokstav m som en «flate som kan ha terskel eller nivåforskjell på maksimum 25 mm. Terskel eller nivåforskjell mellom 20 mm og 25 mm anses som trinnfri dersom den har en skråskåren kant som ikke er brattere enn 45 grader».

Horisontalt felt utenfor hovedinngangsdør

Forskriften § 12-4 andre ledd bokstav d stiller krav om at det utenfor hovedinngangsdøren skal være et horisontalt felt på minimum 1,5 m x 1,5 m, samt at dersom det er sidehengslet dør skal feltet ligge utenfor dørens slagradius. Kravene i bokstav d skal ifølge veilederen ivareta plass for rullestolbrukere og for at stolen kan stå støtt ved betjening av dør og dørtelefon. Feltet anses som horisontalt når fallet er mindre enn 1:50 (2 prosent).

Automatisk døråpner

Forskriften § 12-4 andre ledd bokstav e slår fast at betjening for automatisk døråpner skal ha en plassering som er tilgjengelig for personer i rullestol og slik at man unngår sammenstøt med døren. Når det gjelder bokstav e, fremgår det av veilederen at dersom det er montert automatisk døråpner som må aktiveres ved hjelp av bryter, skal den plasseres slik at den er lett å nå for personer i rullestol. Bryteren plasseres slik at personen ikke må oppholde seg innenfor dørens slagradius når den åpner seg. Brytere må ikke plasseres nærmere enn 0,5 meter fra innvendige hjørner for å sikre at personer i rullestol kan nå frem til bryteren.

Dørbredde

Inngangsdører skal ha fri bredde på minimum 0,86 meter, jf. byggteknisk forskrift § 12-13 andre ledd bokstav a. Inngangsdør i byggverk beregnet på mange personer skal være minimum 1,16 meter. Departementet legger til grunn at det for valglokaler vil gjelde en minimumsbredde på 1,16 meter.

Departementets forslag til universell utforming av inngangsparti

Departementet foreslår at det fastsettes i valgforskriften at lokaler som benyttes som valglokaler må oppfylle disse kravene til inngangsparti i byggteknisk forskrift § 12-4 første og andre ledd og § 12-13 andre ledd bokstav a. Kravene er blant annet nødvendige for å ivareta hensynet til velgere med nedsatt syn og velgere i rullestol. Hvis utformingen samsvarer med disse kravene, vil inngangspartiet kunne benyttes av flest mulig velgere uavhengig av funksjonsevne. Flest mulig velgere vil slik departementet ser det kunne ta seg inn i lokalet uten hjelp.

8.4.2.2 *Utforming av rampe*

Enkelte valglokaler benytter rampe for å oppnå trinnfrihet ved inngangen til valglokalet. Det er dermed aktuelt å forskriftsfeste nærmere krav til utforming av slike ramper. I § 12-16 har byggt teknisk forskrift regler om utforming av rampe. Av bestemmelsens første ledd fremgår det at rampens bredde skal være tilpasset forventet transport og minimum 0,9 meter. Det fremgår av veileder til forskriften at minimumsbredde er angitt på bakgrunn av bruk av rullestol.

Av andre ledd følger det at rampen skal ha et jevnt og sklisikkert dekke og en stigningsgrad på maksimum 1:15, og på strekninger under 3 meter, maksimum 1:12 i stigningsgrad. Det skal i tillegg være et horisontalt hvileplan for hver 1 meter høydeforskjell. Bestemmelsens tredje ledd stiller krav om at alle ramper skal ha håndløper på begge sider i én høyde med overkant 0,8 meter over dekket eller i to høyder med overkant på henholdsvis 0,9 meter og 0,7 meter over dekket. I tillegg skal håndløperen ha kontrast til veggen og rekkverket, samt ha en utforming som gir et godt grep. For byggverk med krav om universell utforming, følger det av bestemmelsens fjerde ledd at rampens begynnelse skal være markert i hele rampens bredde med en luminanskontrast på minimum 0,8.

Departementet foreslår å forskriftsfeste at dersom rampe benyttes, skal utformingen være i samsvar med kravene i byggt teknisk forskrift § 12-16 beskrevet ovenfor.

8.4.3 Kunngjøring om valglokaler som ikke oppfyller kravet om at velgeren skal kunne komme seg inn uten hjelp

Valgloven § 6-14 bokstav c gir departementet hjemmel til å forskriftsfeste krav til når, hvordan og hvor en kunngjøring om hvilke valglokaler som ikke oppfyller kravene etter § 6-7 første ledd andre punktum, skal skje.

Departementet viser til forslaget om at kunngjøring av tid og sted for stemming skal/lo kunngjøres på valglokaler.no, se punkt 9.2.3. En kommunes kunngjøring om at velgerne ikke kan ta seg inn i valglokalet uten hjelp bør skje på tilsvarende måte, på samme sted og til samme tidspunkt. Departementet foreslår at dette fastsettes i valgforskriften. Det innebærer at kommunen registrerer opplysningene i valggjennomføringssystemet EVA. Valgdirektoratet sørger deretter for at opplysningene publiseres på valglokaler.no.

8.4.4 Universell utforming av lokalet som skal brukes som valglokale

8.4.4.1 Kommunikasjonsveier

Valglokale kan være et rom i en større bygning. Da er det behov for at kommunikasjonsveiene frem til selve rommet hvor stemmingen foregår, er universelt utformet slik at de kan benyttes av flest mulig velgere uavhengig av funksjonsevne.

Byggteknisk forskrift § 12-6 første til fjerde ledd har generelle krav til kommunikasjonsveier. Kommunikasjonsveier skal være sikre og brukbare for den ferdsel som forventes, lette å finne og orientere seg i, nivåforskjeller skal være tydelig merket og med nødvendig belysning og åpninger i gulv skal sikres.

Bestemmelsens sjette ledd har i tillegg krav for byggverk med krav til universell utforming, og har slik departementet ser det enkelte bestemmelser som er aktuelle for valglokaler. Det følger av bokstav a at kommunikasjonsveier skal være trinnfrie og at stigninger ikke skal være brattere enn 1: 15. Av bokstav b fremgår at korridorer og svalganger skal ha en bredde på minimum 1,5 meter. I lange korridorer skal det avsettes tilstrekkelig areal til at to rullestoler kan passere hverandre. Likevel kan strekninger under 5,0 meter der det ikke er dør, ha en bredde på minimum 1,2 meter. Av bokstav f går det frem at søyler og lignende ikke skal hindre kommunikasjonsveier, og for å unngå fare for sammenstøt skal søyler og liknende ha en luminanskontrast på minimum 0,4 til omgivelsene eller merkes i to høyder med luminanskontrast på 0,8 til bakgrunnsfargen.

Dører i kommunikasjonsveier skal ha en fri bredde på 0,86 meter, og i byggverk beregnet for mange personer, en bredde på 1,16 meter, jf. § 12-13 andre ledd bokstav a. Som nevnt over legger departementet til grunn at for valglokaler skal bredden være minst 1,16 meter.

Departementet foreslår at det fastsettes i valgforskriften at disse kravene i byggteknisk forskrift § 12-6 første til fjerde ledd, samt sjette ledd bokstav a, b og f til kommunikasjonsveier skal følges.

8.4.4.2 Dører

Byggteknisk forskrift har i § 12-13 krav til dører. Første ledd slår fast at dør skal være lett å se og bruke, og skal utformes slik at de ikke skader personer, husdyr og utstyr.

Andre ledd angir at bredde og høyde skal tilpasses forventet ferdsel og transport. I bokstavene a-e angis deretter minimumskrav. Dører internt i byggverk med krav om universell utforming, skal ha fri bredde på 0,86 meter, jf. bokstav c og en fri høyde på minimum 2 meter, jf. bokstav e.

Tredje ledd angir krav til bygninger med krav om tilgjengelig boenhet, men som også gjelder byggverk med krav om universell utforming, jf. fjerde ledd nedenfor. Av bokstav a fremgår det at dører som er beregnet for manuell åpning, skal kunne åpnes med åpningskraft på maksimum 30 N. Hensikten er ifølge veilederen å sørge for at personer med redusert arm- eller håndkraft kan åpne dørene. Av bokstav b fremgår av automatisk døråpner skal monteres utenfor dørens slagradius. Den skal være plassert med en betjeningshøyde mellom 0,8 meter og 1,2 meter over gulvet, være godt synlig og i tilstrekkelig avstand fra innvendig hjørne. Av bokstav c fremgår det at terskler skal være trinnfrie. Av bokstav d fremgår det at det skal være tilstrekkelig fri sideplass til at personer i rullestol kan åpne og lukke døren både ved sidehengslet dør og skyvedør. Kravet gjelder ikke dører som har automatisk døråpner.

Fjerde ledd angir tilleggskrav til byggverk med krav om universell utforming, som gjelder i tillegg til kravene i første til tredje ledd. Bokstav a slår fast at kravet til åpningskraft i tredje ledd bokstav a bare gjelder dører til og i hovedadkomstvei og hovedrømningsvei. Bokstav b slår fast at dører skal være synlige i forhold til omliggende vegger og ha en luminanskontrast på minimum 0,4.

Departementet foreslår at det fastsettes i valgforskriften at disse kravene til utforming av dører i forskriften § 12-13 første ledd, andre ledd bokstav c og e, tredje og fjerde ledd skal følges.

8.4.4.3 Skilting

Det benyttes skilting ved valggjennomføring. På valgutstyr.no kan man kjøpe skiltpakker med blant annet roll-up, skiltholder, ledeteip mv. Formålet med skiltingen er å veilede velgerne om f.eks. hvor valglokalet er plassert i en bygning, hvordan man går frem for å stemme osv. Det er viktig at informasjonen er godt synlig og enkel å forstå for alle velger uavhengig av funksjonsevne.

For byggverk med krav om universell utforming skal det være skilt og merking som gir nødvendig informasjon, jf. byggteknisk forskrift § 12-6 sjette ledd bokstav c. Byggteknisk forskrift § 12-18 første ledd stiller krav om at skilt og betjeningspanel osv. skal være enkle å forstå og betjene. Andre ledd slår fast at informasjonen skal være lett å lese og oppfatte. Det er i tillegg krav til synlig kontrast mellom tekst og bakgrunn, samt luminanskontrast på minimum 0,8, samt at viktig informasjon skal være tilgjengelig med tekst og lyd. Taktile tegn kan erstatte lyd. Det følger av veilederen at taktile tegn kan være punktskrift.

Departementet foreslår å forskriftsfeste at disse kravene for bruk av skilt i byggteknisk forskrift skal være oppfylt i og utenfor valglokaler. Det innebærer at kommunene i tråd

med gjeldende praksis skal benytte skilt og merking som gir nødvendig informasjon til velgerne, samt at det stilles krav om at de skal være lett å lese og ha synlig kontrast mellom tekst og bakgrunn. Departementet legger til grunn at skiltpakkene som kan kjøpes på valgutstyr.no, oppfyller kravene til utforming av skilt.

Departementet kan ikke se at det følger av bestemmelsen i § 12-18 at kommunene må sørge for merking av stemmeseddelhyller med punktskrift, og foreslår derfor en egen bestemmelse om dette. Det vil være tilstrekkelig at 1/10 av valgavlukkene har punktskriftmerking, jf. byggt teknisk forskrift, § 12-7 sjuende ledd. Departementet anbefaler likevel at kommunene gjør en vurdering av om flere valgavlukker bør ha punktskriftmerking.

8.4.4.4 Utforming av rom

Byggt teknisk forskrift § 12-7 inneholder krav til utforming av rom og annet oppholdsareal. Bestemmelsens første ledd stiller krav om at rommet skal ha en utforming, romhøyde og størrelse tilpasset sin funksjon. Det følger av veilederen til forskriften at formålet med bestemmelsen er «å sikre at rom får tilfredsstillende størrelse og høyde, og sikre at det er tilstrekkelig plass til utstyr og innredning som er tilpasset den forventede bruken av rommet».

Departementet viser til at valgloven § 7-2 andre ledd og § 9-3 fjerde ledd stiller krav om at valglokale skal være egnet for stemming, som i hovedsak skal ivareta de samme hensynene og antar at det derfor ikke er nødvendig å forskriftsfeste kravet i byggt teknisk forskrift § 12-7 første ledd. Det er hverken minimumskrav til størrelse på valglokaler eller i byggverk for publikum.

I femte ledd bokstav a stilles krav om at rom og oppholdsareal i byggverk med krav om universell utforming skal ha en utforming og størrelse slik at likestilt deltakelse er mulig. Det følger av veileder til forskriften at med «likestilt deltakelse» menes at personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne delta på lik linje med andre i aktivitetene som rommet er beregnet for.

I bestemmelsens femte ledd bokstav b stilles det i tillegg krav om trinnfri tilgang og snuareal for rullestol, samt krav om at personer i rullestol kan betjene nødvendige funksjoner på en tilfredsstillende måte. Det følger av veilederen til forskriften at snuareal for rullestol må være en snusirkel med en diameter på 1,5 meter. Når det gjelder kravet om å betjene nødvendige funksjoner på en tilfredsstillende måte, fremgår det av veilederen at det for eksempel betyr at et konferanserom må utformes og utstyres slik at en person i rullestol kan delta på linje med andre, benytte podium og betjene det som er nødvendig for å holde et foredrag. I relasjon til valg vil det innebære

at hovedløsningen i valglokalet er utformet og utstyrt på en slik måte at en person i rullestol usett og i enerom kan velge stemmeseddel, gjøre eventuelle endringer/valg på stemmeseddelen og avgi stemmen sin.

Departementet foreslår å forskriftsfeste at kravene i § 12-7 femte ledd i byggt teknisk forskrift til utforming av rom skal gjelde for valglokaler.

Lyd- og lysforhold reguleres av byggt teknisk forskrift kapittel 13. Departementet foreslår at forskriften § 13-7 første ledd, som slår fast at byggverk skal ha tilfredsstillende tilgang på lys, bør gjelde også for valglokaler. Lysforholdene i lokalene vil ha betydning for hvor raskt og sikkert velgerne kan gjøre eventuelle endringer på stemmesedlene og stemme ved valg. Valgavlukkene som er universelt utformet har fastmonterte lys, som i tillegg vil være nødvendig for at personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne delta på lik linje med andre, se punkt 1.5.5.

Byggt teknisk forskrift § 13-6 fjerde ledd har en bestemmelse om lyd- og taleoverføringsutstyr:

I byggverk for publikum og arbeidsbygning skal det være lyd- og taleoverføringsutstyr, med mindre det kan dokumenteres at dette er unødvendig for å oppnå god taleforståelse. Inngangen til rom med forsterket lyd- og taleoverføring skal være tydelig merket.

I veilederen til forskriften fremgår det blant annet:

Rom der bruken forutsetter god taleforståelse er for eksempel større undervisningsrom og auditorier, konferanserom, kirkerom, teatersaler, kinoer, terminaler, idrettshaller og lignende.

Valglokaler er i byggverk som skal benyttes av publikum, og det er viktig med god taleforståelse. Departementet antar imidlertid at det ikke er nødvendig med lyd- og taleoverføringsutstyr for å oppnå god taleforståelse i lokalene. Kommunikasjonen i valglokalene er mellom valgmedarbeidere og velgere og assistenter og velgere. Valgmedarbeiderne skal gi nødvendig veiledning til velgerne, og personer som gir assistanse i valgavlukke skal kunne gi den nødvendige hjelpen velgeren har behov for. Kommunikasjonen skjer i hovedsak mellom to personer, i et kortere tidsrom og avstanden mellom personene er kort. ,

8.4.5 Universell utforming av valgavlukker

Departementet har også sørget for utvikling av et universelt utformet valgavlukke. Valgavlukke har fastmontert lys og veiledning om hvordan man går frem for å stemme, samt kassett til stemmesedler i en høyde som gjør det lettere å nå stemmesedlene for alle velgere. Avlukkene har to ulike bordhøyder, slik at det kan ivareta både velgere som

står og velgere som sitter. Hvert avlukke har en gardin med en oransje styrestang med en høyde alle skal kunne nå.

Plassering og utforming av stemmeavlukker er viktig for at alle velgere skal kunne delta på lik linje ved valg. Det er sentralt at disse plasseres slik at flest mulig velgere kan benytte disse.

Ettersom avlukkene som er universelt utformet har endret seg over tid, er det slik departementet vurderer det regelteknisk vanskelig å pålegge kommunene å benytte en bestemt andel av disse avlukkene.

Valgloven inneholder heller ikke krav om å benytte stemmeavlukke. Velger skal imidlertid stemme i enerom og usett. Som nevnt over vil regelen i byggt teknisk forskrift § 12-7 femte ledd bokstav b innebære at hovedløsningen i valglokalet er utformet og utstyrt på en slik måte at en person i rullestol usett og i enerom kan velge stemmeseddel, gjøre eventuelle endringer/valg på stemmeseddelen og avgi stemmen sin.

Det fremgår av byggt teknisk forskrift at i byggverk med krav om universell utforming og som har mange rom med samme funksjon, er det nok at 1/10 av rommene er universelt utformet i henhold til bestemmelser i forskriften med mindre den forutsatte bruken tilsier at flere eller alle rom skal være universelt utformet, jf. § 12-7 sjuende ledd. I veilederen til forskriften gis det følgende eksempler på «rom med samme funksjon»: gjesterom i hotell, campinghytter og liknende, møterom i bygninger med tilnærmet samme størrelse og utstyr eller prøverom i butikker.

Departementet mener at det ikke er nødvendig at alle stemmeavlukkene er universelt utformet, men uttalte i Prop. 45 L (2022–2023) at det i større valglokaler med mange avlukker kan være hensiktsmessig med flere enn ett stemmeavlukke som er universelt utformet. Kravet i § 12-7 femte ledd vil etter departementets vurdering være oppfylt hvis det benyttes 1 av 10 valgavlukker som er universelt utformet. Departementet anbefaler likevel at det i større valglokaler med mange avlukker, benyttes flere enn 1 av 10 universelt utformede valgavlukker. Kommunene bør uansett gjøre en grundig vurdering av hvor mange avlukker det er behov for at er universelt utformet for at alle velgere uavhengig av funksjonsevne skal kunne delta på lik linje ved valg. Alle valglokaler må uansett ha minst ett valgavlukke som er universelt utformet.

8.4.6 Plassering og universell utforming av valgurne mv.

Som nevnt over har byggt teknisk forskrift § 12-18 tredje ledd bokstav a krav om at betjeningspaneler skal være plassert med betjeningshøyde mellom 0,8 meter og 1,2 meter over det ferdige gulvet.

Departementet viser til at valgloven som hovedregel fastslår at stemmemottaker skal stemple stemmeseddelen og at velgeren skal legge stemmeseddelen i en urne, jf. §§ 7-5 og 9-5. For at dette skal være mulig å gjennomføre for alle velgere er det viktig at bordet hvor stemmeseddelen stemples og urnen står, har riktig plassering. Departementet foreslår derfor på denne bakgrunn at det forskriftsfestes et krav om at valgurnen plasseres med en betjeningshøyde som tilsvarekravet i byggt teknisk forskrift på mellom 0,8 og 1,2 meter over gulvet. Det innebærer at høyden der velgeren legger stemmeseddelen inn i urnen, må være mellom 0,8 og 1,2 meter over gulvet.

Det er videre sentralt at det er mulig for flest mulig velgere selv å legge stemmeseddelen i urnen. Departementet har som det fremgår av forarbeidene til ny valglov, sørget for å få utviklet universelt utformet valgutstyr, inkludert en valgurne, jf. Prop. 45 L (2022–2023) s. 155-156. Åpningen på urnen er oransje og er utformet som en trakt, noe som er en fordel for svaksynte og personer med motorisk funksjonsnedsettelse. Det universelt utformede valgutstyret har vært mulig for kommunene å kjøpe siden 2011. Det innebærer at kommunene har hatt mulighet til å anskaffe denne i en lengre periode. Det har blitt gjort justeringer i valgurnens utforming siden den ble produsert første gang, og det vil kunne komme til å bli gjort justeringer i fremtiden. Det er av den grunn ikke hensiktsmessig å pålegge kommunene å benytte en spesifikk urne. Departementet viser til at byggt teknisk forskrift § 12-7 femte ledd bokstav a slår fast at oppholdsarealet skal ha en utforming og størrelse slik at likestilt deltakelse er mulig.

I veilederen til forskriften fremgår hva som menes med likestilt deltakelse:

Med likestilt deltakelse menes ikke bare tilgang til rommet eller oppholdsarealet, men at personer med funksjonsnedsettelse også skal kunne delta på lik linje med andre i de aktivitetene som bygningen, og rom i denne, er beregnet for.

Departementet viser til at likestilt deltakelse ved valg innebærer lik tilgang til å avgi stemme, og det innebærer at valgurnen må være tilpasset personer med funksjonsnedsettelse for å overholde bestemmelsen. Departementet legger til grunn at kommuner som benytter den universelt utformede valgurnen som kan kjøpes på valgutstyr.no, vil oppfylle kravet i forskriften.

8.4.7 Universell utforming av stemmesedler

Stemmeseddelutforming er viktig for at alle velgere skal kunne avgi stemme på en likeverdig måte. Departementet viser til punkt 5.3.1 i høringsnotatet om utforming av stemmesedler, der det fremgår at departementet vil sørge for evaluering av stemmesedlene. I dette høringsnotatet foreslås derfor kun regler om utforming av stemmesedler til stortingsvalg, som vil gjelde for stortingsvalget i 2025. Da det ikke er mulig å gjøre endringer på stemmeseddelen med kandidatnavn ved stortingsvalg, er det mulig for velgere som leser punktskrift å stemme uten assistanse ved hjelp av partistemmeseddelen uten kandidatnavn.

9 Stemming

9.1 Innledning

Valgforskriften 2003 inneholdt en rekke bestemmelser om forhåndsstemming og stemming på valgtinget. Flere av disse er nå tatt inn i valglovens kapitler 6-9.

I dette kapitlet omtales reglene knyttet til kommunenes kunngjøring av tid og sted for stemming, gjennomføring av stemming, forsendelse av forhåndsstemmer som skal til andre kommuner, krav til brevstemming i utlandet og krav til legitimasjon.

9.2 Kunngjøring av tid og sted for stemming

9.2.1 Gjeldende rett

Det følger av valgloven § 6-1 første ledd at valgstyret skal kunngjøre når og hvor velgerne kan stemme. Bestemmelsen gjelder for stemming i valglokaler under tidligstemmingen, i valglokaler i den ordinære forhåndsstemmeperioden og på valgtinget. Departementet kan med hjemmel i valgloven § 6-14 bokstav a gi forskrift om «kunngjøring av tid og sted for stemming».

9.2.2 Valgforskriften 2003

Det fulgte av valgforskriften § 24 at valgstyret skulle kunngjøre tid og sted for forhåndsstemmingen. Valgstyrets plikt til å kunngjøre tid og sted for valgtinget stod i valgloven 2002 § 9-3 tredje ledd.

9.2.3 Departementets vurdering

9.2.3.1 Innledning

Innholdet i § 24 i valgforskriften 2003 om kunngjøring av tid og sted for forhåndsstemming, er tatt inn i valgloven § 6-1 første ledd. Valgforskriften inneholdt ingen andre bestemmelser om kunngjøring av tid og sted for stemming.

De siste valgene har det imidlertid blitt fast praksis at kommunene melder inn tid og sted for både valgting og forhåndsstemming til Valgdirektoratet, som publiserer dataene på nettsiden www.valglokaler.no. Nettsiden gir velgerne en god oversikt over valglokalene i alle kommuner med åpningstider, adresse og kartdata. Departementet mener dette er en praksis som bør videreføres, og ser derfor behov for å regulere denne ordningen. Det følger derfor av forslag til § 4-1 første ledd i forskriften at valgstyret skal registrere valglokalenes navn, adresse og åpningstider i det elektroniske valggjennomføringssystemet innen 31. mai, jf. punkt 6.2.2 i høringsnotatet. Dersom valgstyret har vedtatt et fast valglokale for tidligstemmingen, skal valgstyret også registrere dette.

9.2.3.2 Kunngjøring av endret tid og sted for stemming

Valgdirektoratet drifter som nevnt nettsiden valglokaler.no, der velgerne kan finne oversikt over adresse og åpningstider til alle forhåndsstemmelokaler og valglokaler på valgtinget i alle kommuner. Det er departementets vurdering at dersom velgerne skal kunne ha tillit til en slik offentlig nettside, må kommunene være forpliktet til å melde inn informasjonen som ligger til grunn for det som publiseres på nettsiden.

Departementet mener at når kommunen har meldt inn adresse og åpningstider til alle valglokaler til Valgdirektoratet, vil kunngjøringsplikten i ny valglov § 6-1 første ledd, være oppfylt. Departementet oppfordrer likevel kommunene til å ha samme informasjon på nettsidene sine og ellers informere lokalt på hensiktsmessig måte.

Som departementet understreker i Prop. 45 L (2022–2023) s. 140 kan det oppstå hendelser som gjør at en kommune må endre tid og sted for stemming. I slike tilfeller har kommunene et særskilt ansvar for å informere velgerne. Det vil være uheldig dersom informasjonen på en offentlig nettside er utdatert, fordi kommunene har gjort endringer uten å informere Valgdirektoratet. Departementet foreslår derfor å forskriftsfeste at valgstyret også skal informere Valgdirektoratet om eventuelle endringer i tid og sted for stemming.

Når det gjelder endring i valglokaler eller valglokalets åpningstider som skjer etter at tid og sted opprinnelig er kunngjort, mener imidlertid departementet det ikke er

tilstrekkelig at informasjonen kun er tilgjengelig på valglokaler.no. Departementet foreslår derfor at kommunene i tillegg skal informere lokalt om endringene. Som nevnt i Prop. 45 L (2022–2023) foreslår ikke departementet å regulere *hvordan* slike kunngjøringer skal gjøres. Departementet forutsetter at dette skjer på en allment tilgjengelig måte, men anbefaler kommunene til enhver tid å ha oppdatert informasjon på sine nettsider. Dersom det skjer en hendelse på selve valgdagen der kommunen må bytte valglokale, vil det for eksempel være naturlig å ha valgmedarbeidere til stede som informerer direkte. Departementet mener derfor det må være opp til kommunen å vurdere hvordan informasjonen om endringer i tid og sted for stemming skal kunngjøres.

9.3 Organisering og gjennomføring av stemming

9.3.1 Gjennomføring av tidligstemming

9.3.1.1 Gjeldende rett

Det følger av valgloven § 7-1 andre ledd at velgere som ikke kan stemme i den ordinære forhåndsstemmeperioden, kan forhåndsstemme fra 1. juli (tidligstemming). Velgerne skal henvende seg til kommunen og be om å få stemme.

Valgloven § 7-8 regulerer prosedyren for tidligstemming. Ved tidligstemming skal stemmemottakeren stemple stemmeseddelen før velgeren legger den i en stemmeseddelkonvolutt og limer konvolutten igjen. Stemmemottakeren skal legge stemmeseddelkonvolutten sammen med informasjon om velgerens identitet i en omslagskonvolutt og lime omslagskonvolutten igjen. Velgeren skal legge omslagskonvolutten i en urne.

Det følger av valgloven §§ 6-2 og 6-3 at det er tilstrekkelig at én valgmedarbeider tar imot stemmen under tidligstemmingen.

Departementet kan med hjemmel i valgloven § 6-14 bokstav d gi forskrift om «organiseringen og gjennomføringen av stemmingen».

9.3.1.2 Valgforskriften 2003

Valgforskriften § 24a regulerte nærmere forhold rundt tidligstemmingen, blant annet valgstyrets plikt til å tilrettelegge for velgerne og prosedyren for stemming.

9.3.1.3 Departementets vurdering

Departementet foreslår ikke å videreføre innholdet om tidligstemming som stod i valgforskriften § 24a.

Første ledd fastsatte at valgstyret plikter å tilrettelegge for at velgere som henvender seg i tidligstemmeperioden, får avgitt stemme. Departementet mener dette følger av valgloven § 7-1 andre ledd om at velgerne kan tidligstemme, og ser ikke behov for å regulere dette videre i forskrift.

Det fulgte av andre ledd at valgstyret skal angi sted for slik stemmegivning og at valgstyret bør ta hensyn til velgers ønske med hensyn til tidspunkt. Departementet mener dette følger naturlig når velgeren henvender seg til kommunen og ber om å få tidligstemme. Kommunen må oppgi hvor velgeren skal møte opp, og det må avtales et rimelig tidspunkt innenfor åpningstidene til rådhuset/servicetorget e.l. Departementet ser derfor ikke behov for å videreføre denne bestemmelsen.

Tredje ledd fastsatte at reglene for forhåndsstemming gjelder for øvrig tilsvarende så langt de passer. Departementet viser til at det i ny valglov kapittel 6 er tatt inn en rekke fellesbestemmelser for stemming, som også gjelder for tidligstemmingen (med unntak av hvor dette er presisert). Departementet kan ikke se at det er krav utover disse som skal gjelde for tidligstemmingen, og foreslår derfor heller ikke å videreføre tredje ledd i ny valgforskrift.

Fjerde ledd beskrev prosedyren for tidligstemming, som nå er tatt inn i valgloven § 7-8.

9.3.2 Gjennomføring av forhåndsstemming innenlands

9.3.2.1 Gjeldende rett

Kapittel 6 i valgloven inneholder fellesbestemmelser for stemming innenlands. Kapittel 7 inneholder bestemmelser for forhåndsstemming innenlands, herunder prosedyrer for forhåndsstemming. Departementet kan med hjemmel i valgloven § 6-14 bokstav d gi forskrift om «organiseringen og gjennomføringen av stemmingen».

9.3.2.2 Valgforskriften 2003

Det fulgte av valgforskriften § 25 at det kan mottas stemmer hos personer som oppholder seg i trygde- og omsorgsboliger med umiddelbar tilknytting til en helse- og omsorgsinstitusjon, dersom det mottas stemmer på institusjonen.

Forskriften § 25a fastsatte at kandidater som er oppført på valglistene, ikke kan oppnevnes til valgfunksjonærer i valgdistriktet de er oppført.

§ 27 første til syvende ledd beskrev prosedyrer for forhåndsstemming.

§ 27a fastsatte en beredskapsrutine dersom det oppstår strømbrydd eller kommunikasjonsbrydd med det elektroniske manntallet under forhåndsstemmingen.

9.3.2.3 Departementets vurdering

Departementet foreslår å videreføre innholdet som i valgforskriften 2003 § 25 om mottak av stemmer i trygde- og omsorgsboliger med umiddelbar tilknytning til en institusjon. I samråd med Helse- og omsorgsdepartementet foreslår departementet imidlertid å endre betegnelsen til *omsorgsboliger*. Det er kun en språklig endring, og innebærer ikke noen endring i hvilke velgere som kan stemme etter denne bestemmelsen.

Bestemmelsen om at listekandidater ikke kan være valgmedarbeidere er tatt inn i valgloven § 6-4, som gjelder for hele stemmeperioden. Innholdet i valgforskriften § 25a foreslås derfor ikke videreført derfor ikke i ny valgforskrift.

Fremgangsmåten for forhåndsstemming er tatt inn i ny valglov § 7-5. Departementet foreslår derfor ikke å videreføre det som var forskriftens § 27 første, tredje og fjerde ledd.

Departementet foreslår å videreføre innholdet i valgforskriften 2003 § 27 andre ledd om at velgere som stemmer utenfor kommunen sin, skal få utlevert en partistemmeseddel. Departementet viser for øvrig til valgloven § 5-13, der departementet har fått ansvaret for å trykke en slik stemmeseddel. Dette var ikke tidligere regulert.

Departementet foreslår også i hovedsak å videreføre femte ledd om prosedyren for ambulerende stemming. Departementet ser imidlertid at det i valgforskriften 2003 var forskriftsfestet ulike regler for hva som skal skje med de ubrukte stemmesedlene i et stemmesedelsett når en velger stemmer ambulerende eller på helse- og omsorgsinstitusjoner, og når en velger stemmer utenfor valglokalet på valgtinget. Når en velger stemmer utenfor valglokalet på valgtinget, skal velgeren ta med seg de ubrukte stemmesedlene, jf. § 32 tredje ledd. Ved ambulerende stemming og institusjonsstemming, er det to muligheter: Velger kan beholde konvolutten med de resterende stemmesedler eller gi denne til stemmemottaker, som skal sørge for å kassere denne på en betryggende måte. Departementet mener det bør være lik praksis for hva som skal gjøres med resten av de utleverte stemmene, når en velger har tatt en stemmeseddel fra et stemmesedelsett. Departementet foreslår derfor at i slike situasjoner skal stemmemottakeren ta imot og kassere resten av stemmesedlene på en betryggende måte. Departementet foreslår en tilsvarende bestemmelse ved stemming utenfor et valglokale, jf. omtale av dette også i punkt 9.3.3.3. Departementet foreslår også presisere at velgerne som mottar en stemmeseddel for hver liste som stiller til valg i valgdistriktet, også skal motta en blank stemmeseddel.

Proseduren for mottak av forhåndsstemmer ved manglende forbindelse med det elektroniske manntallet er beskrevet i ny valglov § 7-5 tredje ledd. Departementet foreslår derfor ikke å videreføre valgforskriften 2003 § 27a første, andre og femte ledd.

Departementet viser videre til at det i ny valglov er innført en rekke fellesbestemmelser som gjelder for hele stemmeperioden. I tråd med dette foreslås det ikke å videreføre en egen bestemmelse om beredskapskonvolutt under forhåndsstemningen.

Departementet foreslår i stedet å innføre en fellesbestemmelse for både forhåndsstemming og valgting om at beredskapskonvolutten skal være oransje og ha påskriften «Beredskapskonvolutt». Departementet har vurdert om det er mer hensiktsmessig at kommunene kan velge hvilke konvolutter som brukes, så lenge de markeres som beredskapskonvolutter. En fordel med dette vil være at det ikke trengs å bestilles opp egne konvolutter til dette formålet. Departementet mener imidlertid lik bruk av oransje konvolutter i alle kommuner vil være lettere å forstå for velgerne, spesielt dersom det oppstår situasjoner der et større antall stemmer må tas imot i beredskapskonvolutt. Departementet understreker likevel at dersom en kommune går tom for oransje beredskapskonvolutter, kan det brukes andre konvolutter som markeres med «Beredskapskonvolutt». Departementet oppfordrer også kommuner til å tenke nøye gjennom antallet beredskapskonvolutter de ser behov for å bestille til hvert valg, og gjenbraker konvolutter som ligger igjen fra tidligere valg, selv om de eventuelt må teipes grunnet dårlig lim.

Departementet foreslår også en justering i rutinen for når beredskapskonvolutter skal leveres inn til valgstyret for godkjenning. I valgforskriften 2003 var det fastsatt for både forhåndsstemming og valgting at beredskapskonvoluttene skulle leveres valgstyret for godkjenning «når beredskapssituasjonen opphører». Departementet mener det er lite hensiktsmessig at eventuelle beredskapskonvolutter i alle tilfeller skal leveres fortløpende i løpet av dagen. Dersom det er en situasjon der valggjennomføringssystemet er utilgjengelig i en kort periode, vil det være svært få beredskapskonvolutter som tas imot. Det vil i mange kommuner heller ikke være to tilgjengelige valgmedarbeidere som kan dra inn til valgstyret under forhåndsstemningen. Departementet mener kommunene selv må vurdere om det er tatt imot så mange beredskapskonvolutter at det er ønskelig å frakte disse inn til valgstyret.

9.3.3 Gjennomføring av stemming på valgtinget

9.3.3.1 Gjeldende rett

Kapittel 6 i valgloven inneholder fellesbestemmelser for stemming innenlands. Kapittel 9 inneholder bestemmelser for stemming på valgtinget, inkludert prosedyrer for stemming. Departementet kan med hjemmel i valgloven § 6-14 bokstav a gi forskrift om «kunngjøring av tid og sted for stemming».

9.3.3.2 Valgforskriften 2003

§ 31a fastsatte en beredskapsrutine dersom det oppstod strøbrudd eller kommunikasjonsbrudd med det elektroniske manntallet under valgtinget.

§ 31 fastsatte prosedyren for bruk av særskilt omslag, det vil si bruk av stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt for velgere som ikke er innført i vedkommende del av manntallet eller som allerede er krysset av i manntallet.

§ 32 redegjorde for hvordan velgere kan stemme utenfor valglokalet.

9.3.3.3 Departementets vurdering

Fremgangsmåten ved bruk av beredskapskonvolutt på valgtinget er fastsatt i ny valglov § 9-5 tredje ledd. Departementet foreslår derfor ikke å videreføre valgforskriften § 31a første, andre og femte ledd. Departementet foreslår å innføre en fellesbestemmelse for stemming innenlands om at beredskapskonvolutten skal være oransje og påført teksten «Beredskapskonvolutt», jf. omtale i 9.3.2.3.

Som nevnt i punkt 9.3.2.3 foreslår departementet at valgstyret må vurdere når beredskapskonvolutter skal fraktes inn til valgstyret for prøving, og foreslår ikke å videreføre ordlyden som sa at beredskapskonvoluttene skulle leveres inn når «beredskapssituasjonen opphører». Det følger av valgloven § 9-5 tredje ledd at eventuelle beredskapsstemmer som er mottatt på søndag, skal behandles og krysses av i det elektroniske manntallet før valglokalene åpnes på mandag. Der det har blitt mottatt et betydelig antall beredskapsstemmer på valgtinget, tilrår departementet kommunene å prøve disse stemmegivningene så raskt som mulig. Dette for å forhindre at opptellingen blir mye forsinket.

Departementet ser ikke behov for å videreføre § 31 i valgforskriften 2003 om bruk av særskilt omslag på valgtinget. Denne prosedyren gjaldt stemmer fra velgere som ikke var innført i vedkommende del av manntallet eller allerede var krysset av i manntallet. Stemmestyret skulle legge stemmegivninger i stemmeseddelkonvolutt og et særskilt omslag, klebe det igjen og skrive velgerens navn, adresse og fødselsdato utenpå. Det

følger av ny valglov skal alle stemmer som mottas i stemmeseddelkonvolutt, legges i omslagskonvolutt eller beredskapskonvolutt, jf. valgloven § 7-5 andre ledd, § 9-5 andre ledd og § 9-6 andre ledd. Det skal altså ikke lenger brukes et eget særskilt omslag ved mottak av stemmer.

Departementet foreslår en justering i fremgangsmåten for stemming utenfor valglokalet, jf. forslaget i 9.3.2.3. Departementet mener det er hensiktsmessig for stemmemottakeren at det er samme rutine for alle tilfeller der det brukes stemmesedelsett under stemmingen. Departementet mener det er naturlig at når velgeren stemmer utenfor valglokalet, skal velgeren gi konvolutten med de resterende stemmesedlene til stemmemottakeren. Stemmemottakeren skal sørge for å kassere denne på en betryggende måte. Siden bestemmelsen gjelder stemming utenfor valglokalet både på forhånd og valgting, foreslår departementet å innføre dette som en fellesbestemmelse for stemming innenlands.

9.3.4 Informasjon for å identifisere velgeren ved mottak av stemmer i stemmeseddelkonvolutt

9.3.4.1 Gjeldende rett

Det finnes en rekke tilfeller der velgeren ikke kan legge stemmeseddelen rett i urnen. Det skal da brukes stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt eller beredskapskonvolutt, og stemmemottakeren skal legge ved informasjon om velgerens identitet. Prosedyrene for dette er regulert flere steder i valgloven:

- Stemmemottakeren kan ikke sette kryss ved velgerens navn i manntallet på forhånd (§ 7-5 andre ledd)
- Manglende forbindelse med det elektroniske manntallet gjør at stemmemottakeren ikke kan sette kryss ved velgerens navn på forhånd (§ 7-5 tredje ledd)
- Bruk av stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt ved forhåndsstemming i særlige tilfeller (§ 7-5 fjerde ledd)
- Velgeren forhåndsstemmer utenfor egen kommune (§ 7-6)
- Velgeren forhåndsstemmer før den ordinære forhåndsstemmingen (tidligstemming) (§ 7-8)
- Stemmemottakeren kan ikke sette kryss ved velgerens navn i manntallet på valgtinget (§ 9-5 andre ledd)
- Manglende forbindelse med det elektroniske manntallet gjør at stemmemottakeren ikke kan sette kryss ved velgerens navn på valgtinget (§ 9-5 tredje ledd)

Departementet skriver i Prop. 45 L (2022–2023) s. 109 at «[d]epartementet vil forskriftsfeste hvilke opplysninger som skal brukes ved forsendelse av stemmer for at mottakerkommunen skal kunne identifisere velgeren.».

9.3.4.2 Valgforskriften 2003

Valgforskriften § 22 fjerde og femte ledd og § 23 andre og tredje ledd regulerte prosedyren for bruk av valgkortet som stemmemottaker skriver ut, når stemmen skal legges i en stemmeseddelkonvolutt, og hvilke opplysninger som skal skrives på dette valgkortet.

9.3.4.3 Departementets vurdering

Som nevnt i punkt 9.3.4.1 er det en rekke tilfeller der prosedyren er at stemmemottakeren tar imot stemmer i stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt eller beredskapskonvolutt.

Størsteparten av stemmene som tas imot i konvolutt, er forhåndsstemmer som skal sendes til en annen kommune. Når en valgmedarbeider tar imot en forhåndsstemme fra en velger som er bosatt i en annen kommune, legges stemmeseddelen i en stemmeseddelkonvolutt. Stemmeseddelkonvolutten ble tidligere lagt sammen med et valgkort i en omslagskonvolutt, som legges i en urne. Etter ny valglov skal det ikke legges ved et valgkort i omslagskonvolutten, men informasjon om velgerens identitet. Omslagskonvolutten legges senere i en forsendelseskonvolutt og sendes til velgerens hjemkommune. Det er derfor vesentlig at stemmemottakeren som tar imot stemmen, legger ved tilstrekkelig informasjon om velgeren til at mottakerkommunene kan identifisere vedkommende.

Valgforskriften 2003 § 23 andre ledd inneholdt krav til hvilke opplysninger som valgkortet på papir skal inneholde. Formålet med informasjonen på valgkortet var at det skal være mulig for kommunen som mottar forhåndsstemmen, å identifisere velgeren ut fra de vedlagte opplysningene. Kommunen har fortsatt behov for dette, og departementet mener derfor det bør forskriftsfestes hvilken informasjon som skal legges ved når forhåndsstemmer tas imot i konvolutt.

I de fleste tilfeller der stemmer tas imot i konvolutt, vil stemmemottakeren ha tilgang til det elektroniske valggjennomføringssystemet. Stemmemottakeren vil da kunne skrive ut skjemaet. Departementet foreslår å forskriftsfeste at det skal påføres en elektronisk lesbar kode (strekkode, QR-kode e.l.) med manntallsnummeret til velgeren på skjemaet når det skrives ut fra systemet. Dette gjør det enklere for mottakerkommunen å søke opp velgeren i manntallet.

Utkast til hvordan skjema som skrives ut fra valggjennomføringssystemet vil se ut:

The mockup shows a ballot form with the following elements:

- Coat of arms:** Located at the top left.
- Title:** "Informasjon om velger stortingsvalget 2025" in bold black text.
- Left box:** Contains the address "Til valgstyret i Stavanger kommune, Kirkegaten 88, 4000 Stavanger" and the voter's details: "Navn: Kari Perine Jensen, Fødselsnummer: 248870 12345".
- Right box (top):** Labeled "Fra kommune: Bode".
- Right box (bottom):** Labeled "Annen informasjon:" and is currently empty.
- Barcode:** Located at the bottom left, with the number "*000676387178*" printed below it.

I noen tilfeller vil det ikke være mulig å skrive ut et slikt skjema fra EVA. De nødvendige opplysningene må da påføres manuelt, gjennom å fylle ut et skjema på papir. Departementet har fått tilbakemeldinger fra kommuner om at det kan være krevende å identifisere velgere i de tilfellene stemmemottaker har fylt ut opplysningene om velgeren manuelt. Årsakene kan være at det er vanskelig å tyde håndskriften til stemmemottaker, eller at stemmemottaker ikke har fylt ut tilstrekkelig opplysninger på valgkortet. Departementet har i samarbeid med Valgdirektoratet gjort en evaluering av blanke papirvalgkort og foreslår både en forenkling av formularet, samt en endring i enkelte opplysninger som føres på. Det er to formål med endringene:

- a) Det skal være enklere for kommunen som mottar stemmegivninger fra andre kommuner, å identifisere riktig velger.
- b) Det skal være enklere for stemmemottaker å fylle ut formularet riktig.

Det foreslås at dersom stemmemottakeren har det fulle fødselsnummeret til velgeren, skal dette føres på. Å slå opp velgere i manntallet med fullt fødselsnummer vil i større grad sikre at kommunen finner og krysser av riktig velger i manntallet enn ved bruk av bare fødselsdato. Departementet foreslår å videreføre kravet om at det alltid skal

brukes forsendelseskonvolutt når forhåndsstemmer sendes til andre kommuner. Det at omslagskonvolutten ligger inne i en forsendelseskonvolutt innebærer at uvedkommende ikke får tilgang til velgerens fødselsnummer. Valgmedarbeiderne som prøver forhåndsstemmegivningene, har også tidligere hatt tilgang til velgerens fulle fødselsnummer i valggjennomføringssystemet EVA.

Departementet foreslår å fjerne felt for dato og stemmemottakers signatur. Departementet har fått tilbakemeldinger om at dette ikke brukes konsekvent av stemmemottakerne, og at det uansett ikke har noen funksjon i prøvingen av stemmegivninger. Departementet mener imidlertid det kan være hensiktsmessig at stemmemottaker fører på hvilken kommune stemmen er mottatt i.

På forsendesskjemaet som skal fylles ut for hånd av stemmemottaker, har det tidligere vært en rubrikk der stemmemottaker kan krysse av for om stemmegivningen hører til stortingsvalget, sametingsvalget eller kommunestyre- og fylkestingsvalget. Departementet foreslår å fjerne også denne rubrikken. Departementet tilrår at Valgdirektoratet produserer egne skjemaer for henholdsvis stortingsvalg og kommunestyre- og fylkestingsvalg.

Dette innebærer også at det må produseres egne forsendesskjemaer som skal fylles ut manuelt til sametingsvalget. Departementet viser til at alle forhåndsstemmer til sametingsvalget som mottas innenlands, skal legges sammen med valgkortet i stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt, jf. forskrift om valg til Sametinget § 43. Det er derfor svært viktig at informasjonen om velgeren som legges ved, er utfylt på en korrekt måte. Sametinget sender ut valgkort til stemmeberettigede til sametingsvalget, jf. forskrift om valg til Sametinget § 13. Dersom velgeren til sametingsvalget ikke har med valgkort i valglokalet, mener departementet det er en bedre løsning at det brukes et eget forsendesskjema til dette valget. Departementet understreker i tillegg at stemmene til sametingsvalget skal adresseres til enten et samevalgstyre eller et opptellingsvalgstyre, og ikke til valgstyret i kommunene, jf. forskrift om valg til Sametinget § 63 første og andre ledd. Dette taler for at det er hensiktsmessig at stemmemottaker fyller ut et eget skjema som er tilpasset sametingsvalget.

Illustrasjon av forslag til formular som fylles ut av stemmemottaker for hånd:

Informasjon om velger Stortingsvalg

Til valgstyret i ..... kommune
Adresse:.....
Postnummer:..... Poststed:.....
Navn: .....
Fødselsnummer:.....

Sendt fra kommune: .....
Annen informasjon

9.4 Krav til legitimasjon

9.4.1 Gjeldende rett

Den nye valgloven § 6-11 fastsetter at velgere skal vise legitimasjon. Valgloven har ikke nærmere krav til legitimasjonen, men departementet kan med hjemmel i valgloven § 6-14 bokstav h gi forskrift om «krav til legitimasjon».

I Prop. 45 L (2022–2023) s. 162 uttaler departementet følgende om krav til legitimasjon:

I utgangspunktet mener departementet at legitimasjonen må inneholde velgerens navn, fødselsdato og bilde, samt ha et visst offisielt preg. Med «offisielt preg» menes at det fremgår hvem som har utstedt legitimasjonen, og at det kan sannsynliggjøres at informasjonen som fremgår av legitimasjonen er sann.

9.4.2 Departementets vurdering

Departementet har i Prop. 45 L (2022–2023) s. 162 gjort rede for departementets vurdering av hvilke krav som bør stilles til velgernes legitimasjon. Departementet legger også her til grunn at kravene til legitimasjon ikke bør være strengere enn nødvendig for å ivareta tilstrekkelig identifisering av velgerne.

Departementet foreslår å forskriftsfeste at legitimasjonen skal inneholde velgerens fulle navn, fødselsdato og ansiktsfoto. Departementet foreslår ikke å forskriftsfeste en liste over hvilke typer legitimasjon som kan godkjennes. Pass, førerkort og nasjonalt ID-kort

skal normalt godtas som legitimasjon, så fremt det er mulig å identifisere velger med ansiktsfoto og informasjonen er mulig å lese. Andre typer legitimasjon kan også godtas. Kriteriet for at legitimasjonen kan godtas, er at stemmemottakeren etter en konkret vurdering vurderer at legitimasjonen beviser velgerens identitet. Også legitimasjon med utløpt gyldighetsdato kan godtas så lenge det oppfyller vilkårene i første ledd, og det ikke er tvil om velgerens identitet. Det innebærer for eksempel at fotografiet må være oppdatert i den grad at det ikke er tvil om at det er velger som er avbildet på legitimasjonen.

Legitimasjonen må være i original utgave. Det er ikke tilstrekkelig å fremvise kopi av legitimasjonen. Legitimasjon som er umulig å lese på grunn av skade eller slitasje skal ikke godtas. Norsk digitalt førerkort er likestilt med fysisk førerkort. Bestemmelsen åpner også for at andre typer legitimasjon kan godtas. For eksempel kan bankkort med ansiktsfoto godtas. Kriteriet for at legitimasjonen kan godtas, er at stemmemottakeren etter en konkret vurdering vurderer at legitimasjonen beviser velgerens identitet. Også legitimasjon med utløpt gyldighetsdato kan godtas så lenge det oppfyller vilkårene i første ledd, og det ikke er tvil om velgerens identitet. Det innebærer for eksempel at fotografiet må være oppdatert i den grad at det ikke er tvil om at det er velger som er avbildet på legitimasjonen.

Departementet foreslår å forskriftsfeste at det er stemmemottaker som skal vurdere om legitimasjonskravet er oppfylt. Dette innebærer at stemmemottaker skal gjøre en vurdering av kvaliteten på legitimasjonen og vurdere om vedkommende er overbevist om at legitimasjonen identifiserer velgeren. Hvis stemmemottakeren mener legitimasjonen ikke kan godtas, eller er i tvil om legitimasjon kan godtas, avgjør lederen eller nestlederen i valglokalet om legitimasjonen kan godtas.

9.5 Forsendelse av forhåndsstemmer

9.5.1 Gjeldende rett

Den nye valgloven inneholder ikke noen bestemmelser som regulerer hvordan forhåndsstemmer skal sendes til den kommunen velgeren er manntallsført i. Departementet kan imidlertid med hjemmel i valgloven § 6-14 bokstav e gi forskrift om «forsendelse av forhåndsstemmer».

9.5.2 Valgforskriften 2003

Valgforskriften § 27 åttende og niende ledd beskrev prosedyren for forsendelse av forhåndsstemmer dersom velgeren forhåndsstemmer i en annen kommune enn sin hjemkommune.

9.5.3 Departementets vurdering

9.5.3.1 Forsendelse til velgerens hjemkommune

Departementet foreslår å videreføre kravet i valgforskriften 2003 om at forhåndsstemmegivninger skal sendes til velgerens hjemkommune hver dag den nest siste uken av forhåndsstemmeperioden, og at det skal brukes forsendelseskonvolutter. Departementet foreslår også å videreføre at forhåndsstemmegivninger mottatt den siste uken før valgdagen, skal sendes på en måte som sikrer at stemmegivningene er inne kl. 17 dagen etter valgdagen. Ved de siste valgene har Valgdirektoratet inngått en avtale med leverandør om ekspressforsendelse av forhåndsstemmer, som alle kommuner har kunnet benytte seg av. Departementet forutsetter at Valgdirektoratet inngår slike avtaler videre.

9.5.3.2 Forsendelse av forhåndsstemmer fra utlandet

Departementet skriver i Prop. 45 L (2022–2023) s. 188 at det bør forskriftsfestes rutiner for forsendelse av forhåndsstemmer også utenriks. Valgforskriften 2003 regulerte ikke dette, men det har i forkant av hvert valg blitt publisert en veileder for stemmemottakere utenriks, der rutiner for forsendelse av forhåndsstemmer er beskrevet. I veilederen står det beskrevet at stemmemottaker skal sende stemmen «snarest mulig» til kommunen der velgeren er manntallsført. Veilederen understreker at stemmemottaker må ha rutiner som sikrer at forhåndsstemmer kommer frem til valgstyrene i Norge innen fristen for godkjenning, som er kl. 17 dagen etter valgdagen. Det er også presisert at forhåndsstemmer bør sendes fortløpende med ekspressport eller lignende direkte til kommunene, og ikke med kurerpost, dersom det er fare for at stemmer ikke kommer frem i tide.

Valgdirektoratet fikk i 2023 i oppdrag å evaluere praktiseringen av utenriksstemming. Direktoratet sendte blant annet ut en spørreundersøkelse, der 65 utenriksstasjoner svarte om sine erfaringer med forhåndsstemming. Flertallet oppga at de brukte ekspresspost (f.eks. DHL eller FedEx) til forsendelse av forhåndsstemmene til Norge, men vanlig post og Utenriksdepartementets kurerposttjeneste ble også brukt av en rekke stasjoner. Det har ved en rekke valg vært en problemstilling at enkelte forhåndsstemmer mottatt i utlandet, kommer frem etter fristen for godkjenning, som er tirsdag etter valgdagen kl. 17. Årsaken er at enten at brevet er postlagt for sent, eller at det har vært for lang forsendelsestid i posten.

Departementet foreslår at det forskriftsfestes krav til når og hvordan forhåndsstemmer mottatt av stemmemottaker i utlandet skal sendes. Dette vil sikre at flest mulig stemmer kommer frem og blir godkjent. Departementet mener det ikke er nødvendig å stille krav

til at forhåndsstemmene skal sendes med eksprespost i hele forhåndsstemmeperioden i utlandet, da denne begynner allerede 1. juli. Departementet foreslår å forskriftsfeste at forhåndsstemmene som mottas de *tre siste ukene* av forhåndsstemmeperioden utenriks, skal sendes på en måte som sikrer at stemmegivningene kommer inn til valgstyret innen kl. 17 dagen etter valgdagen. Departementet vil følge med på utviklingen av for sent innkomne forhåndsstemmer fra utlandet og vurdere videre om dette er et tilstrekkelig tidsrom.

9.6 Krav til brevstemming i utlandet

9.6.1 Gjeldende rett

Valgloven § 8-5 fastsetter at velgere i utlandet som ikke har mulighet til å oppsøke en stemmemottaker, kan stemme ved brev uten at en stemmemottaker er til stede. Departementet kan videre med hjemmel i valgloven § 6-14 bokstav g gi forskrift om «krav til brevstemming».

9.6.2 Valgforskriften 2003

Fremgangsmåten for brevstemming utenriks stod beskrevet i valgforskriften § 28. Bestemmelsen anga hvilke opplysninger velgeren skulle skrive på omslagskonvolutt. Det fulgte av bestemmelsens femte ledd at velgeren «om mulig» skulle få et vitne til å bekrefte riktigheten av det som er påført omslagskonvolutt.

9.6.3 Departementets vurdering

Departementet skriver i Prop. 45 L (2022–2023) s. 180 at ordningen med brevstemming har enkelte svakheter som bør vurderes nærmere, og at det vil være rimelig å stille flere krav til velgere som brevstemmer. Departementet understreker at det er nødvendig med mer informasjon om brevstemmingen, for å kunne utrede muligheten for å forbedre ordningen.

Valgdirektoratet fikk i 2023 et oppdrag om å evaluere praktiseringen av utenriksstemming, inkludert brevstemming. Direktoratet sendte med bistand fra utenriksstasjonene ut et spørreskjema, og kom i kontakt med til sammen 405 velgere som stemte utenriks. Velgerne som brevstemte, ble blant annet spurt om hvorfor de brevstemte. 71 prosent av velgerne som brevstemte, oppga at den norske utenriksstasjonen ligger for langt unna bo- og/eller arbeidsstedet til velgeren.

Departementet foreslår å videreføre at velgeren skal legge stemmeseddelen i en stemmesedelkonvolutt og deretter i en omslagskonvolutt. Departementet foreslår ikke å videreføre bestemmelsen i valgforskriften 2003 § 28 femte ledd om at et vitne bør

bekreftede riktigheten av det som er påført omslagskonvolutten. Departementet understreker at det ikke er noe krav for godkjenning av stemmegivningen at den skal være signert av et vitne. Det stilles heller ingen krav til at vitnet dokumenterer sitt forhold til vedkommende som avgir stemme, heller ikke at vedkommende er norsk statsborger. Departementet stiller seg derfor tvilende til at et slikt vitne øker troverdigheten eller tilliten til brevstemmen. Departementet mener det er tilstrekkelig at velgeren selv signerer på omslagskonvolutten.

Departementet vil ikke gjøre noen andre endringer i ordningen med brevstemming på nåværende tidspunkt. Departementet vil følge med på utviklingen i antall brevstemmer og på sikt vurdere om det bør gjøres en bredere evaluering eller stille flere krav til velgere som brevstemmer.

10 Oppbevaring, transport og overlevering av valgmateriell

10.1 Gjeldende rett

Valgloven § 6-4 fastsetter at valgurner som brukes ved stemmingen, skal være forseglet. Det følger av valgloven § 6-13 at valgstyret skal sørge for at valgmateriellet oppbevares og transporteres på sikker måte. I henhold til § 10-9 skal lederen i valglokalet på valgtinget sørge for at valgstyret så snart som mulig får overlevert forseglet valgmateriell. Materiellet skal leveres av lederen og nestlederen i valglokalet. Valgloven § 10-13 inneholder krav om hvilket materiell valgstyret skal sende til henholdsvis distriktsvalgstyret ved stortingsvalg, og fylkesvalgstyret ved fylkestingsvalg.

Valgstyret skal etter denne bestemmelsen sende:

- a. godkjente stemmesedler
- b. stemmegivninger og stemmesedler som valgstyret har forkastet
- c. kopier av protokollen for valgtinget og valgstyrets protokoll
- d. kopier av innkomne klager

Dersom kommunen har brukt papirmanntall, skal valgstyret også sende med en kopi av papirmanntallet. Materiellet skal pakkes og forsegles, og sendes på hurtigste mulige sikre måte.

Valgloven § 10-16 bokstav d gir hjemmel til å gi forskrift om pakking, oppbevaring, transport og overlevering av valgmateriell.

10.2 Valgforskriften 2003

Valgforskriften 2003 §§ 29 og 33 fastsatte rutine for tømning av urner under forhåndsstemmingen og i løpet av valgdagen. Forskriften § 34 inneholdt bestemmelser om oppbevaring, transport og forsegling av valgmateriell. Forskriften § 34a stilte krav til kvittering for overlevering av valgmateriell, både fra stemmestyret til valgstyret og fra valgstyret til fylkesvalgstyret.

10.3 Departementets vurdering

10.3.1 Innledning

Det er vesentlig for et korrekt valgresultat og tillit til valg at stemmesedler og annet valgmateriell oppbevares og transporteres på en trygg og sikker måte. Valgloven § 6-13 fastsetter at valgstyret skal sørge for at valgmateriellet oppbevares og transporteres på en sikker måte. Det er flere hensyn som ligger til grunn for at valgstyret må etablere tydelige rutiner for håndtering av valgmateriell. For det første må valgmateriellet være utilgjengelig for uvedkommende, slik at det ikke kan forekomme juks. For det andre vil gode rutiner for en ryddig og sikker håndtering av valgmateriell minske muligheten for at feil kan oppstå. Gode rutiner for oppbevaring og transport av valgmateriell vil også kunne bidra til å opprettholde tilliten til den praktiske gjennomføringen.

Departementet har forståelse for at det i en hektisk valggjennomføring der tusenvis av mennesker er involvert, kan oppstå feil når det gjelder håndtering og oppbevaring av stemmesedler og stemmegivninger. Departementet mener imidlertid feil i større grad kan avverges ved hjelp av gode rutiner. Det er uheldig dersom manglende rutiner fører til feil, og departementet viser til at dette kan bidra til at velgerne får lavere tillit til valgmyndighetene. Det er spesielt viktig med gode rutiner for lagring og transport av avgitte stemmesedler.

10.3.2 Valgstyrets ansvar for å etablere rutiner

Valgstyret er ansvarlig for valggjennomføringen i kommunen. Dette betyr at det er valgstyrets ansvar å sørge for at valget blir gjennomført i tråd med reglene i valgloven og valgforskriften. Det følger av valgloven § 6-13 at valgstyret skal sørge for at valgmateriellet oppbevares og transporteres på sikker måte. Dette gjelder alle faser av valggjennomføringen.

Det er departementets vurdering at dette ansvaret innebærer at valgstyret må sørge for at det fastsettes betryggende skriftlige rutiner for oppbevaring, transport og forsegling av valgmateriell i alle faser av valggjennomføringen, og foreslår å presisere dette i

valgforskriften. Dette er en videreføring av valgforskriften 2003 § 34 første ledd, med en presisering av at rutinene skal være skriftlige og at det også gjelder forsegling. Dette innebærer blant annet at valgstyret må fastsette rutiner for oppbevaring og forsegling av urner, åpning av omslagskonvolutter og håndtering og lagring av avgitte stemmesedler.

Departementet mener det bør presiseres i forskrift at tilsvarende ansvar også gjelder for fylkesvalgstyret og distriktsvalgstyret. Fylkeskommunen mottar og oppbevarer store mengder godkjente stemmesedler i forbindelse med opptellingen, og det er vesentlig at valgmateriellet oppbevares på en sikker måte også i fylkeskommunen.

Departementet har vurdert om denne overordnede bestemmelsen er tilstrekkelig for å sikre at alle kommuner gjennomfører valget på en god og ryddig måte som sikrer trygg håndtering av valgmateriell i alle ledd. Departementet har landet på at det er noen prinsipper for trygg håndtering av valgmateriell som er så viktige at de bør konkretiseres i valgforskriften.

10.3.3 Forsegling, tømning av urner og oppbevaring av valgmateriell

Kravet om at valgurner skal være forseglet under stemmingen, det vil si den tiden valglokalene er åpne for velgerne, er videreført i ny valglov, jf. § 6-4.

Det vil være behov for å bryte forseglingen av ulike årsaker i hele stemmeperioden. Valgforskriften 2003 inneholdt to ulike bestemmelser om tømning av urner under henholdsvis forhåndsstemmingen og på valgdagen, jf. §§ 29 og 33. Departementet foreslår å videreføre det materielle innholdet i en fellesbestemmelse om tømning av urner.

Valgstyret må sørge for at det etableres betryggende rutiner for behandling og oppbevaring av innholdet i valgurnene. De avgitte stemmene skal oppbevares på en trygg måte, og skal ikke sammenblandes med annet materiell. Departementet foreslår også å videreføre kravet om at forseglingen av valgurnen skal brytes av minst to valgmedarbeidere i fellesskap.

Departementet foreslår som nevnt i punkt 10.3.2 at valgstyret skal sørge for at det fastsettes betryggende skriftlige rutiner for oppbevaring, transport og forsegling av valgmateriell. Dette innebærer også at valgstyret må etablere betryggende rutiner for blant annet registrering av forseglingsstrips, hvordan valgmedarbeiderne skal bryte forseglingen i de situasjonene der dette er nødvendig, og hvordan avgitte stemmesedler skal oppbevares på en trygg måte. Formålet med rutinene er at det ikke skal kunne skje

noe urettmessig med innholdet i urnen, og at dersom uvedkommende har fått tilgang til stemmesedlene, skal dette være mulig å oppdage.

Valgforskriften 2003 § 34 andre ledd fastsatte at valgmateriellet skal forsegles «dersom det i perioder ikke er under direkte oppsyn av valgmyndighetene». Departementet understreker at det er svært viktig med trygg oppbevaring av avgitte stemmesedler, og mener det i utgangspunktet er tilrådelig å forsegle alt valgmaterieell når det ikke er under direkte oppsyn. Formålet er at ingen skal få tilgang til det forseglede materialet uten at dette etterlater seg tydelige merker. Departementet viser til den store økningen i antall avgitte forhåndsstemmer, som innebærer at det et stort antall forhåndsstemmer som lagres i flere uker i kommunene. Departementet viser også til at store kommuner og fylkeskommuner håndterer et svært høyt antall stemmesedler under opptellingen. Departementet mener at det i enkelte tilfeller kan vise seg å være uforholdsmessig krevende å forsegle alle kassene, og at valgstyret i slike tilfeller i stedet må kunne fastsette rutiner som gir tilsvarende sikker oppbevaring av valgmaterieell, for eksempel med streng adgangskontroll til rommet stemmesedlene oppbevares i. Valgstyret må i vurderingen legge vekt på at færrest mulig skal ha tilgang til valgmateriellet, og at det må være mulig å avdekke om uvedkommende har fått tilgang til det. Departementet foreslår derfor en justering av forskriftsbestemmelsen som var i valgforskriften 2003.

10.3.4 Transport av valgmaterieell

Det følger av valgloven § 6-13 at valgstyret skal sørge for at valgmaterieell oppbevares og transporteres på en sikker måte. Valgloven § 10-9 andre ledd fastsetter at lederen og nestlederen i valglokalet skal levere valgmateriellet til valgstyret på valgtinget. Det følger videre av valgloven § 10-13 at valgmaterieell skal pakkes, forsegles og sendes på hurtigste mulige sikre måte til distriktsvalgstyret/fylkesvalgstyret. Departementet mener det er spesielt viktig at valgstyret sørger for trygg og sikker håndtering av stemmesedler når avgitte stemmesedler transporteres fra valglokalene til andre steder for lagring eller opptelling.

Departementet foreslår å videreføre presiseringen i valgforskriften 2003 § 34 tredje ledd om at all transport av valgmaterieell skal foregå av andre enn dem som oppbevarer forseglingsutstyret. Det følger av valgstyrets ansvar at det må ta en vurdering av hva det innebærer at valgmateriellet transporteres på en sikker måte. Det er departementets vurdering at dette i utgangspunktet innebærer at to valgmedarbeidere skal følge materiellet, også der loven ikke eksplisitt stiller et slikt krav.

10.3.5 Kvittering for oversending av materiell

Valgloven §§ 10-9 og 10-13 fastsetter hvilket valgmateriell som skal leveres til henholdsvis valgstyret, distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret. Departementet foreslår å videreføre kravene i valgforskriften 2003 § 34a om at det skal utarbeides en oversikt over hvilket materiell som overleveres fra valgstyret til henholdsvis fylkesvalgstyret og distriktsvalgstyret. I tillegg foreslås det en ny bestemmelse om at det også skal utarbeides en oversikt over hvilket materiell som overleveres fra valglokalet til valgstyret. Listen må signeres både av den som avgir og den som mottar materiellet. Departementet foreslår videre å presisere at den som leverer materiellet, skal få en kopi av listen av den som mottar materiellet.

Departementet skriver i Prop. 45 L (2022–2023) s. 209 at distriktsvalgstyrene og fylkesvalgstyrene bør utarbeide retningslinjer til valgstyrene om hvordan transport av materiell skal foregå. Departementet viser til at fylkeskommunene har en omfattende jobb med organisering og kontroll av valgmateriell når de mottar materiell fra en rekke kommuner på ulikt tidspunkt. Dersom dette i tillegg er pakket på ulik måte, vil det kunne være økt risiko for feil og uorden i kontrolltellingen. Departementet foreslår derfor å forskriftsfeste at valgstyrene i kommunene skal pakke stemmesedlene slik de er telt opp, det vil si per stemmekrets og opptellingskategori. Departementet foreslår i tillegg å forskriftsfeste at valgstyret for øvrig skal pakke materiellet slik distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret krever. Dette innebærer at distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret kan utarbeide retningslinjer til valgstyrene om hvordan pakkingen skal foregå.

Departementet viser til at bestemmelsen om at statsforvalteren skal kontrollere Oslo kommunes opptelling ved stortingsvalg, ikke er videreført i ny valglov. Bestemmelsen i valgforskriften § 34a tredje ledd om at Oslo kommune skal overlevere materiell til Statsforvalteren i Oslo og Viken, videreføres derfor ikke.

11 Godkjenning av stemmegivninger og stemmesedler

11.1 Gjeldende rett

Kapittel 10 i den nye valgloven inneholder flere bestemmelser om godkjenning av stemmegivninger og stemmesedler. Departementet kan med hjemmel i valgloven § 10-16 bokstav a gi forskrift med utfyllende bestemmelser om «godkjenning av stemmegivninger og stemmesedler».

Valgloven § 1-1 fastsetter at loven «skal sikre frie, hemmelig og tillitskapende valg». For å sikre disse formålene er det blant annet grunnleggende å ha bestemmelser som sikrer at en velger kun får godkjent en stemme og at ingen får kjennskap til hva velgeren har

stemt. Departementet foreslår i dette kapitlet prosedyrer for godkjenning av stemmesedler for å bidra til å oppfylle disse formålene.

11.2Valgforskriften 2003

Valgforskriften 2003 kapittel 8 inneholdt utfyllende prosessuelle og materielle bestemmelser om prøving av stemmesedler. Det fulgte av valgforskriften § 35 at valgstyret skal påse at de samme personene ikke åpner både omslagskonvolutter og stemmeseddelkonvolutter, dersom dette foregår samtidig. Ved åpning av stemmegivninger skal det dessuten være to personer til stede. Det fulgte videre av § 36 at dersom en stemmegivning inneholder flere stemmeseddelkonvolutter eller stemmesedler uten konvolutt, skal stemmeseddelen eller -sedlene legges ulest ned i én stemmeseddelkonvolutt. § 38 fastsatte at dersom en stemmeseddel lyder på en av gruppene som inngår i en fellesliste, skal stemmeseddelen regnes som avgitt til felleslisten. § 39 regulerte hvilken stemmeseddel som skal godkjennes dersom velgeren har levert flere stemmesedler til det samme partiet og noen av dem er rettet. §§ 39a og 40a fastsatte at valgstyret skal påføre stempel på stemmesedler som er lagt i stemmeseddelkonvolutt innenriks, og på stemmesedler som er avgitt utenriks.

11.3Departementets vurdering

11.3.1 Om godkjenning av stemmesedler

Departementet foreslår med enkelte språklige endringer og mindre presiseringer å videreføre innholdet i §§ 35, 36, 38, 39a og 40a i valgforskriften 2003.

Departementet mener det ikke er behov for å videreføre innholdet i § 39 om hvilken stemmeseddel som skal godkjennes dersom velgeren har levert flere stemmesedler til det samme partiet og noen av dem er rettet. Innholdet i § 39 hang antakelig igjen fra tiden før det ble innført at også stemmesedler avgitt under forhåndsstemmegivningen, skal stemples. Departementet legger til grunn at dersom velgeren har levert flere stemmesedler til det samme partiet, vil kun én av stemmesedlene være stemplet. Det vil da være denne stemmeseddelen som blir godkjent.

Det er etter departementets vurdering mer sannsynlig at en stemmeseddelkonvolutt inneholder flere stemmesedler til det samme valget uten stempel. Etter departementet vurdering bør det derfor forskriftsfestes regler for stempeling av stemmesedler dersom stemmeseddelkonvolutten inneholder flere stemmesedler for det samme valget, hvor én eller flere av stemmesedlene ikke er stemplet.

Dersom stemmeseddelkonvoluttene inneholder både stemmesedler med offentlig stempel og stemmesedler uten offentlig stempel, skal ingen av stemmesedlene uten stempel stemples.

Dersom stemmeseddelkonvoluttene inneholder flere stemmesedler for det samme valget uten offentlig stempel, skal valgstyret, hvis alle stemmesedlene gjelder den samme valglisten, stemple én av dem. Er én av stemmesedlene endret, stemples denne. Er flere stemmesedler endret likt, stemples én av dem. Er flere stemmesedler endret ulikt, stemples én av dem, men det skal ses bort fra endringene. Disse stemmesedlene skal legges i en egen bunke og telles opp manuelt.

Dersom stemmeseddelkonvoluttene inneholder flere stemmesedler for det samme valget som mangler offentlig stempel, skal, hvis stemmesedlene gjelder ulike valgliste, ingen av dem stemples. Det vil i et slikt tilfelle ikke være mulig å avgjøre hvilken valgliste velgeren har ment å stemme på.

11.3.2 Kartlegging av hvorfor velgere møter opp på valgdagen uten å være innført i kommunens manntall

Departementet viser til at departementet i Prop. 45 L (2022–2023) redegjorde for at det er behov for å kartlegge nærmere hva som er bakgrunnen for at velgere møter opp på valgdagen uten å være innført i kommunens manntall. Departementet uttalte i samme proposisjon at departementet derfor vil vurdere krav til nærmere kategorisering av forkastelser ved utarbeidelsen av ny valgforskrift. Departementet vil ikke foreslå noen egne bestemmelser om dette i forskriften, men vil sørge for at forkastelsesgrunnen «Velgeren er ikke innført i manntallet i kommunen» blir delt inn i underkategoriene «Velgeren er innført i manntallet i en annen kommune» og «Velgeren har ikke stemmerett» i valgprotokollen til valgstyret, fylkesvalgstyret og distriktsvalgstyret. Bedre kunnskap om årsakene til at stemmegivningene blir forkastet vil gjøre det lettere å vurdere hvilke informasjonstiltak som er egnet til å få redusert antallet forkastede stemmer.

12 Opptelling av stemmesedler

12.1 Gjeldende rett

Kapittel 10 i den nye valgloven inneholder bestemmelser om blant annet opptelling av stemmesedler. § 10-16 bokstav b gir departementet hjemmel til å gi forskrift med utfyllende bestemmelser om «opptelling av stemmesedler». Departementet kan med

hjemmel i bestemmelsen gi regler om hvordan opptellingen skal gjennomføres og hvordan avvik mellom opptellingene av stemmesedler skal håndteres.

Det er i formålsbestemmelsen i ny valglov, jf. § 1-1, fastsatt at loven blant annet skal sikre «tillitskapende valg». For å sikre dette er det blant annet grunnleggende å ha bestemmelser som sikrer at opptellingen blir korrekt. Departementet foreslår i dette kapitlet til dels detaljerte regler for hvordan opptellingene skal foregå og hvilke kontrolltiltak som skal gjennomføres for å sikre at opptellingsresultatet blir korrekt.

12.2Valgforskriften 2003

Valgforskriften 2003 kapittel 8 inneholdt utfyllende prosessuelle og materielle bestemmelser om opptellingen. Etter § 37 skulle valgstyret holde et visst antall stemmegivninger utenfor den første opptellingen av forhåndsstemmesedlene. § 37a fastslo at den foreløpige opptellingen skal skje manuelt. Det fulgte videre av § 40 at all opptelling som foretas i en annen kommune eller hos fylkesvalgstyret, skal skje under valgstyrets tilsyn.

12.3Departementets vurdering

12.3.1 Bestemmelser som ikke foreslås videreført i ny valgforskrift

I arbeidet med ny valglov ble enkelte av bestemmelsene i valgforskriften 2003 tatt inn i ny valglov. Dette gjaldt bestemmelsen i valgforskriften § 37, som med presisering av hvor mange forhåndsstemmegivninger som skal legges til side, er tatt inn i ny valglov § 10-8 femte ledd. Videre er bestemmelsen i valgforskriften § 37a videreført i valgloven § 10-8 første ledd. Innholdet i §§ 37 og 37a foreslås på denne bakgrunn ikke videreført i ny valgforskrift.

Departementet foreslår heller ikke å videreføre bestemmelsen i valgforskriften § 40 om at all opptelling som foretas i en annen kommune eller hos fylkesvalgstyret, skal skje under valgstyrets tilsyn. Bakgrunnen for dette er at valgloven 2002 § 10-6 første ledd om at den endelige opptellingen skal foretas under valgstyrets tilsyn, ikke er videreført i ny valglov. Dette fordi et slikt krav i praksis er vanskelig å gjennomføre, og at det i liten grad innebærer noen reell kontroll av opptellingen. Valgstyret må i stedet sørge for gode rutiner som sikrer at opptellingen blir korrekt.

12.3.2 Forslag for å sikre en korrekt opptelling

12.3.2.1 Innledning

Hvordan opptellingen foregår er viktig både for å få en korrekt opptelling og for å bidra til tillit til valgresultatet. Departementet mener derfor det er behov for detaljerte regler om hvordan opptellingen og kontrollen skal foregå. Under foreslår departementet flere slike regler.

12.3.2.2 Stemmesedler som ikke kan skannes

Det forekommer enkelte ganger at det ikke er mulig å skanne en stemmeseddel, for eksempel fordi stemmeseddelen er «hjemmelaget». Det kan også være at stemmeseddelen ikke skal skannes fordi en skal se bort fra endringen som velgeren har gjort på stemmeseddelen, jf. punkt 11.3.1. Et alternativ kunne ha vært at slike stemmesedler ble byttet ut med stemmesedler som kan skannes, eventuelt med stemmesedler uten de foretatte endringene. Dette er imidlertid ikke mulig da valgloven forutsetter at det er den stemmeseddelen som velgeren har benyttet, som skal telles opp.

Dette har også konsekvenser for utformingen av det elektroniske valggjennomføringssystemet kommunene og fylkeskommunene skal bruke. Dette systemet må innrettes slik at det er mulig å kombinere skanning av stemmesedlene med manuell opptelling av enkelte stemmesedler.

12.3.2.3 Sammenlikne antall kryss i manntallet med antall stemmesedler

Det følger av ny valglov § 10-8 andre ledd at forhåndsstemmer avlagt i egen kommune skal telles opp for hvert enkelt valglokale dersom det er mottatt minst 60 slike forhåndsstemmer i valglokalet. På valgtinget skal stemmesedler som er lagt i urne uten bruk av stemmeseddelkonvolutt, telles opp i valglokalet hvis den delen av manntallet opptellingen gjelder, inneholder minst 100 navn, jf. tredje ledd.

Departementet viser til at det ved tidligere valg har fremgått av stemmestyrets valgprotokoll for valgtinget hvor mange stemmesedler (godkjente, blanke og tvilsomme) det var i urnen og hvor mange kryss det var registrert i manntallet. Eventuelle avvik mellom antall stemmesedler og antall kryss i manntallet i valglokalet, skulle forklares i valgprotokollen.

For forhåndsstemmingen fremgikk det av valgstyrets valgprotokoll hvor mange forhåndsstemmesedler som var telt opp totalt og hvor mange kryss det totalt var registrert i manntallet.

Denne kontrollen er et viktig element i kontrollen av at det ikke har foregått juks ved valget, særlig ved stortingsvalg. Dette fordi antall kryss i manntallet i utgangspunktet bør samsvare med antall stemmesedler.

Departementet mener at valgprotokollen for det enkelte valglokale på valgtinget fortsatt bør inneholde en oversikt over hvor mange stemmesedler (godkjente, blanke og tvilsomme) det var i urnen og hvor mange kryss som var registrert i manntallet. Dersom stemmesedlene ikke blir telt opp i valglokalet, bør det fremgå av valgprotokollen for valglokalet hvor mange stemmesedler det var i urnen og antall kryss i manntallet.

Når det gjelder forhåndsstemmingen, skal forhåndsstemmene telles opp for hvert valglokale. Det bør derfor i protokollen for valgstyret redegjøres for hvor mange stemmesedler som er tatt imot i det enkelte valglokalet og antall kryss i manntallet gjennom hele forhåndsstemmeperioden.

Departementet vil sørge for at de ulike valgprotokollene utformes slik at det også ved fremtidige valg vil være mulig å foreta disse sammenlikningene.

12.3.2.4 Manuell opptelling

Innledning

For at velgerne skal ha tillit til opptellingen og for at den skal bli så korrekt som mulig, er det viktig at den første opptellingen er nøyaktig. Den første og den andre opptellingen er likeverdige opptellinger, og det bør stilles de samme kravene til at opptellingene er korrekte. Departementet foreslår på denne bakgrunn detaljerte bestemmelser om hvordan manuell opptelling skal foretas.

Departementet har i forslaget tatt utgangspunkt i Valgdirektoratets anbefaling om hvordan en manuell opptelling best kan gjennomføres. Departementet har imidlertid lagt opp til et skille mellom aktiviteter som regnes som forberedelser til opptellingen og selve opptellingen, slik det også redegjøres for i Prop. 95 L (2021–2022) s. 14. Et slikt skille er særlig viktig i store kommuner, da det gjør at resultatet fra forhåndsstemmingen blir raskere ferdig enn om det ikke hadde vært mulig å forberede opptellingen før dagen før valgdagen, jf. ny valglov § 10-8 fjerde ledd.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at klargjøring av stemmesedlene før den første opptellingen av stemmesedlene, skal gjennomføres slik:

1. Valgmedarbeiderne skal sortere stemmesedlene for de ulike listene og blanke og tvilsomme stemmesedler i separate bunker.
2. Bunkene med de blanke stemmesedlene og bunkene med de ulike listene skal deretter kontrolleres for sorteringsfeil.

Departementet foreslår ikke noe krav om at det skal være andre valgmedarbeidere som kontrollerer de ulike bunkene for sorteringsfeil, enn de som sorterte stemmesedlene i ulike bunker. Departementet vil likevel oppfordre kommunene til å vurdere om det er praktisk mulig å tilrettelegge for en slik fremgangsmåte.

Manuell første opptelling

Departementet foreslår videre at den første opptellingen skal foregå slik:

1. Når stemmesedlene er sortert, skal de blanke stemmesedlene og stemmesedlene for de ulike listene samles i bunker som inneholder et bestemt antall stemmesedler.
2. Bunkene skal kontrolleres for opptellingsfeil, ved å telles på nytt.
3. Bunkene med de blanke stemmesedlene og bunkene med de ulike listene skal summeres to ganger av ulike valgmedarbeidere.

Når den første opptellingen er ferdig, skal resultatet legges inn i det elektroniske valggjennomføringssystemet.

Manuell andre opptelling

Departementet mener at det også bør fastsettes nærmere bestemmelser om hvordan den andre opptellingen skal foregå dersom den er manuell. Departementet foreslår at den skal foregå slik:

1. Bunkene med stemmesedler skal kontrolleres for sorteringsfeil.
2. Bunkene skal telles to ganger av ulike valgmedarbeidere.
3. Bunkene med de blanke stemmesedlene og bunkene med de ulike listene skal summeres to ganger av ulike valgmedarbeidere.

Departementet mener disse bestemmelsene også bør gjelde for distriktsvalgstyrets og fylkesvalgstyrets opptelling dersom den er manuell. De siste valgene har imidlertid ingen fylkeskommuner telt opp stemmesedlene manuelt.

12.3.2.5 Maskinell opptelling og maskinell registrering av personstemmer

Departementet viser til at det følger av den nye valgloven § 20-1 første ledd at kommunene og fylkeskommunene skal bruke det elektroniske valggjennomføringssystemet som departementet skal stille til rådighet for dem. Det er videre presisert i andre ledd at dersom kommunene eller fylkeskommunene teller stemmesedlene maskinelt, skal de bruke dette systemet.

Det elektroniske valggjennomføringssystemet inneholder en modul for skanning av stemmesedler, hvor det vil fremgå hvordan kommunene og fylkeskommunene skal gå

frem for å telle stemmesedlene maskinelt, inkludert registrering av personstemmer. Departementet mener derfor at det i utgangspunktet ikke er behov for å fastsette særskilte regler om maskinell opptelling av stemmesedler og registrering av personstemmer. Departementet foreslår likevel av pedagogiske årsaker å forskriftsfeste at maskinell opptelling av stemmesedler og registrering av personstemmer skal skje i henhold til fremgangsmåten for maskinell opptelling av stemmesedler og registrering av personstemmer som følger av det elektroniske valggjennomføringssystemet.

12.3.2.6 Avvik mellom opptellingene

Valgstyret har ansvaret for den andre opptellingen i kommunen, jf. ny valglov § 10-10. Valgstyret har dermed ansvaret for at kommunens opptelling er korrekt.

Eventuelle avvik mellom den første og den andre opptellingen i kommunen skal forklares i valgprotokollen til valgstyret. Dersom det er avvik mellom den første og den andre opptellingen, og avviket ikke kan forklares, følger det etter departementets vurdering av valgstyrets overordnede ansvar for at opptellingen er korrekt, at det som hovedregel skal foretas en ny andre opptelling. Departementet foreslår imidlertid ikke noe absolutt krav om at det skal foretas ny telling ved ethvert avvik som ikke kan forklares. Det gjelder heller ikke noe slikt krav etter gjeldende rett. Valgstyret vil fortsatt måtte ta stilling til om et eventuelt avvik mellom den første og den andre opptellingen er akseptabelt.

Valgstyret må også ta stilling til hvordan en eventuell ny andre opptelling skal foregå (manuelt eller maskinelt) og om hele eller kun deler av opptellingen skal foretas på nytt. Dersom avviket for eksempel knytter seg til ett valglokale, vil det bare være nødvendig å telle opp stemmesedlene fra dette valglokalet på nytt.

Ved stortingsvalg og fylkestingsvalg skal distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret telle opp alle stemmesedlene for alle kommunene i henholdsvis valgdistriktet og fylket, jf. ny valglov § 10-14 første og andre ledd. Distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret må derfor foreta tilsvarende vurderinger som valgstyret dersom det er avvik mellom kommunenes andre opptelling og distriktsvalgstyrets eller fylkesvalgstyrets opptelling.

12.3.2.7 Manuell registrering av personstemmer

Det er etter valgloven ikke noe krav om at det skal være to personer til stede ved manuell registrering, dvs. opptelling, av personstemmer. Departementet foreslår i punkt 11.3.1 å videreføre innholdet i § 35 i valgforskriften 2003, om at det skal være to personer til stede ved åpningen av omslagskonvolutter, beredskapskonvolutter og stemmeseddelkonvolutter. Liknende krav om at det må være to personer til stede har vi for eksempel i valgloven § 6-2 om at det skal være en leder og nestleder i valglokalet, og

i § 6-3 om at det som hovedregel skal være to valgmedarbeidere som tar imot stemmen dersom stemmingen ikke foregår i et valglokale.

Departementet foreslår at det også skal være to personer til stede ved manuell registrering av personstemmer.

12.3.2.8 Manuelle stikkprøver ved maskinell opptelling

Det er i ny valglov ikke krav om at valgstyret, fylkesvalgstyret eller distriktsvalgstyret foretar manuell stikkprøvekontroll. Det var det heller ikke etter valgloven av 2002. Valgdirektoratet anbefaler imidlertid at kommunene og fylkeskommunene foretar slike stikkprøvekontroller.

Departementet mener det er viktig å gjennomføre manuelle stikkprøver, da det vil kunne avdekke systematiske feil i den maskinelle opptellingen. Departementet mener at det også bør foretas manuelle stikkprøver der registrering av personstemmer skjer maskinelt, da det ellers ikke vil være noen kontroll av om det foreligger systematiske feil i denne registreringen. Systematiske feil kan enten skyldes feil ved systemet eller at systemet har blitt manipulert (hacket). Etter departementets vurdering vil manuelle stikkprøver bidra til økt tillit til at valgresultatet er riktig, og dermed også gi økt legitimitet til de folkevalgte organene.

Departementet foreslår derfor å presisere i valgforskriften at valgstyret skal foreta manuelle stikkprøver 1) dersom den andre opptellingen, jf. valgloven §§ 10-10 og 10-11, skjer maskinelt, dvs. dersom stemmesedlene skannes, og 2) dersom registreringen av personstemmer skjer maskinelt. Departementet foreslår videre at distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret skal foreta manuelle stikkprøver dersom de teller opp stemmesedlene maskinelt, jf. valgloven § 10-14. Videre skal fylkesvalgstyret foreta manuelle stikkprøver dersom registreringen av personstemmer ved fylkestingsvalg skjer maskinelt.

Departementet vil ikke foreslå å regulere hvor omfattende stikkprøvekontrollen skal være, hverken ved opptelling av stemmesedler eller ved registrering av personstemmer. Dette bør det være opp til henholdsvis valgstyret, fylkesvalgstyret og distriktsvalgstyret å ta stilling til. Dette innebærer for eksempel at det ikke er krav om at en manuell stikkprøvekontroll ved registrering av personstemmer, må omfatte alle kommunene i valgdistriktet ved fylkestingsvalg. Omfanget av stikkprøver må imidlertid være så stort at det er egnet til å oppdage systematiske feil.

Som pekt på over skal kommunene og fylkeskommunene bruke det elektroniske valggjennomføringssystemet som departementet skal stille til rådighet dersom de teller stemmesedlene maskinelt. Systemet vil inneholde en modul for skanning av

stemmesedler, hvor det vil fremgå hvordan kommunene og fylkeskommunene skal gå frem for å telle stemmesedlene maskinelt, dvs. skanne dem. Modulen vil også inneholde funksjonalitet for å gjennomføre manuell stikkprøvekontroll av stemmesedlene. Departementet mener derfor at det i utgangspunktet ikke er behov for å fastsette særskilte regler om hvordan manuelle stikkprøver av stemmesedlene skal gjennomføres. Departementet foreslår likevel av pedagogiske årsaker å forskriftsfeste at manuell stikkprøvekontroll av stemmesedler skal skje i henhold til den fremgangsmåten for manuell stikkprøvekontroll av stemmesedler som følger av det elektroniske valggjennomføringssystemet.

Departementet mener det bør fremgå av valgprotokollene om det er foretatt manuelle stikkprøver og hva stikkprøvekontrollen viste. Departementet vil sørge for at valgprotokollene inneholder felt for å føre inn informasjon om dette.

12.3.3 Første opptelling av stemmesedler som i kommunen er lagt i urne uten bruk av stemmeseddelkonvolutt, jf. valgloven § 10-8 andre eller tredje ledd

12.3.3.1 Forhåndsstemmer

Valgloven § 10-8 andre ledd fastsetter at den første opptellingen av forhåndsstemmer avlagt i egen kommune, skal telles opp for hvert valglokale. Dette gjelder likevel bare hvis det er mottatt minst 60 forhåndsstemmer i valglokalet. Det følger av Prop. 45 L (2022–2023) s. 204 at kravet om opptelling per valglokale kun gjelder for forhåndsstemmer som er lagt i urne uten bruk av stemmeseddelkonvolutt i de ordinære valglokalene i kommunen. Dette fremgår imidlertid ikke direkte av lovens ordlyd.

Etter valgloven § 10-7 tredje ledd er det valgstyret som har ansvaret for den første opptellingen av stemmesedler som er lagt til side som tvilsomme. Godkjente stemmesedler som er lagt til side som tvilsomme blant forhåndsstemmene, kan i praksis telles opp sammen med de øvrige stemmesedlene som telles opp etter § 10-8 andre ledd, i og med at valgstyret har ansvaret både for opptellingen etter § 10-8 andre ledd, jf. § 10-7 første ledd, og etter § 10-7 tredje ledd. Departementet mener imidlertid at det at de tvilsomme stemmesedlene skal legges til side, taler for at de ikke skal telles opp sammen med øvrige stemmesedlene som skal telles opp etter § 10-8 andre ledd. Ordningen blir dessuten da den samme som for opptelling av valgtingsstemmer. Departementet legger på denne bakgrunn til grunn at godkjente stemmesedler som er lagt til side som tvilsomme, ikke skal telles opp etter § 10-8 andre ledd.

12.3.3.2 Valgtingsstemmer

Lederen i valglokalet har ansvaret for den første opptellingen av stemmesedler som er avgitt på valgtinget, jf. valgloven § 10-7 andre ledd. Det følger videre av § 10-8 tredje ledd at på valgtinget skal stemmesedler som er lagt i en urne uten bruk av stemmeseddelkonvolutt, telles opp i valglokalet. Dette gjelder likevel bare hvis den delen av manntallet opptellingen gjelder, inneholder minst 100 navn. Ordlyden i bestemmelsen «stemmesedler som er lagt i en urne» kan indikere at også godkjente stemmesedler blant de tvilsomme, skal telles og partifordeles i valglokalet. Det følger imidlertid av valgloven § 10-4 at det er valgstyret som avgjør om tvilsomme stemmesedler som er lagt til side, skal godkjennes. Det følger videre av § 10-7 tredje ledd at det er valgstyret som har ansvaret for den første opptellingen av blant annet godkjente stemmesedler som er lagt til side som tvilsomme. På valgtinget skal derfor godkjente stemmesedler blant tvilsomme stemmesedler ikke telles opp sammen med de øvrige stemmesedlene som er lagt i urne.

12.3.4 Første opptelling av stemmesedler som ikke skal telles opp etter valgloven § 10-8 andre og tredje ledd

12.3.4.1 Innledning

Den nye valgloven regulerer i § 10-8 andre og tredje ledd opptelling av stemmesedler som er lagt rett i urne uten bruk av stemmeseddelkonvolutt i de ordinære valglokale i kommunen. Disse skal telles opp for hvert enkelt valglokale når det gjelder forhåndsstemmer. Valgtingsstemmer skal telles opp i valglokalet. Det er ikke fastsatt tilsvarende regler for opptelling av

- stemmesedler som ikke er avgitt i et valglokale i kommunen, dvs. stemming på helse- og omsorgsinstitusjoner, i fengsler og der velgeren oppholder seg samt tidligstemming
- stemmesedler som er avlagt i omslagskonvolutt eller beredskapskonvolutt
- stemmesedler som ikke er avgitt i kommunen

Det følger imidlertid av valgloven § 10-5 første og andre ledd at alle stemmesedler skal telles opp to ganger i kommunen, og forhåndsstemmene og valgtingsstemmene skal telles opp hver for seg.

Departementet vil peke på at dersom det ikke fastsettes nærmere regler om opptelling av disse typer stemmer i valgforskriften, vil det i utgangspunktet være opp til valgstyret å bestemme om de ulike kategoriene av stemmer skal telles opp særskilt eller om noen av kategoriene skal telles opp sammen. Departementet vil imidlertid foreslå å regulere hvordan opptelling av stemmesedler som ikke omfattes av valgloven § 10-8 andre og

tredje ledd, skal foregå. Det vil bidra til et mer ensartet regelverk, en enklere protokollering og tilrettelegge for å ivareta prinsippet om hemmelig valg.

12.3.4.2 Forhåndsstemmer

Under forhåndsstemmingen er det mange ulike kategorier av stemmesedler som ikke skal telles opp etter valgloven § 10-8 andre ledd. Dette vil være stemmer avgitt i omslagskonvolutt eller beredskapskonvolutt i kommunen, stemmer avgitt på institusjoner og i fengsler, stemmer avgitt der velgeren oppholder seg, tidligstemmer, og stemmer som er avgitt utenfor kommunen. I tillegg kommer stemmesedler som i et valglokale er lagt i urnen uten bruk av stemmeseddelkonvolutt, men som er lagt til side som tvilsomme.

Departementet legger til grunn at antallet stemmer i de ulike kategoriene forhåndsstemmer i mange kommuner vil være så lavt at det vil kunne utfordre prinsippet om hemmelig valg dersom de ulike kategoriene telles opp hver for seg. Departementet foreslår derfor at alle forhåndsstemmer som ikke telles opp etter ny valglov § 10-8 andre ledd, skal telles opp samlet. Dette fordi en slik løsning vil bidra til et ensartet regelverk og enklere protokollering av valget, noe som også vil gjøre det enklere å ettergå valgresultatet.

I mange kommuner vil likevel antallet stemmer i de ulike kategoriene være så stort at stemmene vil kunne telles opp separat uten at det går på bekostning av prinsippet om hemmelig valg. I noen kommuner vil imidlertid antallet forhåndsstemmer være så stort at det vil være uhensiktsmessig å telle opp alle stemmene samlet. Departementet foreslår på denne bakgrunn at kommunene under opptellingen av disse forhåndsstemmene, ved behov rent praktisk bør kunne organisere den samlede opptellingen av forhåndsstemmer som ikke skal telles opp etter valgloven § 10-8 andre ledd, i mindre deler ved å opprette såkalte tekniske opptellingskretser. Dette er i tråd med praksis etter valgloven 2002. Departementet mener det fortsatt bør være opp til kommunene selv å vurdere om det er behov for å benytte tekniske opptellingskretser. Prinsippet om hemmelig valg må imidlertid ivaretas også i slike tilfeller. Dersom det benyttes tekniske opptellingskretser i opptellingen av forhåndsstemmesedler, er det likevel kun det samlede resultatet som skal kunngjøres, jf. punkt 12.3.5. Dersom kommunen mener det vil kunne være behov for å benytte tekniske opptellingskretser, må dette legges inn i det elektroniske valggjennomføringssystemet innen 31. mai i valgåret, jf. forskriften § 4-1 første ledd bokstav f.

Også når det gjelder forhåndsstemmer må valgstyret selv ta stilling til om stemmegivninger og stemmesedler som administrasjonen mener skal forkastes, skal

forkastes. Vurderingen av om stemmegivninger skal forkastes bør som for valgtingsstemmer, skje før den første opptellingen starter.

12.3.4.3 Valgtingsstemmer

Stemmesedler som avgis i omslagskonvolutt eller beredskapskonvolutt, dvs. der stemmeseddelen blir lagt i en stemmesedelkonvolutt, og stemmesedler det er tvil om skal godkjennes, skal ikke telles opp ute i valglokalene på valgdagen. Disse skal sendes til valgstyret for kontroll og opptelling, jf. Prop 45 L (2022–2023) s. 206.

På valgtinget vil antallet stemmesedler i omslagskonvolutt og beredskapskonvolutt og tvilsomme stemmesedler i de fleste kommuner være så lite at prinsippet om hemmelig valg blir utfordret hvis de telles opp hver for seg. Departementet foreslår på denne bakgrunn at alle de godkjente stemmesedlene i disse kategoriene skal telles opp samlet.

Før disse stemmesedlene kan telles opp må det tas stilling til om stemmegivningene der det er benyttet omslagskonvolutt eller beredskapskonvolutt, skal godkjennes. I tillegg må det tas stilling til om stemmesedlene skal godkjennes eller forkastes, jf. valgloven § 10-2 første ledd og § 10-4. Myndigheten til å *godkjenne* stemmegivninger og stemmesedler kan delegeres til kommunedirektøren etter kommuneloven § 13-1 sjette ledd, som kan delegere myndigheten videre til ansatte i administrasjonen. Etter denne bestemmelsen kan «[e]t folkevalgt organ gi kommunedirektøren myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret (...) selv har bestemt noe annet». Myndigheten til å *forkaste* stemmegivninger og stemmesedler kan imidlertid ikke delegeres, da det vil innebære å treffe vedtak i saker av prinsipiell betydning. Det vil i realiteten innebære å ta fra velgeren stemmeretten. Valgstyret må derfor selv ta stilling til om stemmegivninger og stemmesedler som administrasjonen i kommunen mener skal forkastes, skal forkastes. For å sikre hemmelig valg bør valgstyret ta stilling til om stemmegivningene skal forkastes før opptellingen av denne kategorien stemmer starter, da det normalt vil være få stemmer å telle opp i denne kategorien.

I dag benyttes ikke tekniske opptellingskretser ved opptelling av valgtingsstemmer. Dersom det på valgtinget over lengre tid ikke blir mulig å krysse av ved velgerens navn i det elektroniske manntallet, kan antallet beredskapsstemmer bli svært høyt. Dette er imidlertid en situasjon som hittil ikke har inntruffet. Departementet mener derfor at det ikke er behov for å tilrettelegge for bruk av tekniske opptellingskretser ved opptelling av valgtingsstemmesedler. Valgdirektoratet vil utarbeide en opptellingsrutine som kan benyttes dersom det skulle oppstå en situasjon med svært mange beredskapsstemmer på valgtinget.

12.3.4.4 Første opptelling av stemmesedler som skal telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen

Det følger av valgloven § 10-8 femte ledd at før den første opptellingen starter, skal 30 forhåndsstemmegivninger legges til side og blandes sammen med forhåndsstemmegivninger som kommer inn etter at opptellingen er begynt. Disse stemmesedlene skal telles opp først etter klokken 17 dagen etter valgdagen, som er fristen for når forhåndsstemmegivninger må være kommet inn til valgstyret for at forhåndsstemmegivningen skal kunne godkjennes. Departementet foreslår at disse stemmesedlene skal telles opp samlet. Departementet kan ikke se at det i utgangspunktet skal være behov for å kunne opprette tekniske opptellingskretser ved opptelling av disse stemmesedlene.

12.3.5 Kunngjøring av opptellingsresultatene

Det følger av ny valglov § 10-8 syvende ledd og § 10-11 femte ledd at resultatet av henholdsvis den første og den andre opptellingen skal kunngjøres. Det følger videre av § 10-16 bokstav e at departementet kan gi forskrift om kunngjøring av valgresultater. Disse bestemmelsene er nye sammenliknet med gjeldende valglov. Det fremgår av merknadene til § 10-16, jf. Prop. L 45 (2022–2023) s. 290, at departementet med hjemmel i bokstav e kan gi forskrift om når, hvor og hvordan kunngjøring av resultater skal skje.

Departementet uttalte i Prop 45 L (2022–2023) s. 204 at departementet vil fastsette regler for kunngjøring av opptellingsresultatene i forskrift. Departementet har etter en fornyet vurdering kommet til at det ikke er behov for å fastsette forskrift om kunngjøring av resultatet av den første og den andre opptellingen.

Det fremgår hverken av ordlyden til § 10-8 syvende ledd eller § 10-11 femte ledd hvordan resultatet av opptellingen skal kunngjøres. I merknadene til § 10-4 femte ledd i NOU 2020: 6, som tilsvarer ny valglov § § 10-8 syvende ledd og § 10-11 femte ledd, står det imidlertid:

Bestemmelsen i femte ledd er ny. Den innebærer for eksempel at når stemmesedlene er telt opp per valglokale ved forhåndsstemmingen eller per stemmekrets på valgtinget, skal resultatet av opptellingen kunngjøres per valglokale eller stemmekrets.

Departementet uttaler i Prop. 45 L (2022–2023) på side 203 at departementet støtter utvalgets forslag til krav om kretsvis opptelling og kunngjøring. Departementet legger etter dette til grunn at resultatet av opptellingen skal kunngjøres i de kategoriene de er telt opp.

Valgdirektoratet drifter nettsiden valgresultat.no. Løpende oppdaterte valgresultater har siden stortingsvalget i 2009 vært tilgjengelig for allmennheten fra klokken 21 på valgdagen på denne nettsiden. De siste valgene har det også vært mulig å laste ned valgprotokollen for valgstyret og fylkesvalgstyret fra samme sted. De offentliggjorte valgresultatene baserer seg på de resultatene som kommunene og fylkeskommunene rapporterer i valggjennomføringssystemet til Valgdirektoratet, jf. ny valglov § 20-1 første ledd som pålegger kommunene og fylkeskommunene å bruke dette systemet. Valgstyrets, fylkesvalgstyrets og distriktsvalgstyrets protokoller produseres også i valggjennomføringssystemet.

Departementet vil sørge for at Valgdirektoratet fortsatt gjør kommunenes og fylkeskommunenes innrapporterte valgresultater løpende tilgjengelig på valgresultat.no. Departementet vil videre sørge for at valgstyrets protokoll, jf. punkt 13, vil inneholde resultatet av den første og den andre opptellingen. Valgprotokollene fylles som nevnt over ut i det elektroniske valggjennomføringssystemet. Det følger av ny valglov §§ 11-6, 12-4 og 13-4 at henholdsvis distriktsvalgstyret, fylkesvalgstyret og valgstyret skal kunngjøre valgprotokollen sin så snart som mulig etter valgoppgjøret. Departementet mener at den beste løsningen vil være at valgprotokollen fortsatt gjøres tilgjengelig på valgresultat.no. Departementet vil derfor sørge for at Valgdirektoratet legger ut valgprotokollene straks etter at kommunene og fylkeskommunene har rapportert i valggjennomføringssystemet at valgprotokollen er endelig. Resultatet av den første og den andre opptellingen vil være kunngjort når valgstyrets protokoll er tilgjengelig på valgresultat.no.

13 Protokollering av valg

13.1 Gjeldende rett

§ 10-16 bokstav c i valgloven gir hjemmel til å gi forskrift om «protokollering av valg». Dette er en videreføring av tilsvarende hjemmel i § 10-10 i valgloven 2002.

13.2 Valgforskriften 2003

Valgforskriften 2003 kapittel 9 inneholdt regler om protokollering av valg. Det fulgte av § 41 at «[d]epartementet fastsetter formularer der administrative forhold, mottak og behandling av stemmegivninger og stemmesedler, opptelling, valgoppgjør og kontroll skal protokolleres. Valgmyndighetene er forpliktet til å benytte fastsatte formularer».

Departementet hadde delegert myndigheten til å fastsette formularer etter valgforskriften § 41, til Valgdirektoratet, jf. forskrift 23. januar 2017 nr. 79.

Valgdirektoratet fastsatte med hjemmel i denne bestemmelsen valgprotokoller for stemmestyret, valgstyret og fylkesvalgstyret.

13.3 Departementets vurdering

Departementet foreslår å videreføre innholdet i valgforskriften § 41. Valgprotokollene vil fastsettes både i elektroniske versjoner som fylles ut i det elektroniske valggjennomføringssystemet, og i papirversjoner som kan benyttes dersom det elektroniske valggjennomføringssystemet ikke er tilgjengelig.

14 Klagenemnd. Overtredelsesgebyr

14.1 Gjeldende rett

Valgloven § 21-8 inneholder et forbud mot «å offentliggjøre valgresultater før klokken 21 på valgdagen». Dersom valgtinget blir forlenget, følger det av § 18-5 at «det ikke [er] tillatt å offentliggjøre valgresultater før valgtinget er avsluttet».

Overtredelse av §§ 21-8 og 18-5 er sanksjonsbelagt ved at Medietilsynet kan ilegge et foretak eller en enkeltperson et overtredelsesgebyr inntil 28 ganger grunnbeløpet i folketrygden, jf. § 21-9. Med foretak menes selskap, samvirkeforetak, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet. Skyldkravet ved overtredelse er forsett eller uaktsomhet.

Valgloven § 21-10 regulerer klageadgang på vedtak om overtredelsesgebyr. En klage på vedtak om overtredelsesgebyr etter § 21-9, kan påklages til en uavhengig klagenemnd oppnevnt av Kongen. Medietilsynet og klagenemnda kan ikke instrueres av Kongen, hverken ved generelle instruksjoner om håndhevingen av kompetansen eller i enkelttilfeller. Kongen kan heller ikke omgjøre vedtak truffet av disse organene. Klagenemnda kan ikke omgjøre Medietilsynets vedtak av eget tiltak.

Departementet kan etter fjerde ledd gi forskrift om oppnevning og sammensetning av klagenemnda og om gjennomføringen av vedtak om overtredelsesgebyr, blant annet om innkreving av og betalingsfrist for gebyr.

14.2 Prop. 81 L (2023–2024) om endringer i valgloven

Departementet har i Prop. 81 L (2023–2024) *Endringer i valgloven (offentliggjøring av valgresultater og valgdagsmålinger på valgdagen)* foreslått å utvide forbudet i valgloven § 21-8, slik at det ikke kan gis ut informasjon om valgresultater før klokken 21 på valgdagen. I tillegg er det foreslått et forbud mot å offentliggjøre prognoser laget på

grunnlag av undersøkelser på valgdagen eller dagen i forveien, før klokken 21 på valgdagen.

Departementet foreslår en tilvarende utvidelse av forbudet mot å offentliggjøre valgresultater før valgtinget er avsluttet, dersom valgtinget forlenges til etter klokken 21 på valgdagen, jf. valgloven § 18-5.

Dersom forslagene vedtas, vil Medietilsynet kunne ilegge overtredelsesgebyr på nærmere vilkår, jf. § 21-9.

14.3 Valgforskriften 2003

14.3.1 Betaling av overtredelsesgebyr

Valgforskriften 2003 hadde i § 42 nærmere regler om betaling av overtredelsesgebyr. Første ledd fastsatte at et overtredelsesgebyr forfaller til betaling tre uker etter at underretning om endelig vedtak i sak om å ilegge overtredelsesgebyr er kommet frem til foretaket. Videre fremgikk det av andre ledd at det løper forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven. Overtredelsesgebyret og renter kan inndrives 14 dager etter at varsel om inndrivning er kommet frem til foretaket, jf. tredje ledd.

14.3.2 Klageorgan

Valgforskriften 2003 § 43 inneholdt regler om organet som skal behandle klager på Medietilsynets vedtak om overtredelsesgebyr, jf. den nye valgloven § 21-10. Første ledd fastsatte at vedtak om overtredelsesgebyr kan påklages til et uavhengig klageorgan, noe som også fulgte av valgloven 2002 § 15-11 femte ledd.

Andre ledd fastsatte at klageorganets medlemmer oppnevnes av Kongen for fem år av gangen. Klageorganet skal bestå av tre medlemmer og to varamedlemmer med adekvat kompetanse. Blant medlemmene oppnevner Kongen en leder som skal ha dommerkompetanse. Medlemmene kan ikke avsettes eller suspenderes i perioden med mindre det foreligger særlig grunn.

Av tredje ledd fremgikk at departementet utpeker et teknisk sekretariat for klageorganet. Sekretariatet skal legges til en advokat.

Fjerde ledd fastsatte at klageorganet ikke kan omgjøre Medietilsynets vedtak av eget tiltak. Organet kan videre ikke instrueres.

Klageorganets rådslagning skal skje i møte, og beslutninger skal treffes med alminnelig flertall, jf. femte ledd.

Klageorganets vedtak kan ikke påklages, men kan på vanlig måte forfølges rettslig ved domstolene, jf. sjette ledd.

14.3.3 Krav til klagen

Valgforskriften 2003 § 44 fastsatte krav til klage på vedtak om overtredelsesgebyr. Fristen for å fremsette en klage er senest tre uker etter at underretning om ileggelse av overtredelsesgebyr er kommet frem til foretaket. Det er krav til klagens innhold ved at den skal inneholde klagerens navn og adresse samt opplyse om de faktiske og rettslige forholdene som klagen bygger på. I tillegg er det formkrav til klagen ved at den skal være skriftlig. Relevante dokumentbevis skal legges ved klagen.

14.3.4 Klagebehandlingen

Det fremgikk av valgforskriften 2003 § 45 at klagen skal sendes Medietilsynet som skal sørge for de undersøkelsene som klagen gir grunnlag for. Medietilsynet kan oppheve eller endre vedtaket dersom det finner klagen rimelig. Dersom Medietilsynet ikke finner grunnlag for å omgjøre vedtaket, skal dokumentene sendes klageorganets sekretariat, jf. første ledd. I andre ledd er det fastsatt at klageorganet kan prøve alle sider av saken, også nye opplysninger. Klageorganet skal vurdere de synspunktene som klageren anfører og kan også ta opp forhold som klageren ikke har tatt opp. I tredje ledd fastsettes en plikt for klageorganet til å sørge for at saken er så godt opplyst som mulig.

14.4 Departementets vurdering

Departementet viser til at den nye valgloven med enkelte tillegg viderefører bestemmelsene om overtredelsesgebyr og klage på vedtak om overtredelsesgebyr. På bakgrunn av dette vil departementet videreføre bestemmelsene om betaling av overtredelsesgebyr og klageorgan i valgforskriften med enkelte nye bestemmelser.

Departementet foreslår samtidig, å fjerne bestemmelsene om klage og klagebehandling, da saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven etter departementets vurdering dekker disse forholdene.

14.4.1 Klageorgan

Departementet foreslår enkelte nye regler knyttet til klageorgan som var regulert i valgforskriften 2003 § 43. For det første foreslår departementet at hvert medlem skal ha et personlig varamedlem. Lederens personlige varamedlem skal i likhet med lederen oppfylle vilkårene i domstolloven § 53 første ledd og § 54 andre ledd. Departementet viser til at det er vanlig å utpeke medlemmer på bakgrunn av den faglige kompetansen de besitter. Dersom hvert medlem har et varamedlem med tilsvarende eller lignende

kompetanse, vil dette sikre at klageorganet til enhver tid har en hensiktsmessig faglig sammensetning.

For det andre foreslår departementet å fastsette en nærmere bestemmelse om hvor mange medlemmer som skal være til stede for at klageorganet skal kunne treffe vedtak. Det foreslås et krav om at lederen og minst et annet medlem må være til stede for at organet kan treffe vedtak. I tillegg foreslår departementet at lederens stemme skal være avgjørende dersom det er like mange stemmer for eller imot et forslag.

Departementet vil ikke videreføre en rekke bestemmelser knyttet til klageorgan. Departementet viser for det første til at bestemmelsen om at vedtak om overtredelsesgebyr kan påklages til et uavhengig klageorgan, er overflødig. Det fremgår av den nye valgloven § 21-10 første ledd at et vedtak om overtredelsesgebyr kan påklages til en uavhengig klagenemnd. Departementet mener det derfor ikke er behov for å fastsette dette i forskrift også.

Departementet viser for det andre til at den nye valgloven § 21-10 andre ledd fastsetter at klagenemnda ikke av eget tiltak kan omgjøre Medietilsynets vedtak. På denne bakgrunn foreslår departementet å ikke videreføre tilsvarende bestemmelse i valgforskriften 2003 i ny valgforskrift.

For det tredje er det fastsatt i forvaltningsloven § 28 tredje ledd at klageinstansens vedtak i klagesaker ikke kan påklages. Videre er det ikke tvilsomt at et slikt vedtak kan overprøves av domstolene etter alminnelige regler. På bakgrunn av dette foreslår departementet å ikke videreføre innholdet i valgforskriften av 2003 § 43 sjette ledd om at vedtak i klageorganet ikke kan påklages og at vedtaket på vanlig måte kan forfølges rettslig ved domstolene.

14.4.2 Klagen

Valgforskriften 2003 § 44 inneholdt krav til innholdet i en klage, krav om skriftlighet og frist for å klage. Departementet viser til at de alminnelige saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven §§ 29 og 32 dekker de forholdene som omtales i bestemmelsen. Departementet mener det ikke er grunn til at valgforskriften skal inneholde bestemmelser om klage på overtredelsesgebyr som avviker fra forvaltningslovens regler. Det vil også forenkle regelverket dersom bestemmelser som fremgår av forvaltningsloven ikke gjentas i valgforskriften. Departementet foreslår derfor å ikke videreføre bestemmelsen i valgforskriften av 2003 § 44 om klagen.

14.4.3 Klagebehandlingen

Valgforskriften 2003 § 45 inneholdt en rekke krav til klagebehandlingen. Forholdene som omtales i bestemmelsen dekkes etter departementets vurdering av de alminnelige reglene i forvaltningsloven om saksforberedelsen i klagesak (§ 33), klageinstansens kompetanse (§ 34) og forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt (§ 17). Departementet mener det ikke er grunn til å fastsette bestemmelser som avviker fra forvaltningslovens regler i valgforskriften. I tillegg taler hensynet til regelforenkling for å ikke ta inn regler som vil være overflødige. På bakgrunn av dette foreslår departementet å ikke videreføre bestemmelsen i valgforskriften av 2003 § 45 som regulerer klagebehandlingen.

15 Sametingsvalg

15.1 Gjeldende rett

Gjennomføring av valg til Sametinget er regulert i lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) og i forskrift 19. desember 2008 nr. 1480 om valg til Sametinget. Sameloven har bestemmelser om valg måte, valgtidspunkt og valgperiode, valgkretser og mandatfordeling, stemmerett, Sametingets valgmannstall, valgbarhet og forslagsrett, plikt til å motta valg, fritaksgrunner og møteplikt, fritak og uttreden i valgperioden og valgmyndighet i §§ 2-4 til 2-10. Sametinget er øverste valgmyndighet. Forskrift om valg til Sametinget fastsetter mer detaljerte regler for gjennomføringen etter mønster av valgloven 2002. Forskriften henviser også flere steder direkte til valgloven og valgforskriften, se bestemmelsene i forskriften § 17 andre ledd, § 40 første ledd og sjette ledd, § 41, § 42 første og andre ledd, § 43 første ledd, § 45, § 47 tredje ledd og § 68 andre ledd.

15.2 Konsultasjoner

Sametinget har rett til å bli konsultert om endringer i forskrift om valg til Sametinget, jf. sameloven § 4-2, jf. § 4-1. Departementet har gitt Sametinget mulighet til å konsultere om endringene. Endringene ble drøftet med Sametinget i møte 21. mai 2024. Sametinget har vurdert at det ikke er behov for konsultasjoner.

15.3 Departementets vurdering

15.3.1 Helhetlig gjennomgang av reglene for sametingsvalg

Departementet har i Prop. 45 L (2022–2023) punkt 6.5 vist til at departementet i samarbeid med Sametinget vil gjøre en vurdering av hvilke endringer knyttet til den

praktiske gjennomføringen i regelverket, som er nødvendig å gjennomføre før det skal holdes valg til Sametinget i 2025. Ettersom det er vedtatt en ny valglov, er det behov for å gjøre endringer i forskrift om valg til Sametinget der forskriften viser til regler i valgloven 2002. Det er også behov for å gjøre endringer der forskriften viser til valgforskriften 2003, som nå er opphevet.

Videre viste departementet i proposisjonen til at det er behov for en helhetlig gjennomgang av reglene for gjennomføring av sametingsvalg i lys av valglovutvalgets utredning. Departementet vil se på hvordan en slik utredning skal organiseres i dialog med Sametinget. Et slikt utredningsarbeid vil ta tid, og det tas sikte på at eventuelle endringer vedtas før sametingsvalget i 2029.

15.3.2 Endringer som følge av at det ikke skal være et stemmestyre

Forskrift om valg til Sametinget har flere bestemmelser hvor oppgaver og ansvar er gitt til stemmestyret. Da ny valglov § 6-2 fastslår at det er en leder og en nestleder som har ansvaret for stemmingen i valglokalene, og ikke stemmestyre, foreslås en endring i bestemmelsene i forskriften som henviser til stemmestyret.

Departementet foreslår å endre forskriften § 17 andre ledd, slik at leder og nestleder i valglokalet som har ansvar for stemmingen ved stortingsvalg, også har ansvaret for stemmingen ved sametingsvalg. I tillegg foreslår departementet å endre overskriften.

Forskriften § 49 inneholder ordensregler. Departementet foreslår å endre § 49 tredje ledd, som slår fast at stemmestyrets leder eller nestleder kan bortvise de personer som bryter ordensreglene. Leder og nestleder i valglokalet skal i stedet gis adgang til å bortvise personer, slik det fremgår av valgloven § 6-6 femte ledd.

Forskriften § 50 regulerer stemmingen i valglokalet på valgtinget. Av bestemmelsen i andre ledd følger det at stemmestyret setter kryss ved velgerens navn i manntallet ved stemmegivningen på valgtinget. I fjerde ledd i samme bestemmelse, som regulerer adgangen til assistanse, er det stemmestyret som er gitt kompetanse til å avgjøre om velgeren oppfyller kravene for assistanse. Departementet foreslår at bestemmelsen i andre ledd endres til at stemmemottaker setter kryss i manntallet. Videre foreslår departementet at bestemmelsen i fjerde ledd endres slik at det tas inn en henvisning til valgloven § 6-8, som regulerer veiledning og assistanse, slik det også gjøres for fremgangsmåten ved forhåndsstemmingen, se punkt 15.2.3 nedenfor.

Forskriften § 51 slår fast at det er stemmestyret som skal motta stemmegivninger i særskilt omslag. Departementet foreslår å endre bestemmelsen, slik at det er stemmemottaker som skal motta stemmegivningen.

Forskriften har en bestemmelse om tømning av urner i § 53, som slår fast at samevalgstyret skal sørge for at stemmestyrene benytter prosedyrene som står i bestemmelsen. Blant annet skal forseglingen brytes av minst to av stemmestyrets medlemmer i fellesskap. Departementet foreslår å endre bestemmelsen slik at samevalgstyret skal sørge for at leder i valglokalet benytter den beskrevne prosedyren, og at forseglingen brytes av to valgmedarbeidere i stedet for to stemmestyremedlemmer.

Forskriften § 67 første ledd slår fast at stemmestyret skal føre protokoll i forbindelse med gjennomføringen av valgtinget. Departementet foreslår at denne bestemmelsen endres slik at leder i valglokalet får ansvaret for protokolleringen, slik det fremgår av valgloven § 10-15 første ledd.

15.3.3 Endringer av henvisninger til valgloven 2002 og valgforskriften 2003

Det følger av forskriften § 40 første ledd at stemningen til sametingsvalg foregår på samme sted og til samme tid som for stortingsvalg. Da det er tatt inn en henvisning til valgloven 2002 § 8-1 i bestemmelsen, må denne henvisningen foreslås endret til ny valglov § 7-1. Av bestemmelsens sjette ledd følger det at valgloven og valgforskriftens regler for forhåndsstemmer gjelder tilsvarende. Departementet ser ikke behov for å endre denne bestemmelsen, da den ikke viser til noen bestemte paragrafer.

Forskriften § 41 har en bestemmelse om hvem som kan motta forhåndsstemmer, som slår fast at valgloven 2002 § 8-2 gjelder tilsvarende. Departementet foreslår å endre denne bestemmelsen slik at den slår fast at valgloven §§ 6-4, 7-3 og 8-2 gjelder tilsvarende.

Forskriften § 42 har regler om hvilke steder det kan mottas forhåndsstemmer. Den slår fast at stemmegivningen skal foregå i de lokaler der det foregår forhåndsstemmegivning til stortingsvalget. I tillegg slår den fast at valgloven 2002 § 8-3, samt valgforskriften 2003 §§ 25 og 26 gjelder tilsvarende. § 8-3 regulerte på hvilke steder det kan mottas forhåndsstemmer. Disse bestemmelsene regulerte forhåndsstemming i omsorgsboliger i tilknytning til helse- og omsorgsinstitusjoner og tilgjengelighet i valglokalene. I andre ledd er det presisert at velgere som har søkt om ambulerende stemmegivning, ikke behøver å sende særskilt søknad for å forhåndsstemme ved sametingsvalget. Departementet foreslår at bestemmelsens første ledd endres, slik at den slår fast at valgloven § 8-3, som regulerer hvor velgerne kan forhåndsstemme i utlandet, § 6-7 og tilhørende bestemmelse i valgforskriften § 6-2, som regulerer universell utforming, gjelder tilsvarende. Videre foreslår departementet at bestemmelsens andre ledd endres slik at den viser til den gjeldende valgloven § 7-2 fjerde ledd, som regulerer hvor

velgerne kan forhåndsstemme, herunder ambulerende stemming. Endelig foreslår departementet at bestemmelsen viser til at valgforskriften § 7-4, som regulerer stemming i omsorgsboliger i tilknytning til helse- og omsorgsinstitusjoner, gjelder tilsvarende.

Forskriften § 43 har bestemmelser om fremgangsmåten ved stemmegivningen. I første ledd slår bestemmelsen fast at valgloven 2002 § 8-1 femte ledd, § 8-4 første, sjette, åttende og niende ledd og valgforskriften 2003 § 27 femte ledd gjelder tilsvarende. Valgloven 2002 § 8-1 femte ledd stiller krav om to stemmemottakere. Bestemmelsene i § 8-4 første, sjette, åttende og niende ledd regulerer at stemmingen skal foregå usett og i enerom, at velger som er ukjent for stemmemottaker skal legitimere seg, rett til assistanse for velgere som på grunn av funksjonsnedsettelse ikke kan stemme alene og forsegling av valgurner. Valgforskriften 2003 § 27 femte ledd regulerte fremgangsmåten ved ambulerende stemming. Departementet foreslår at § 43 første ledd endres slik at den viser til at valgloven §§ 6-2 (hvem som har ansvaret for stemmingen i valglokalet), 6-5 (forsegling av valgurner), 6-8 (veiledning og assistanse), 6-9 (hemmelig stemming) og 6-11 (legitimasjon) og valgforskriften § 7-3 (forhåndsstemming på institusjoner, i fengsler og der velgerne oppholder seg) gjelder tilsvarende.

Forskriften § 45 har en bestemmelse om valgagitasjon m.m., som slår fast at valgloven 2002 § 8-5 gjelder tilsvarende. Departementet foreslår at bestemmelsen endres slik at den viser til at valgloven § 6-6 gjelder tilsvarende. Bestemmelsen i § 6-6 inneholder forbud mot velgerpåvirkning i første ledd. Andre ledd inneholder et forbud mot å utføre handlinger som kan forstyrre valget. Tredje ledd setter forbud for uvedkommende til å føre kontroll med hvem som stemmer. Fjerde ledd slår fast at valgmedarbeiderne skal hindre at uvedkommende får kunnskap om forbruket av de forskjellige valglistenes stemmesedler. I femte ledd gis leder og nestleder i valglokalet myndighet til å bortvise personer som bryter reglene i bestemmelsen.

Forskriften § 47 tredje ledd har en bestemmelse om at valgforskriften 2003 § 30, som omhandler tilrettelegging på valgtinget, gjelder tilsvarende. Departementet foreslår at bestemmelsen endres slik at den slår fast at valgloven § 6-7 og tilhørende bestemmelse i valgforskriften § 6-2, som omhandler krav til universell utforming, gjelder tilsvarende.

Forskriften § 68 andre ledd første punktum om fordeling av mandater inneholder en referanse til valgloven 2002 § 11-4 tredje ledd. Departementet foreslår at denne bestemmelsen endres slik at den viser til gjeldende valglov § 11-4 andre ledd. Det innebærer ingen materiell endring.

15.3.4 Underskrifter på listeforslag

Forskrift om valg til Sametinget § 28 har regler om krav til listeforslaget. I andre ledd bokstav d er det regler om hvor mange som må skrive under et listeforslag. Listeforslag skal være underskrevet av minst 30 personer innført i valgmannstallet i kretsen. Hvis listeforslaget utgår fra en organisasjon som er registrert hos Sametinget, og som ved forrige sametingsvalg fikk en oppslutning på minst 60 stemmer i en valgkrets eller 200 stemmer i hele landet, er det nok at listeforslaget er underskrevet av minst to styremedlemmer i organisasjonens lokalavdeling i kretsen. På bakgrunn av et innspill fra Sametinget om å endre denne bestemmelsen da ikke alle organisasjoner hadde lokallag i alle kretsene, foreslår departementet at også to medlemmer av organisasjonens utøvende organ kan skrive under listeforslaget.

15.3.5 Partistemmeseddel uten kandidatnavn

Forskrift om valg til Sametinget § 43 forutsetter at det trykkes opp en «avkryssingsstemmeseddel med navnene til de registrerte politiske partiene». Bestemmelsen tilsvarer § 27 andre ledd i valgforskriften 2003. Vilkår for registrering av partinavn i Partiregisteret følger av partiloven. Forskrift om valg til Sametinget gir mulighet for registrering av samepolitiske organisasjoner i kapittel 5. Departementet mener forskriften § 43 bør endres slik at den i stedet slår fast at velgerne skal få utlevert en stemmeseddel med navnene til de samepolitiske organisasjonene som er registrert hos Sametinget som ved forrige sametingsvalg fikk minst 60 stemmer i en valgkrets eller minst 200 stemmer i hele landet.

15.3.6 Enkelte endringer som følge av ny valglov og ny valgforskrift

Valgloven slår fast at når velgeren ikke står innført i manntallet i kommunen eller hvis stemmemottakeren ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet, skal stemmeseddelen legges i en stemmeseddelkonvolutt som sammen med informasjon om velgers identitet legges i en omslagskonvolutt eller beredskapskonvolutt, i stedet for et særskilt omslag. Departementet foreslår å endre forskrift om valg til Sametinget § 51 slik at den i stedet for særskilt omslag slår fast at stemmeseddelen skal legges i en stemmeseddelkonvolutt, som sammen med valgkortet legges i en omslagskonvolutt.

I punkt 9.3.2.3 foreslår departementet at i de tilfeller hvor velger får tildelt en konvolutt med en stemmeseddel for hver liste ved valgdistriktet samt en blank stemmeseddel, skal velgeren gi konvolutten med de ubrukte stemmesedlene tilbake til stemmemottakeren. Stemmemottakeren skal deretter sørge for å kassere konvolutten på en betryggende måte. Departementet foreslår at forskrift om valg til Sametinget § 52 fjerde ledd endres slik at velgeren også ved sametingsvalg skal gi tilbake konvolutten

med de ubrukte stemmesedlene til stemmemottakeren, som sørger for å destruere dem. Departementet foreslår også å presisere i bestemmelsens tredje ledd at velgeren også ved sametingsvalget skal få utdelt en blank stemmeseddel.

Departementet foreslår ikke å videreføre bestemmelsen i § 28 i valgforskriften 2003 femte ledd om at et vitne om mulig bør bekrefte riktigheten av det som er påført omslagskonvolutten i ny valgforskrift, se punkt 9.6.3. Departementet foreslår å oppheve kravet om at et vitne om mulig bør bekrefte informasjonen påført omslagskonvolutten ved brevstemmer til sametingsvalg i forskrift om valg til Sametinget § 44 femte ledd.

I punkt 9.3.4 foreslår departementet at skjema for informasjon om velgerens identitet skal inneholde velgerens navn og personnummer, og at dette skal være synlig i vinduet på omslagskonvolutten. Begrunnelsen er at det brukes forsendelseskonvolutt utenpå omslagskonvolutten. Forskrift om valg til Sametinget § 43 femte ledd slår fast at velgerens fødselsnummer ikke skal være synlig i vinduet på omslagskonvolutten. Departementet foreslår å endre denne bestemmelsen som følge av at det skal benyttes forsendelseskonvolutt. Departementet foreslår også å endre bestemmelsens syvende ledd, slik at det fremgår at det skal benyttes forsendelseskonvolutt ved sendingen av alle forhåndsstemmer.

Forskriften § 50 andre ledd regulerer velgerens plikt til å vise legitimasjon.

Departementet foreslår at bestemmelsen endres i tråd med valgloven § 6-11.

Forskriften § 51 regulerer stemmegivninger som skal tas imot i særskilt omslag.

Departementet foreslår å harmonisere denne bestemmelsen med valgloven, som slår fast at stemmeseddelkonvolutten skal legges i en omslagskonvolutt. Valgkortet skal også legges i omslagskonvolutten.

16 Økonomiske og administrative konsekvenser

Innføringen av en ny valgforskrift må ses i sammenheng med innføring av en ny valglov. Valgforskriften inneholder detaljerte regler om den praktiske gjennomføringen av valgene. Å innføre nytt regelverk for valg vil medføre tid og ressurser til opplæring og veiledning om det nye regelverket. Gjennomføring av valg er en krevende oppgave, og det er viktig at valgmedarbeiderne og kommunene har god forståelse for endringene. Departementet og Valgdirektoratet vil sørge for at kommunene og fylkeskommunene får god opplæring i det nye regelverket og bruken av det elektroniske valggjennomføringssystemet.

Valgforskriften har hovedsakelig økonomiske og administrative konsekvenser for kommunene og fylkeskommunene, samt for Valgdirektoratet. Departementet kan ikke

se at forslaget til ny valgforskrift vil ha noen konsekvenser av betydning for de politiske partiene.

Store deler av det materielle innholdet i valgforskriften 2003 er enten løftet opp i ny valglov, eller videreført i ny valgforskrift. Departementet foreslår flere steder å forskriftsfeste praksis som ikke har vært regulert. Formålet er å gjøre det enklere å vite hva som er gjeldende regler for valggjennomføringen.

Flere av forslagene i ny valgforskrift vil føre til behov for endringer i det elektroniske valggjennomføringssystemet, som eies og driftes av Valgdirektoratet. Departementet vurderer at direktoratet vil være i stand til å ivareta dette som en del av sitt ordinære utviklingsarbeid med systemet.

Departementet viser til forslaget i punkt 8 om å forskriftsfeste krav til universell utforming av valglokaler og valgutstyr. Departementet understreker at det er snakk om å presisere kravene til universell utforming som følger av likestillings- og diskrimineringsloven § 17. Det stilles i hovedsak ikke nye krav til kommunene i valgforskriften. Kommuner som ikke tidligere har oppfylt plikten om å tilby universelt utformede valglokaler og valgutstyr, vil kunne få merkostnader når de nå blir bevisst på hvilke krav som må være oppfylt.

Departementet foreslår i punkt 9.5 at forhåndsstemmegivninger som mottas av en stemmemottaker i utlandet de tre siste ukene av forhåndsstemmeperioden skal, sendes på en måte som sikrer at stemmegivningene kommer inn til valgstyret innen kl. 17 dagen etter valgdagen. Dette innebærer å bruke en annen metode enn ordinær brevpost. Departementet understreker at det ved tidligere valg er blitt gitt veiledning om ekspressforsendelse fra departementet og Valgdirektoratet, uten at det har blitt stadfestet en tidsperiode for dette. Dersom det er utenriksstasjoner som har sendt stemmer med ordinær brevpost i denne treukersperioden, vil det kunne medføre økte kostnader for disse stasjonene. På bakgrunn av at dette er en praksis som utenriksstasjonene tidligere er tilrådet å følge, legger departementet til grunn at forslaget ikke vil medføre vesentlige økte kostnader.

Departementet mener etter en helhetlig vurdering at de samlede virkningene av forslaget til ny valgforskrift ikke innebærer vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

17 Merknader til de enkelte bestemmelsene i forslaget til ny valgforskrift

Merknad til § 1-1:

Paragrafen er ny. *Første ledd* fastsetter hvilke opplysninger det ordinære manntallet etter valgloven § 2-3 som et minimum skal inneholde. Manntallet kan også inneholde andre typer opplysninger om velgeren, for eksempel manntallsnummer og rode-, side- og linjeopplysninger. Personer med sperret adresse i folkeregisteret skal etter *andre ledd* ikke føres inn i manntallet etter valgloven § 2-3 første ledd. De skal i stedet føres på en særskilt manntallsliste, jf. § 7 første ledd.

Merknad til § 1-2:

Paragrafen fastsetter i hvilke tilfeller manntallet etter valgloven § 2-3 første ledd skal oppdateres etter 30. juni i valgåret. Manntallet skal i de nevnte tilfellene oppdateres til og med lørdagen før valgdagen. Det følger av valgloven § 2-6 første ledd at personer med stemmerett som er bosatt i Norge, skal manntallsføres i den kommunen der de var manntallsført som bosatt 30. juni i valgåret. Manntallet skal dermed ikke oppdateres for flyttinger mellom kommuner etter denne datoen.

Bestemmelsen tilsvarer i stor grad § 1 i valgforskriften 2003. Det er gjort en del språklige endringer.

Nytt er at en person som ikke har vært folkeregistrert som bosatt i Norge i løpet av de siste ti årene før valgdagen, skal føres inn i manntallet dersom vedkommende stemmer, jf. *bokstav c*. Personen skal innføres i manntallet i den kommunen vedkommende sist var folkeregistrert som bosatt, jf. valgloven § 2-6 fjerde ledd.

Nytt er også at det i *bokstav f* presiseres at manntallet skal oppdateres dersom en person taper sitt norske statsborgerskap. Personen skal strykes fra manntallet dersom tap av statsborgerskap medfører at vedkommende dermed ikke har stemmerett ved valget. Vedkommende skal likevel ikke strykes fra manntallet dersom han eller hun har avgitt godkjent forhåndsstemmegivning. Ved stortingsvalg vil tap av statsborgerskap medføre at vedkommende mister stemmeretten. Ved kommunestyre- og fylkestingsvalg vil imidlertid tap av statsborgerskap ikke medføre at en person mister stemmeretten dersom 1) vedkommende har vært folkeregistrert som bosatt i Norge de tre siste årene

før valgdagen eller 2) vedkommende er statsborger i et annet nordisk land og har blitt folkeregistrert som bosatt i Norge senest 30. juni i valgåret.

Merknad til § 1-3:

Det er departementet som har ansvaret for å opprette og oppdatere manntall, jf. valgloven § 2-3 første ledd. Manntallet i det elektroniske valggjennomføringssystemet blir automatisk oppdatert med de fleste endringer basert på endringer i folkeregisteret.

Det enkelte valgstyret skal likevel i to tilfeller sørge for at manntallet oppdateres. Dette gjelder for det første dersom valgstyret oppdager feil i manntallet, typisk ved at noen krever at manntallet rettes, jf. valgloven § 2-9, eller at noen klager på at manntallet er feil, jf. valgloven § 16-2 første ledd. Valgstyret skal informere Valgdirektoratet om slike oppdateringer, jf. *første ledd*. Valgdirektoratet skal deretter oppdatere manntallet.

Valgstyret skal videre etter *andre ledd* sørge for at en person som ikke har vært folkeregistrert som bosatt i Norge i løpet av de siste 10 årene før valgdagen, føres inn i manntallet dersom vedkommende stemmer. Personen skal innføres i manntallet i den kommunen vedkommende sist var folkeregistrert som bosatt, jf. valgloven § 2-6 tredje ledd.

Etter *tredje ledd* skal en person som føres inn i manntallet i en kommune, men som allerede er innført i manntallet i en annen kommune, strykes fra manntallet i den andre kommunen. Bestemmelsen er særlig aktuell for personer som er innført i manntallet i en kommune etter valgloven § 2-6 tredje ledd, og som flytter tilbake til Norge, jf. forskriften § 2 bokstav d.

Det følger videre av *fjerde ledd* at en person som har avgitt godkjent forhåndsstemmegivning i en kommune ikke skal innføres i manntallet i en annen kommune. Også denne bestemmelsen er særlig aktuell for personer som er innført i manntallet i en kommune etter valgloven § 2-6 tredje ledd, og som flytter tilbake til Norge, jf. valgforskriften § 1-2 bokstav d.

Merknad til § 1-4:

Paragrafen regulerer utlegging av manntallet etter valgloven § 2-3 første ledd til offentlig ettersyn. Det er manntallet per 8. juli som skal legges ut, jf. *første ledd*. Manntallet skal legges ut så raskt det lar seg gjøre etter 8. juli.

Den særskilte manntallslisten etter valgforskriften § 1-7 første ledd skal ikke legges ut til offentlig ettersyn.

Andre ledd fastsetter at manntallet bare skal inneholde navn, adresse og fødselsdato til de manntallsførte.

Etter *tredje ledd første punktum* kan manntallet legges ut enten i papirformat eller elektronisk format. Elektronisk format kan bare benyttes såfremt det ikke er mulig å endre manntallet, laste det ned eller på annen måte skaffe seg tilgang til det, jf. *andre punktum*.

Merknad til § 1-5:

Paragrafen inneholder bestemmelser om rett til manntallseksemplarer mv. for partier og grupper som stiller liste ved valget. Nytt er at det er mulig å få slikt materiell i elektronisk format, ikke bare på papir. Det er opp til valgstyret å bestemme hvilket elektronisk format materialet skal leveres ut i.

Etter *første ledd* har alle som stiller liste ved valget, rett til ett gratis eksemplar av manntallet. De kan etter *andre ledd* få flere eksemplarer samt oppgaver over bestemte grupper av velgere, mot at de betaler kostnadene med det.

Krav om slikt materiell skal etter *tredje ledd* settes frem for valgstyret i kommunene innen den frist en valgstyret setter.

Det følger av *fjerde ledd* at det utleverte materialet bare kan inneholde velgernes navn, adresse og fødselsdato eller alder.

Merknad til § 1-6:

Manntallseksemplarer og oppgaver over grupper av velgere vil inneholde personopplysninger. Det presiseres i *første ledd* at partier og grupper som får utlevert slike opplysninger, blir behandlingsansvarlig etter personvernforordningen artikkel 4 nr. 7.

Det følger videre av *andre ledd første punktum* at den behandlingsansvarlige bare kan bruke materialet til politiske formål i forbindelse med valg. Opplysningene kan ikke bare benyttes tilknytning til det valget det utleveres i forbindelse med. De kan også benyttes i oppkjøringen mot neste valg, så lenge de kun brukes til politiske formål. Inn under dette begrepet faller enhver aktivitet som innebærer å få de personene opplysningene gjelder,

til å stemme på partiet eller gruppen. Opplysningene kan ikke lånes ut eller selges til andre. *Andre punktum* fastslår at det ikke er tillatt å koble opplysningene i det utleverte materialet til andre opplysninger, for eksempel opplysninger i andre registre.

Etter *tredje ledd* skal det utleverte materialet makuleres eller slettes innen to år fra materialet ble utlevert. Dette gjelder også eventuelt materiell som er bearbeidet. Det gjelder videre alle kopier av materialet, både papirkopier og kopier i elektronisk format.

Merknad til § 1-7:

Det følger av § 1-1 andre ledd at personer med sperret adresse i folkeregisteret ikke skal føres inn i manntallet som etableres med hjemmel i valgloven § 2-3. *Første ledd* fastslår at personer som har sperret adresse og stemmerett i kommunen, i stedet skal føres på en særskilt manntallsliste. Skatteetaten skal sørge for at kommunene får en slik liste. Personer med sperret adresse skal manntallsføres i den kommunen der de var folkeregistrert som bosatt 30. juni i valgåret, jf. valgloven § 2-6.

Andre ledd innebærer for det første at manntallslisten kun kan deles med personer som har tjenstlig behov for å kontrollere avgitte stemmegivninger mot innholdet i listen. Bestemmelsen innebærer for det andre at denne kontrollen skal utføres av så få personer som absolutt nødvendig.

Det følger av forvaltningsloven at § 13 første ledd at enhver som utfører tjeneste eller arbeid i kommunene, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han eller hun i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om *noens personlige forhold*. Departementet legger til grunn at det at noen har sperret adresse i folkeregisteret, dvs. at de bor på såkalt hemmelig adresse, er en opplysning om noens personlige forhold. Opplysningene i den særskilte manntallslisten er dermed underlagt taushetsplikt. Dersom noen ber om innsyn i den særskilte manntallslisten, skal innsynsbegjæringen avslås med hjemmel i offentlighetsloven § 13 første ledd.

Merknad til § 2-1:

Paragrafen viderefører § 12 i valgforskriften 2003. For registrerte politiske partier skal overskriften på listeforslaget være enslydende med partiets registrerte navn, jf. valgloven § 5-1 andre ledd. Uavhengig av målform på det registrerte partinavnet, avgjør forslagsstillerne om partinavnet på listeforslaget skal skrives på bokmål eller nynorsk.

Merknad til § 2-2:

Første ledd viderefører § 13 første ledd i valgforskriften 2003 om at den digitale løsningen for elektroniske underskrifter som Valgdirektoratet stiller til rådighet, skal benyttes hvis underskriftene på listeforslag er elektroniske. Det gjelder både underskrifter etter valgloven § 5-4 første og andre ledd. Bestemmelsen innebærer at listeforslag ikke kan underskrives elektronisk ved hjelp av andre løsninger.

Andre ledd er nytt og fastsetter at hvis underskriftene skal være skrevet på papir, skal skjema for listeforslag som Valgdirektoratet stiller til rådighet, benyttes. Bestemmelsen innebærer at listeforslaget må være underskrevet på dette skjemaet for å bli godkjent av valgmyndighetene.

Merknad til § 2-3:

Paragrafen er ny. Bestemmelsen regulerer hvem som er tillitsvalgt når et listeforslag både har elektroniske signaturer og signaturer på papir. I slike tilfeller er det de to øverste underskriverne på papirskjemaet som vil være tillitsvalgte og vararepresentant. De fem øverste underskriverne er tillitsutvalget, og de tre neste er vararepresentanter til tillitsutvalget.

Merknad til § 3-1:

Paragrafen viderefører i hovedsak innholdet i § 19 første, andre og tredje ledd og § 19b i valgforskriften 2003.

I *første ledd* er det presisert at utsiden av stemmeseddelen skal ha en farget mønsterside og et hvitt stempelfelt.

Andre ledd slår fast hvordan innsiden skal utformes med partinavn, hvilket valg den gjelder og kandidater.

I *tredje ledd* angis krav til stemmeseddelnummer og stemmeseddel-ID. Styremerker skal etter *fjerde ledd* plasseres på innsiden og utsiden av stemmeseddelen. Den nærmere plasseringen fremgår av bildet.

Femte ledd stiller krav om forskutt falsing, størrelse og papirkvalitet.

I *sjette ledd* og *syvende ledd* er det tatt inn bilder av stemmeseddelen sine innside og utside.

Merknad til § 3-2:

Paragrafen er satt av til reguleringen av utformingen av stemmesedler med kandidatnavn ved fylkestingsvalg.

Merknad til § 3-3:

Paragrafen er satt av til reguleringen av utformingen av stemmesedler med kandidatnavn ved kommunestyrevalg.

Merknad til § 3-4:

Paragrafen er ny og regulerer utformingen av stemmesedler med partinavn uten kandidatnavn til alle valg. *Første ledd* slår fast at utsiden av stemmeseddelen skal være lik utsiden av stemmeseddelen med kandidatnavn ved det aktuelle valget. Det innebærer at utsiden skal ha farget mønsterside tilsvarende stemmesedlene med kandidatnavn ved henholdsvis stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg.

Andre ledd første punktum slår fast at det er politiske partier registrert i Partiregisteret som fikk en oppslutning på minst 5 000 stemmer i hele landet ved forrige stortingsvalg eller er registrert i Partiregisteret etter forrige stortingsvalg, som skal stå på stemmeseddelen. *Andre punktum* angir skrifttype og minimum skriftstørrelse på partinavnene, samt at partinavnene skal stå alfabetisk.

I *tredje ledd* slår bestemmelsen fast at det skal være en kolonne med avkryssingsbokser til venstre for partinavnene.

Av *fjerde ledd* følger det at det også skal være mulig føre opp et annet politisk parti eller gruppe og krysse av for blank stemme.

Femte ledd angir at det skal trykkes stemmeseddelnummer på stemmeseddelen innside til bruk i den maskinelle opptellingen.

I *sjette ledd* slår bestemmelsen fast at stemmeseddelen skal trykkes med punktskrift. Både partinavnene og veiledningen på stemmeseddelen skal stå i punktskrift.

Syvende ledd angir at det skal plasseres styremerker på stemmeseddelen.

I *åttende ledd* er det tatt inn bilde av stemmeseddelen innside. Utsiden skal være lik utsiden på stemmeseddelen med kandidatnavn.

Merknad til § 3-5:

Paragrafen viderefører i hovedsak innholdet i § 20 fjerde ledd i valgforskriften 2003. Det er i tillegg tatt inn bilde av stemmeseddelens innside i *femte ledd*.

Merknad til § 3-6:

Paragrafen viderefører i hovedsak § 20 første til tredje ledd i valgforskriften 2003. *Første til tredje ledd* angir hvem som har ansvaret for at det trykkes blanke stemmesedler ved henholdsvis stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg. *Fjerde ledd* er nytt og slår fast at stemmesedlene skal være klare til bruk når forhåndsstemningen starter 10. august.

Merknad til § 3-7:

Paragrafen viderefører § 21 i valgforskriften 2003 om tillitsvalgtes rett til å få stemmesedler for egen valgliste fra henholdsvis valgstyret, fylkesvalgstyret eller distriktsvalgstyret hvis vedkommende betaler kostnadene selv.

Merknad til § 4-1:

Paragrafen er ny og fastsetter en frist for henholdsvis valgstyret, fylkesvalgstyret og distriktsvalgstyret til å legge inn enkelte såkalte grunnlagsdata om valget.

Første ledd angir de ulike grunnlagsdataene som kommunene skal legge inn i valggjennomføringssystemet innen fristen 31. mai i valgåret. Valglokaler i bokstav f omfatter alle valglokaler som benyttes til forhåndsstemming og valgting, inkludert eventuelle valglokaler som benyttes til forhåndsstemming etter valgloven § 7-1 andre ledd (tidligstemming), og eventuelle tekniske opptellingskretser.

I *andre ledd* angis grunnlagsdataene fylkeskommunene skal legge inn i systemet ved stortingsvalg og fylkestingsvalg innen den samme fristen.

Merknad til § 5-1:

Første ledd fastsetter at velgerne i tillegg til å få informasjon om hvilken kommune de kan stemme i på valgtinget, også skal informeres om at de vise legitimasjon når de skal stemme. *Andre og tredje ledd* viderefører i hovedsak bestemmelsen i § 22 a i

valgforskriften 2003. I stedet for valgkort, skal departementet sende informasjon til velgerne om hvor de kan stemme på valgtinget. *Fjerde og femte ledd* viderefører § 22 andre og tredje ledd i valgforskriften 2003 som slår fast at det er manntallet per 8. juli som legges til grunn for departementets utsendelse, og at den utsendte informasjonen skal være mottatt av de stemmeberettigede innen forhåndsstemmingens start 10. august.

Merknad til § 6-1:

Valgstyret skal kunngjøre når og hvor velgerne kan stemme ved å registrere opplysninger om tid og sted i det elektroniske valggjennomføringssystemet, jf. valgloven § 6-1 og valgforskriften § 4-1. Paragrafen fastsetter at hvis valgstyret gjør endringer i når og hvor velgerne kan stemme etter at det er kunngjort, skal valgstyret informere Valgdirektoratet om endringene så snart som mulig. Valgdirektoratet vil på bakgrunn av endringene som er meldt inn, oppdatere informasjonen som er publisert på nettsiden valglokaler.no. I tillegg skal valgstyret kunngjøre endringer i når og hvor velgerne kan stemme på egnet måte.

Merknad til § 6-2:

Paragrafen er ny og fastsetter krav til universell utforming av valglokaler og valgutstyr. Plikten til universell utforming etter likestillings- og diskrimineringsloven § 17 skal anses som oppfylt dersom kommunene oppfyller disse forskriftskravene.

Første ledd angir hvilke krav i byggteknisk forskrift som må være oppfylt for at lokalene skal kunne anvendes som valglokale. Bestemmelsen gjelder både valglokaler som benyttes til forhåndsstemming og lokaler som benyttes på valgtinget.

Andre ledd angir krav ved bruk av rampe. Kravene til krampe i byggteknisk forskrift § 12-16 må være oppfylt ved bruk av rampe i valglokaler.

I *tredje ledd* slår bestemmelsen fast at både bord hvor stemmesedler stemples og valgurner skal ha en betjeningshøyde på mellom 0,8 og 1,2 meter over det ferdige gulvet. Det innebærer at høyden der velgeren legger stemmeseddelen i valgurnen må være på mellom 0,8 og 1,2 meter over gulvet.

Fjerde ledd stiller krav om at stemmeseddelhyller skal være merket med punktskrift i minst 1 av 10 stemmeavlukker.

Merknad til § 6-3:

Paragrafen er ny og fastsetter krav til kunngjøring etter valgloven § 6-7 andre ledd andre punktum. Valgstyret har oppfylt sin kunngjøringsplikt ved å melde opplysninger om hvilke valglokaler velgerne ikke kan ta seg inn i uten hjelp til Valgdirektoratet. Direktoratet vil på bakgrunn av de innmeldte opplysningene, publisere informasjon om hvilke valglokaler velgerne ikke kan ta seg inn i uten hjelp på nettsiden valglokaler.no.

Merknad til § 6-4:

Paragrafen viderefører § 31a tredje ledd andre punktum i valgforskriften 2003, som regulerte beredskapskonvolutten ved stemmegivning på valgtinget. Bestemmelsen regulerer utformingen av beredskapskonvolutten som brukes både ved forhåndsstemningen og på valgtinget i de tilfeller stemmemottakeren på grunn av manglende forbindelse med det elektroniske manntallet ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet. Det er ikke et vilkår for å godkjenne stemmegivningen at beredskapskonvolutten er utformet i tråd med denne bestemmelsen, jf. valgloven § 10-2. En stemmegivning som har en annen konvolutt for eksempel fordi de ikke hadde flere beredskapskonvolutter, vil ikke av den grunn bli forkastet.

Merknad til § 6-5:

Paragrafen viderefører innholdet i § 27 syvende ledd i valgforskriften 2003, som regulerte fremgangsmåten ved forhåndsstemningen. Bestemmelsen gjelder for stemmesedler som blir lagt i stemmeseddelkonvolutt både under forhåndsstemningen og på valgtinget.

Merknad til § 6-6:

Paragrafen viderefører i hovedsak hvilke opplysninger som skal fremgå om velger i §§ 22b og 23 i valgforskriften 2003.

Bestemmelsens *første ledd* fastsetter hvilke opplysninger som skal fylles ut av stemmemottakeren hvis stemmeseddelen mottas i stemmeseddelkonvolutt, jf. valgloven § 7-5 andre, tredje og fjerde ledd, § 7-6, § 7-8, § 9-5 andre ledd og tredje ledd og § 9-6 andre ledd. Formålet er å sikre at mottakerkommunen har tilstrekkelig informasjon for å identifisere velgeren.

I *andre ledd* slås det fast at informasjonen om velger i første ledd bokstav a-d skal være synlige i vinduet på omslagskonvolutten eller beredskapskonvolutten.

Tredje ledd første punktum pålegger departementet å fastsette et skjema for utfylling av opplysningene om velger som fremgår av andre ledd. *Andre punktum* pålegger valgmyndighetene å benytte skjemaet ved mottak av stemmer i konvolutt.

Fjerde ledd slår fast at når informasjonen om velger skrives ut fra det elektroniske valggjennomføringssystemet, skal skjemaet også inneholde en elektronisk lesbar identifikator (QR-kode, strekkode e.l.) med manntallsnummeret til velgeren som skal være synlig i vinduet i omslagskonvolutten eller beredskapskonvolutten. Strekkoden benyttes til å søke opp velgeren i manntallet i det elektroniske valggjennomføringssystemet.

Merknad til § 6-7:

Paragrafen er ny og fastsetter nærmere krav til legitimasjon som skal fremvises etter valgloven § 6-11. Med legitimasjon menes dokument som skal bevise at velger er den han eller hun hevder å være. *Første ledd* fastsetter at legitimasjonen som fremvises skal inneholde velgerens fulle navn, fødselsdato og ansiktsfoto. Legitimasjonen må være i original utgave. Det er ikke tilstrekkelig å fremvise kopi av legitimasjonen. Bestemmelsen innebærer at pass, førerkort og nasjonalt ID-kort normalt skal godtas som legitimasjon, men det er en forutsetning at det er mulig å identifisere velger ved ansiktsfoto og at informasjonen på legitimasjonen er mulig å lese. Legitimasjon som er umulig å lese på grunn av skade eller slitasje skal ikke godtas. Norsk digitalt førerkort er likestilt med fysisk førerkort. Bestemmelsen åpner også for at andre typer legitimasjon kan godtas. For eksempel kan bankkort med ansiktsfoto godtas. Kriteriet for at legitimasjonen kan godtas, er at stemmemottakeren etter en konkret vurdering vurderer at legitimasjonen beviser velgerens identitet. Også legitimasjon med utløpt gyldighetsdato kan godtas så lenge det oppfyller vilkårene i første ledd, og det ikke er tvil om velgerens identitet. Det innebærer for eksempel at fotografiet må være oppdatert i den grad at det ikke er tvil om at det er velger som er avbildet på legitimasjonen.

Bestemmelsens *andre ledd* fastsetter at dersom stemmemottakeren mener at legitimasjonen ikke kan godtas, er det lederen eller nestlederen i valglokalet som har endelig myndighet til å godta eller avise velgerens legitimasjon.

Merknad til § 6-8:

Paragrafen viderefører i hovedsak innholdet i § 32 i valgforskriften 2003.

Bestemmelsen beskriver prosedyren for hvordan en velger kan stemme rett utenfor valglokalet, dersom vedkommende ikke kan ta seg inn i valglokalet. *Første ledd* slår fast at velgeren skal få utlevert én stemmeseddel for hver valgliste i valgdistriktet, samt én blank stemmeseddel. Det følger av valgloven § 6-12 at to valgmedarbeidere skal ta imot velgerens stemme, og at velgeren skal stemme usett. Prosedyren for stemming følger av for øvrig av valgloven §§ 7-5, 7-6, 9-5 eller 9-6. Bestemmelsen gjelder også for forhåndsstemmingen.

Andre ledd første punktum er nytt og fastslår at velgeren skal gi konvolutten med de ubrukte stemmesedlene tilbake til stemmemottaker. Bestemmelsen i § 32 tredje ledd i valgforskriften 2003, som slo fast at stemmemottaker ikke må ta tilbake noen av de utleverte stemmesedlene, videreføres dermed ikke. Ifølge *andre punktum* skal stemmemottaker sørge for å kassere dem på en betryggende måte. Det innebærer at konvolutten skal kastes og at hverken stemmemottaker eller andre skal gjøre seg kjent med innholdet i konvolutten.

Merknad til § 7-1:

Paragrafen viderefører innholdet i § 27 andre ledd i valgforskriften 2003. Nytt er at den utleverte stemmeseddelen skal inneholde navnene til de registrerte politiske partiene som ved forrige stortingsvalg fikk minst 5 000 stemmer i hele landet, og navnene til partier som er registrert i Partiregisteret etter forrige stortingsvalg (partistemmeseddel), jf. valgloven § 5-13 første ledd.

Merknad til § 7-2:

Paragrafen regulerer forsendelse av forhåndsstemmer. *Første ledd første punktum* er nytt og slår fast at i tilfeller hvor en velger stemmer utenfor kommunen han eller hun er manntallsført, skal stemmegivningen sendes til velgerens hjemkommune. *Andre punktum* viderefører § 27 åttende ledd andre punktum om at det skal benyttes forsendelseskonvolutt når stemmegivningene sendes. *Andre ledd* viderefører § 27 åttende ledd i valgforskriften 2003 om at forhåndsstemmegivningene skal sendes videre til velgerens hjemkommune hver dag den nest siste uken i forhåndsstemmeperioden. *Tredje ledd* viderefører § 29 niende ledd i valgforskriften 2003 om at forhåndsstemmegivningene ikke skal sendes som brevpost den siste uken i forhåndsstemmeperioden. Vilkåret om at forhåndsstemmegivningene skal sendes «på en måte som sikrer at stemmegivningene kommer inn til valgstyret innen kl. 17 dagen

etter valgdagen» vil være oppfylt ved å benytte avtale om ekspressforsendelse av forhåndsstemmer som Valgdirektoratet inngår i forkant av hvert valg. Vilkåret kan også være oppfylt på annen måte, for eksempel ved å transportere stemmene ved bil.

Merknad til § 7-3:

Paragrafen regulerer fremgangsmåten ved forhåndsstemming på helse- og omsorgsinstitusjoner, i fengsler og der velgeren oppholder seg og viderefører i hovedsak reglene i valgforskriften 2003 § 27 femte ledd. *Andre punktum* er nytt og slår fast at velger skal gi konvoluttene med de ubrukke stemmesedlene tilbake til stemmemottaker.

Merknad til § 7-4:

Paragrafen er en videreføring av valgforskriften 2003 § 25 med en språklig endring.

Merknad til § 8-1:

Paragrafen er ny og regulerer forsendelse av forhåndsstemmer som er mottatt av en stemmemottaker utenlands. *Første ledd* slår fast at stemmemottakeren skal legge omslagskonvolutten (med stemmegivningen i), som er påført opplysningene som fremgår av valgloven § 8-4 andre ledd bokstavene a–d, i en forsendelseskonvolutt og sende den til kommunen velgeren er manntallsført i. *Andre ledd* slår fast at forhåndsstemmegivningene ikke skal sendes som brevpost de tre siste ukene før forhåndsstemmeperioden i utlandet avsluttes. Vilkåret om at disse stemmegivningene «skal sendes på en måte som sikrer at stemmegivningene kommer inn til valgstyret innen kl. 17 dagen etter valgdagen» innebærer at de må sendes på en måte som sikrer raskere forsendelse enn ordinær brevpost, som for eksempel ekspressforsendelse.

Merknad til § 8-2:

Paragrafen viderefører i hovedsak fremgangsmåten for brevstemming i § 28 i valgforskriften 2003. Bestemmelsen om at et vitne om mulig bør bekrefte riktigheten av det som er påført omslagskonvolutten i § 28 femte ledd i valgforskriften 2003, er ikke videreført.

Merknad til § 9-1:

Første ledd viderefører § 34 første ledd i valgforskriften 2003 om at valgstyret skal etablere betryggende rutiner for oppbevaring og transport av valgmateriell i alle faser av valggjennomføringen. Nytt er at det er presisert at rutinene skal være skriftlige, og at de også omfatter forsegling. Med betryggende rutiner menes rutiner som skal sikre at alle reglene for gjennomføringen følges, og som bidrar til at befolkningen vil ha tillit til at valget er gjennomført korrekt. Valgstyrets ansvar for rutiner for forsegling, oppbevaring og transport gjelder frem til valget er godkjent eller valgstyret har overlevert materialet til fylkeskommunen. Etter valget er godkjent skal valgmateriellet arkiveres i tråd med arkivlovens bestemmelser.

Andre og tredje ledd er nye og fastsetter tilsvarende ansvar for distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret ved henholdsvis stortingsvalg og fylkestingsvalg etter at de har fått overlevert materialet fra kommunen.

Merknad til § 9-2:

Paragrafen fastsetter rutiner for tømning av urner både under forhåndsstemningen og stemningen på valgting. Det følger av valgloven § 6-5 at valgurner som brukes ved stemningen, skal være forseglet. *Første ledd* fastsetter at valgstyret skal utarbeide rutiner for hvordan valgmedarbeiderne skal tømme urnene. Det innebærer hvem som skal tømme urnene og når og hvor det skal gjøres.

Andre ledd viderefører kravet i § 33 nr.1 i valgforskriften 2003 om at det skal være minst to valgmedarbeidere til stede når forseglingen av urnen brytes.

Tredje ledd første punktum viderefører § 33 nr. 2 i valgforskriften 2003 om at innholdet skal tømmes over i egnet emballasje som skal forsegles og merkes med serienumre når det gjelder stemmer som skal oppbevares i kommunen. Det er ikke krav om at stemmer som ikke skal oppbevares i kommunen, men videresendes til velgerens hjemkommune, forsegles. *Andre punktum* viderefører § 29 i valgforskriften 2003 andre punktum om at avgitte stemmer skal oppbevares atskilt fra øvrig valgmateriell.

Merknad til § 9-3:

Første ledd viderefører § 34 i valgforskriften 2003 om at avgitte stemmesedler og det avkryssede manntallet skal forsegles dersom det ikke er under direkte oppsyn av

valgmyndighetene, og at forseglingen skal foretas på en slik måte at ingen får adgang til det uten at det etterlater seg tydelige merker.

Andre ledd er nytt og er et unntak fra hovedregelen i første ledd om at avgitte stemmesedler og konvolutter som inneholder stemmesedler, skal forsegles dersom omfanget av stemmesedler innebærer at det er uforholdsmessig byrdefullt å forsegle stemmesedlene.

I *tredje ledd* videreføres i ny språkdrakt bestemmelsen i § 34 tredje ledd i valgforskriften 2003 om at personer som oppbevarer forseglingsutstyr, ikke kan transportere de avgitte stemmesedlene. Det omfatter både stemmesedler som er avgitt med og uten konvolutt.

Dersom det oppbevares urner med stemmesedler i, skal disse være forseglet, også i periodene valglokalet er stengt.

Merknad til § 9-4:

Paragrafen er ny og regulerer oversending av valgmateriell fra valgstyret til distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret. *Første punktum* slår fast at valgstyret skal pakke stemmesedlene på den måten de er telt opp. Det innebærer blant annet at stemmesedlene skal pakkes per valglokale. *Andre punktum* slår fast at forkastede stemmegivninger og stemmesedler skal pakkes hver for seg og fordelt på stemmer avgitt på forhånd og valgting. Etter *tredje punktum* kan distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret fastsette nærmere rutiner for hvordan materiellet skal pakkes.

Merknad til § 9-5:

Paragrafen viderefører i hovedsak § 34 a i valgforskriften 2003 om overlevering av valgmateriell.

Merknad til § 10-1:

Paragrafen er i stor grad en videreføring av § 35 i valgforskriften 2003. Nytt er at det er presisert at paragrafen også gjelder ved åpning av beredskapskonvolutter. I tillegg er det foretatt enkelte språklige endringer.

Det følger av *første ledd* at det må være minst to personer til stede ved åpningen av omslagskonvoluttene, beredskapskonvoluttene og stemmeseddelkonvoluttene.

Andre ledd skal sikre at de som åpner konvoluttene ikke får kjennskap til hva velgerne har stemt. Dersom stemmeseddelkonvoluttene åpnes samtidig med omslagskonvoluttene eller beredskapskonvoluttene, dvs. at stemmeseddelkonvoluttene åpnes rett etter at omslagskonvoluttene eller beredskapskonvoluttene er åpnet, må stemmeseddelkonvoluttene åpnes av to andre personer enn de som åpner omslagskonvoluttene eller beredskapskonvoluttene.

Merknad til § 10-2:

Paragrafen viderefører innholdet i § 36 i valgforskriften 2003. Det er gjort enkelte språklige endringer. Det følger av paragrafen at dersom en stemmegivning inneholder flere stemmeseddelkonvolutter eller stemmesedler, skal alle stemmesedlene legges ned i én stemmeseddelkonvolutt. Dette skal gjøres uten å åpne stemmesedlene.

Merknad til § 10-3:

Paragrafen viderefører innholdet i § 38 i valgforskriften 2003. Det er gjort en språklig endring.

Merknad til § 10-4:

Bokstav a viderefører i noe omskrevet form innholdet i §§ 39a og 40a i valgforskriften 2003.

Bokstavene b til *d* inneholder utfyllende regler for stempeling i ettertid av stemmesedler som er lagt i stemmeseddelkonvolutt uten å ha blitt påført et offentlig stempel. De supplerer dermed innholdet i bokstav a. Bestemmelsene regulerer hvilken stemmeseddel som skal stemples, og dermed hvilken stemmeseddel som kan godkjennes, dersom stemmeseddelkonvolutten inneholder flere ustemplede stemmesedler til det samme valget. Paragrafen har derfor tilsvarende funksjon som § 39 i valgforskriften 2003. Dersom stemmeseddelkonvolutten inneholder både stemmesedler med offentlig stempel og stemmesedler uten offentlig stempel, skal ingen av stemmesedlene uten stempel stemples, jf. *bokstav d*.

Merknad til § 11-1:

Paragrafen fastsetter nærmere regler om hvordan manuell opptelling av stemmesedler skal foregå. Det følger av valgloven § 10-8 første ledd at den første opptellingen av stemmesedler skal skje manuelt. Med manuell opptelling menes telling for hånd uten bruk av maskiner. Opptelling ved bruk av maskiner som ikke er tilkoblet internett, anses ikke som manuell telling. Valgstyret bestemmer om den andre opptellingen skal skje manuelt eller maskinelt. Tilsvarende bestemmer distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret om stemmesedlene skal telles opp manuelt eller maskinelt, jf. valgloven § 10-14 tredje ledd.

Paragrafen gjelder for den manuelle opptellingen av alle stemmesedlene.

Det følger av *første ledd første punktum* at før den første opptellingen starter skal stemmesedlene for de ulike listene samt blanke og tvilsomme stemmesedler sorteres i separate bunker. Stemmesedlene kan grovsorteres før de finsorteres per liste. Lister med flest stemmer kan da sorteres i egne bunker, mens lister med færre stemmer samles i én eller flere bunker som deretter finsorteres per liste. Bunkene med de blanke stemmesedlene og bunkene med de ulike listene skal kontrolleres for å luke ut eventuelle feilsorteringer, jf. *andre punktum*.

Stemmesedlene for de ulike listene og de blanke stemmesedlene skal etter *andre ledd bokstav a* samles i bunker. Bestemmelsen fastsetter ikke hvor mange stemmesedler det skal være i hver av bunkene. Dette er det opp til valgstyret å bestemme. Dersom stemmesedlene skal samles i bunke à 50, og et parti har fått 73 stemmer, skal stemmesedlene dermed samles i én bunke à 50 og én bunke à 23. Det følger videre av *bokstav b* at de ulike bunkene skal kontrolleres for feiltellinger. Stemmesedlene må telles på nytt manuelt, det er ikke adgang til å kontrollere antallet stemmesedler på andre måter. Etter at stemmesedlene er kontrollert skal bunkene med de ulike listene og de blanke stemmesedlene summeres to ganger. Dette skal gjøres av ulike valgmedarbeidere, jf. *bokstav c*.

Tredje ledd inneholder bestemmelser om hvordan den andre opptellingen eller distriktsvalgstyrets eller fylkesvalgstyrets opptelling skal foregå dersom den foregår manuelt.

Merknad til § 11-2:

Bestemmelsen er ny og er fastsatt av pedagogiske hensyn. Det samme følger av valgloven § 20-1 andre ledd, jf. første ledd.

Merknad til § 11-3:

Bestemmelsen er ny og fastsetter at dersom registrering av personstemmer skjer manuelt, skal det være to personer til stede ved registreringen. Bestemmelsen gjelder både ved kommunestyrevalg, jf. valgloven § 10-12 første ledd, og ved fylkestingsvalg, jf. valgloven § 10-14 fjerde ledd.

Merknad til § 11-4:

Paragrafen er ny.

Første ledd fastsetter i hvilke tilfeller det skal foretas manuelle stikkprøver. Etter *bokstav a* skal det foretas manuelle stikkprøver dersom opptellingen skjer maskinelt, dvs. der valgstyrets andre opptelling eller distriktsvalgstyrets/fylkesvalgstyrets opptelling er maskinell, jf. at den første opptellingen skal være manuell etter valgloven § 10-8 første ledd. Det følger videre av *bokstav b* at det også skal foretas manuelle stikkprøver dersom personstemmene blir registrert maskinelt, dvs. i forbindelse med at stemmesedlene blir skannet.

Andre ledd er fastsatt av pedagogiske hensyn. Det samme følger av valgloven § 20-1 andre ledd, jf. første ledd.

Merknad til § 11-5:

Det følger av valgloven § 10-8 andre ledd at forhåndsstemmer som er lagt i urne uten bruk av stemmesedelkonvolutt i de ordinære valglokalene i kommunen (med unntak av stemmesedler som legges til side som tvilsomme), skal telles opp for hvert valglokale. Alle andre forhåndsstemmesedler skal etter *første punktum* telles opp samlet. Det følger imidlertid av *andre punktum* at valgstyret kan bestemme at opptellingen skal deles opp i såkalte tekniske opptellingskretser. Tekniske opptellingskretser er ikke knyttet til stemmekretser, slik opptellingen som hovedregel er for valgtingsstemmer, men innebærer at valgstyret kan organisere opptellingen på en hensiktsmessig måte ved å dele inn stemmene i mindre enheter. Selv om opptellingen er delt opp i tekniske opptellingskretser, er det det samlede resultatet fra opptellingen som skal kunngjøres, jf. første punktum og valgloven § 10-8 syvende ledd.

Merknad til § 11-6:

Bestemmelsen innebærer at godkjente stemmesedler som på valgtinget er avgitt i stemmeseddelkonvolutt for deretter å legges i enten en omslagskonvolutt eller beredskapskonvolutt, og godkjente stemmesedler blant stemmesedler som er lagt til side som tvilsomme, skal telles opp samlet.

Merknad til § 11-7:

Paragrafen fastsetter at stemmesedlene nevnt i bokstav a og b skal telles opp samlet.

Merknad til § 12-1:

Valgprotokollene er en del av det elektroniske valggjennomføringssystemet som kommunene og fylkeskommunene skal bruke, jf. valgloven § 20-1 første ledd. Kommunene og fylkeskommunene er derfor forpliktet til å fylle ut valgprotokollene. For å tydeliggjøre at formularene også skal brukes i en situasjon hvor valggjennomføringssystemet er nede, er det i *andre punktum* presisert at formularene skal brukes ved utfylling av protokoller etter valgloven § 10-15.

Merknad til § 13-1:

Paragrafen regulerer når et overtredelsesgebyr forfaller til betaling, forsinkelsesrenter og når et overtredelsesgebyr og forsinkelsesrenter kan inndrives. Bestemmelsen viderefører innholdet i § 42 i valgforskriften 2003. I tillegg er virkeområdet i bestemmelsen utvidet til å gjelde personer, i tillegg til foretak. Dette som følge av enkeltpersoner kan ilegges overtredelsesgebyr etter valgloven § 21-9.

Det er også gjort enkelte språklige og strukturelle endringer i bestemmelsen.

Merknad til § 13-2:

Bestemmelsen viderefører innholdet i § 43 i valgforskriften 2003 med enkelte endringer. Nytt er at det stilles krav om at hvert medlem skal ha et personlig varamedlem. Lederens personlige varamedlem skal i likhet med lederen oppfylle vilkårene i domstolloven § 53 første ledd og § 54 andre ledd.

Det tatt inn i bestemmelsen at lederen og minst et annet medlem må være til stede for at vedtak kan treffes. Det er også føyet til at ved stemmelikhet skal lederens stemme

være avgjørende. Kravet om at sekretariatet skal legges til en advokat er ikke videreført. Kravet om at klageorganet skal behandle saker og treffe vedtak i møte er videreført. Møtene kan også holdes som fjernmøter.

Videre er enkelte overflødige bestemmelser ikke videreført. For det første er bestemmelsen om at vedtak om overtredelsesgebyr kan påklages til et uavhengig klageorgan ikke videreført. Dette fordi det fremgår av valgloven § 21-10 første ledd at et vedtak om overtredelsesgebyr kan påklages til en uavhengig klagenemnd. For det andre fastsetter valgloven § 21-10 andre ledd at klagenemnda ikke av eget tiltak kan omgjøre Medietilsynet vedtak. Tilsvarende bestemmelse i § 43 femte ledd i valgforskriften 2003 er derfor ikke videreført. For det tredje er bestemmelsen om at vedtak i klageorganet ikke kan påklages og at vedtaket på vanlig måte kan forfølges rettslig ved domstolene ikke videreført, under henvisning til at dette følger henholdsvis av forvaltningsloven § 28 tredje ledd og alminnelige prosessregler.

I tillegg er det gjort enkelte språklige og strukturelle endringer i bestemmelsen.

18 Forslag til forskrift om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgforskriften)

Fastsatt av Kommunal- og distriktsdepartementet [dato] med hjemmel i lov 16. juni 2023 nr. 62 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre §§ 2-11, 5-14, 6-14, 10-16, 20-2, 21-10.

Forskrift [dato nr.] om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgforskriften)

Kapittel 1. Manntall

§ 1-1 *Hvilke opplysninger manntallet etter valgloven § 2-3 skal inneholde*

(1) Manntallet etter valgloven § 2-3 første ledd skal inneholde de manntallsførtes navn, bostedsadresse, fødselsnummer og opplysning om hvilken stemmekrets velgeren er manntallsført i. Manntallet kan også inneholde manntallsnummer og rode-, side- og linjeopplysninger.

(2) Personer som har sperret adresse i folkeregisteret skal ikke føres inn i manntallet etter første ledd, jf. § 1-7 første ledd.

§ 1-2 I hvilke tilfeller manntallet etter valgloven § 2-3 skal oppdateres etter 30. juni i valgåret

Etter 30. juni i valgåret skal manntallet etter valgloven § 2-3 første ledd bare oppdateres i følgende tilfeller:

- a. En person er feilaktig innført i eller utelatt fra manntallet.
- b. Flyttemelding er mottatt av folkeregistermyndigheten innen skjæringsdatoen 30. juni, men ikke registrert i folkeregisteret før etter skjæringsdatoen.
- c. En person som ikke har vært folkeregistrert som bosatt i Norge i løpet av de siste ti årene før valgdagen, har stemt.
- d. En person som bor i utlandet, flytter tilbake til Norge. Vedkommende føres inn i manntallet i den kommunen han eller hun blir folkeregistrert som bosatt.
- e. En person blir norsk statsborger. Hvis statsborgerskapet medfører at vedkommende får stemmerett ved valget, føres vedkommende inn i manntallet i den kommunen han eller hun er folkeregistrert som bosatt.
- f. En person taper det norske statsborgerskapet. Hvis tap av statsborgerskapet medfører at vedkommende ikke har stemmerett ved valget, strykes vedkommende fra manntallet, med mindre vedkommende allerede har avgitt godkjent forhåndsstemmegivning.
- g. En person dør. Vedkommende strykes fra manntallet, med mindre vedkommende allerede har avgitt en godkjent forhåndsstemmegivning.
- h. En utenlandsk statsborger som ved kommunestyre- og fylkestingsvalg ellers ville oppfylt stemmerettsvilkårene på valgdagen, flytter ut av landet etter skjæringsdatoen. Vedkommende strykes fra manntallet, med mindre vedkommende allerede har avgitt en godkjent forhåndsstemmegivning.

§ 1-3 Hvordan manntallet etter valgloven § 2-3 skal oppdateres etter 30. juni i valgåret

(1) Valgstyret skal gi Valgdirektoratet beskjed hvis manntallet etter valgloven § 2-3 første ledd skal endres på bakgrunn av feil.

(2) Valgstyret skal sørge for at en person som ikke har vært folkeregistrert som bosatt i Norge i løpet av de siste ti årene før valgdagen, og som har stemt, føres inn i manntallet i kommunen manuelt.

(3) Hvis en person som føres inn i manntallet i en kommune, allerede er innført i manntallet i en annen kommune, skal vedkommende strykes fra manntallet i den andre kommunen.

(4) En person skal ikke føres inn i manntallet i en kommune hvis vedkommende allerede er manntallsført i en annen kommune og har avgitt godkjent forhåndsstemmegivning til denne kommunen.

§ 1-4 Utlekking av manntallet etter valgloven § 2-3 til offentlig ettersyn

(1) Valgstyret skal legge manntallet etter valgloven § 2-3 første ledd per 8. juli ut til offentlig ettersyn så snart det lar seg gjøre.

(2) Manntallet som legges ut til offentlig ettersyn, skal bare inneholde de manntallsførtes navn, adresse og fødselsdato.

(3) Manntallet kan legges ut i papirformat eller elektronisk format. Hvis manntallet legges ut i elektronisk format, skal det gjøres på en slik måte at det ikke er mulig å endre manntallet, laste det ned eller på annen måte skaffe seg tilgang til det.

§ 1-5 Rett til manntallseksemplarer mv. for partier og grupper som stiller liste ved valget

(1) Partier og grupper som stiller liste ved valget, har rett til ett gratis eksemplar av manntallet etter valgloven § 2-3 første ledd for hver kommune i valgdistriktet.

(2) Partiene og gruppene kan få tilgang til flere manntallseksemplarer og også oppgaver over bestemte grupper av velgere, hvis de dekker kostnadene med det.

(3) Krav om manntallseksemplarer og oppgaver over bestemte grupper av velgere skal settes frem for valgstyret i vedkommende kommune(r) innen den fristen valgstyret setter.

(4) Det utleverte materiellet skal bare inneholde informasjon om velgernes navn, adresse og fødselsdato eller alder.

§ 1-6 Behandling av manntallseksemplarer mv.

(1) Partier og grupper som får utlevert manntallseksemplarer eller oppgaver over grupper av velgere, er behandlingsansvarlig etter personvernforordningen artikkel 4 nr. 7.

(2) Den behandlingsansvarlige kan bare bruke det utleverte materiellet til politiske formål i forbindelse med valg. Det er ikke adgang til å koble det utleverte materiellet til andre datakilder.

(3) Den behandlingsansvarlige skal sørge for at utleverte manntallseksemplarer og oppgaver over grupper av velgere samt eventuelt bearbeidet materiell blir makulert eller slettet innen to år fra materiellet ble utlevert.

§ 1-7 Manntallsføring av personer med sperret adresse i folkeregisteret

(1) Skatteetaten skal sørge for at kommunene mottar en særskilt manntallsliste på papir med oversikt over personer som har sperret adresse i folkeregisteret, jf. beskyttelsesinstruksen § 2, og som har stemmerett i kommunen. Manntallslisten skal bare inneholde velgerens navn og fødselsnummer.

(2) Manntallslisten skal bare gjøres tilgjengelig for personer med tjenstlig behov, og ikke flere personer enn strengt nødvendig.

Kapittel 2. Listeforslag

§ 2-1 Overskrift på listeforslag

Overskrift på listeforslag fra partier som er registrert i Partiregisteret kan skrives på bokmål eller nynorsk. Partiets navn på samisk kan føres opp i tillegg til partiets navn på bokmål eller nynorsk.

§ 2-2 Underskrifter på listeforslag

(1) Hvis underskriftene på listeforslag skal være elektroniske, skal den digitale løsningen for elektroniske underskrifter som Valgdirektoratet stiller til rådighet, benyttes.

(2) Hvis underskriftene etter valgloven § 5-4 andre ledd skal være skrevet på papir, skal skjemaet for listeforslag som Valgdirektoratet stiller til rådighet, benyttes.

§ 2-3 Tillitsvalgte og tillitsutvalg for listeforslag

Hvis et listeforslag etter § 5-4 andre ledd er underskrevet både elektronisk og på papir, er de to øverste underskriverne på listeforslaget skrevet på papir, tillitsvalgt og

vararepresentant. De fem øverste underskriverne er tillitsutvalg, og de tre neste er vararepresentanter.

Kapittel 3. Utforming og trykking av stemmesedler

§ 3-1 Utforming av stemmesedler med kandidater ved stortingsvalg

(1) Utsiden av stemmeseddelen med kandidater skal ha en farget mønsterside med fargekode C0 M60 Y90 K0, og et mørkt mønsterfelt øverst. Utsiden av seddelen skal ha hvitt stempelfelt.

(2) Stemmeseddelen skal ha en hvit innside med navn på parti eller gruppe, hvilket valg den gjelder og fornavn, etternavn og fødselsår på kandidatene. Navn på parti eller gruppe skal trykkes i minimum skriftstørrelse 20 punkt.

(3) Nederst på stemmeseddelen innside skal det trykkes stemmeseddelnummer med 22 karakterer i font OCRB i skriftstørrelse 10 punkt og en unik stemmeseddel-ID med 8 karakterer i font OCRB i skriftstørrelse 10 punkt.

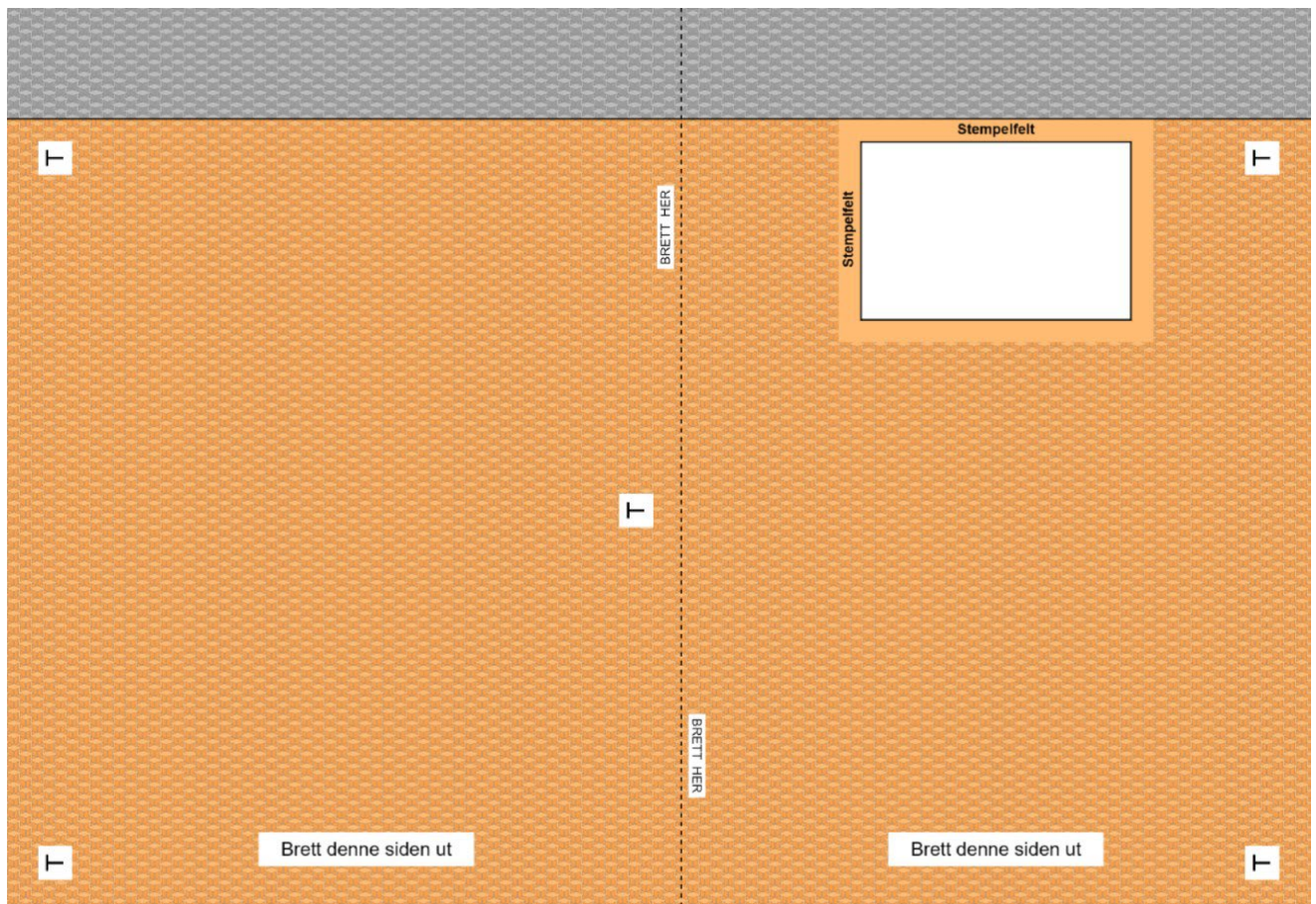
(4) Styremerker skal plasseres på innsiden og utsiden av stemmeseddelen.

(5) Stemmeseddelen skal ha forskutt falsing. Etter falsing skal stemmeseddelen være 150 mm bred og 203 mm høy. Stemmeseddelen skal trykkes på 90 gram ubestrøket papir.

(6) Stemmeseddelen innside skal se slik ut:

(7) Stemmeseddelen utsida (mønstersida) skal se slik ut:

§ 3-2 Utforming av stemmesedler med kandidatnavn ved fylkestingsvalg

(Paragrafen er satt av til reguleringen av utformingen av stemmesedler med kandidatnavn ved fylkestingsvalg.)

§ 3-3 Utforming av stemmesedler med kandidatnavn ved kommunestyrevalg

(Paragrafen er satt av til reguleringen av utformingen av stemmesedler med kandidatnavn ved kommunestyrevalg.)

§ 3-4 Utforming av stemmesedler med partinavn uten kandidater

(1) Utsiden av stemmeseddelen med partinavn uten kandidater skal være lik utsiden av stemmeseddelen med kandidatnavn ved det aktuelle valget.

(2) Stemmeseddelen skal ha en hvit innside med navnene til de registrerte politiske partiene som ved forrige stortingsvalg fikk minst 5 000 stemmer i hele landet, og navnene til politiske partier som er registrert i Partiregisteret etter forrige

stortingsvalg. Navn på partiene skal trykkes i skrifttype Arial med minimum skriftstørrelse 12 punkt og stå i alfabetisk rekkefølge. Innsiden av stemmeseddelen skal også inneholde informasjon om hvilket valg den gjelder.

(3) Til venstre for partinavnet skal stemmeseddelen ha en kolonne med ruter for avkryssing.

(4) Innsiden av stemmeseddelen skal også gi mulighet til å føre opp et annet politisk parti eller gruppe og å krysse av for blank stemme.

(5) Nederst på stemmeseddelen innside skal det trykkes stemmeseddelnummer med 22 karakterer i font OCRB i skriftstørrelse 10 punkt.

(6) Stemmeseddelen skal trykkes med punktskrift.

(7) Styremerker skal plasseres på innsiden og utsiden av stemmeseddelen.

(8) Stemmeseddelen innside skal se slik ut:

Stortingsvalget 20xx		Stortingsvalget 20xx	
☐	1. Arial Regular 13 pt		
☐	2. Parti XXXX		
☐	3. Parti XXXX		
☐	4. Parti XXXX		
☐	5. Parti XXXX		
☐	6. osv ...		
☐	XX. _____		
☐	YY. Blank stemme		
		Kryss av for det du ønsker å stemme på	
		<ul style="list-style-type: none"> • Denne stemmeseddelen inneholder navnene på de registrerte politiske partiene som fikk minst 5 000 stemmer ved forrige stortingsvalg og partier som er registrert etter forrige stortingsvalg. • Det er ikke sikkert at alle partier stiller til valg i alle valgdistrikt. • Ønsker du å stemme på et annet parti/gruppe, skriver du navnet i det åpne feltet bak nummer XX.	
00000000000000000000000000	11	9999999	Brett stemmeseddelen med farget side ut

§ 3-5 Utforming av *blanke stemmesedler*

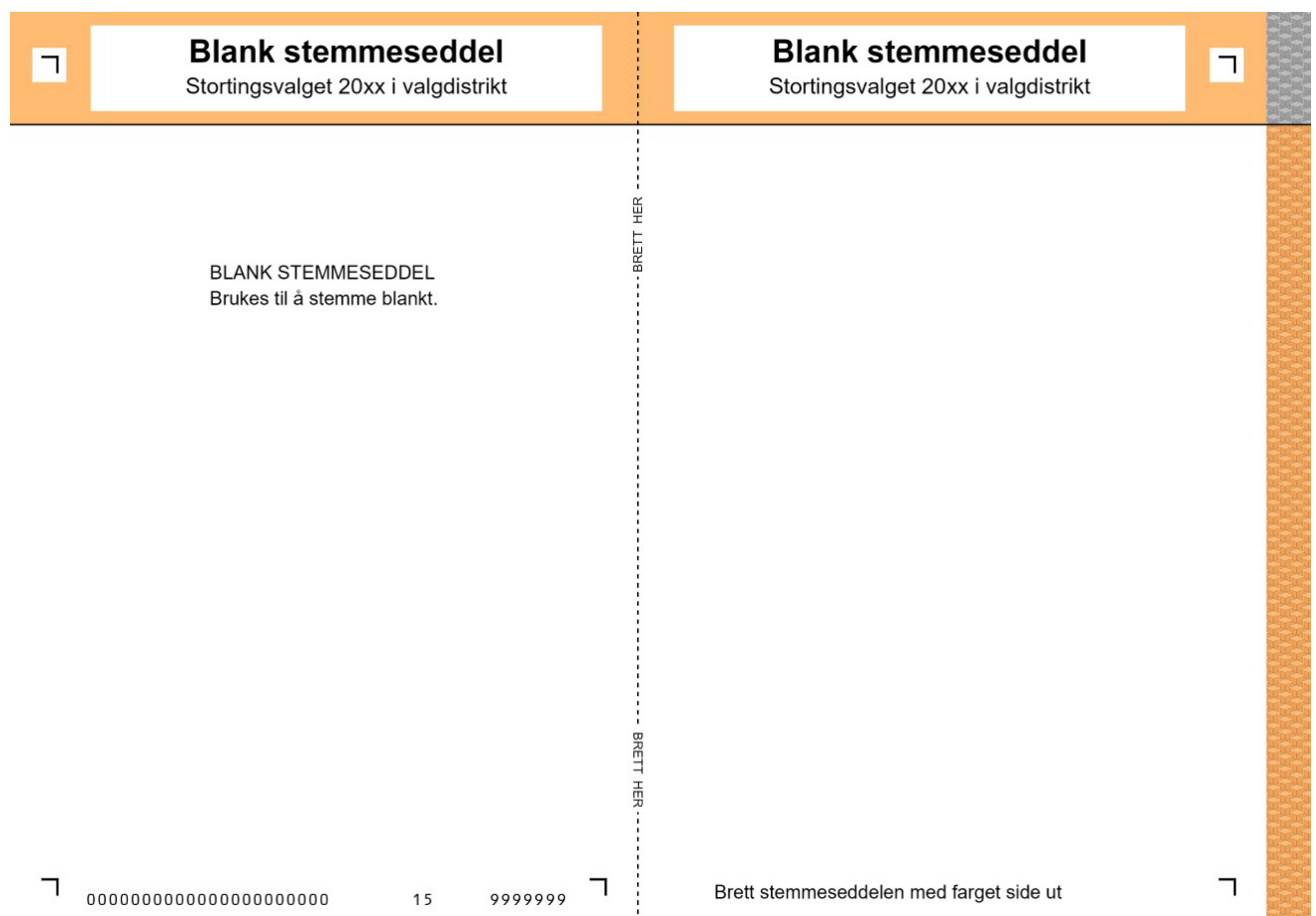
(1) Utsiden av stemmesedlene skal være lik som de øvrige stemmesedlene ved det aktuelle valget.

(2) Stemmeseddelen skal ha en hvit innside hvor det står «Blank stemmeseddel» eller «Blank røystesetel» i minimum skriftstørrelse 20 punkt og hvilket valg den gjelder for.

(3) På stemmeseddelen innside skal det trykkes: «BLANK STEMMESEDDEL Brukes til å stemme blankt» eller BLANK RØYSTESETEL Bruker ein til å røyste blankt» i minimum skriftstørrelse 20 punkt.

(4) Nederst på stemmeseddelen innside skal det trykkes stemmeseddelnummer med 22 karakterer i font Arial i skriftstørrelse 10 punkt og en unik stemmeseddel-ID med 8 karakterer i font OCRB i skriftstørrelse 10 punkt.

(5) Stemmeseddelen innside skal se slik ut:

§ 3-6 Trykking av blanke stemmesedler

(1) Ved stortingsvalg har distriktsvalgstyret ansvaret for at det trykkes blanke stemmesedler.

(2) Ved fylkestingsvalg har fylkesvalgstyret ansvaret for at det trykkes blanke stemmesedler.

(3) Ved kommunestyrevalg har valgstyret ansvaret for at det trykkes blanke stemmesedler.

Stemmesedlene skal være klare til bruk når den ordinære forhåndsstemmingen starter 10. august.

§ 3-7 Tillitsvalgtes rett til å få stemmesedler

Valglistens tillitsvalgte kan kreve å få det antallet stemmesedler som vedkommende ønsker innen den fristen valgmyndighetene setter, hvis den tillitsvalgte dekker kostnadene med det.

Kapittel 4. Elektronisk valggjennomføringssystem

§ 4-1 Frist for å legge opplysninger inn i det elektroniske valggjennomføringssystemet

(1) Valgstyret skal innen 31. mai i valgåret registrere følgende opplysninger i det elektroniske valggjennomføringssystemet:

- a. målform
- b. om det skal benyttes elektronisk manntall eller papirmanntall på valgtinget og om papirmanntallet skal deles inn i roder
- c. antall kandidater som skal velges
- d. krav til antall underskrifter på listeforslag
- e. om den andre opptellingen skal skje manuelt eller maskinelt
- f. hvilke opptellingskretser kommunen skal benytte
- g. valglokalenes navn, adresse og åpningstider
- h. valgstyrets adresse

(2) Fylkesvalgstyret og distriktsvalgstyret skal innen 31. mai i valgåret registrere følgende opplysninger i det elektroniske valggjennomføringssystemet:

- a. målform

- b. antall kandidater som skal velges
- c. krav til antall underskrifter på listeforslag
- d. fylkesvalgstyrets eller distriktsvalgstyrets adresse
- e. om opptellingen skal skje manuelt eller maskinelt

Kapittel 5. Informasjon til velgerne om stemmerett

§ 5-1 Informasjon til velgerne om stemmerett

(1) Departementet skal informere velgerne om hvilken kommune de kan stemme i på valgtinget, jf. valgloven § 2-10, og om at de skal vise legitimasjon, jf. valgloven § 6-11.

(2) Informasjonen skal gis elektronisk. Informasjonen skal sendes til den stemmeberettigedes digitale postkasse hvis han eller hun har opprettet en slik postkasse.

(3) Informasjonen skal likevel sendes per brevpost hvis den stemmeberettigede

- a. står oppført som reservert i register over digital kontaktinformasjon og reservasjon
- b. ikke har oppdatert opplysningene i register over digital kontaktinformasjon og reservasjon, eller bekreftet at opplysningene er korrekte, de siste 18 månedene.

(4) Informasjonen skal sendes ut til velgerne basert på hvilken kommune de var manntallsført i den 8. juli.

(5) Informasjonen skal være de stemmeberettigede i hende innen den ordinære forhåndsstemmingen starter 10. august.

Kapittel 6. Fellesbestemmelser for stemming innenlands

§ 6-1 Kunngjøring av endringer i når og hvor velgerne kan stemme

Hvis valgstyret gjør endringer i når og hvor velgerne kan stemme, skal valgstyret så snart som mulig informere Valgdirektoratet om endringene. Valgstyret skal i tillegg kunngjøre endringer i når og hvor velgerne kan stemme på egnet måte.

§ 6-2 Universell utforming av valglokaler og valgutstyr

(1) Valglokaler skal oppfylle krav i byggteknisk forskrift § 12-4 første og andre ledd, § 12-6 første til fjerde ledd og sjette ledd bokstav a, b, c og f, § 12-7 femte ledd, § 12-13 første ledd, andre ledd bokstav a, c og e, tredje ledd bokstav a–d og fjerde ledd bokstav a og b og § 12-18 første og andre ledd.

(2) Ved bruk av rampe i valglokaler skal kravene i byggteknisk forskrift § 12-16 være oppfylt.

(3) Bord der stemmesedler stemples og valgurner skal ha en betjeningshøyde mellom 0,8 og 1,2 meter over det ferdige gulvet.

(4) Minst 1 av 10 valgavlukker skal ha stemmeseddelhyller som er merket med punktskrift.

§ 6-3 Kunngjøring av valglokaler som velgerne ikke kan ta seg inn i uten hjelp

Hvis det er valglokaler i kommunen som velgerne ikke kan ta seg inn i uten hjelp, skal valgstyret innen 31. mai i valgåret informere Valgdirektoratet om hvilke valglokaler dette gjelder.

§ 6-4 Beredskapskonvolutter

Beredskapskonvolutten skal være oransje og påføres teksten «Beredskapskonvolutt», jf. valgloven § 7-5 tredje ledd og § 9-5 tredje ledd.

§ 6-5 Bruk av stemmeseddelkonvolutt

Ved kommunestyrevalg og fylkestingsvalg skal samme stemmeseddelkonvolutt brukes til begge valgene.

§ 6-6 Skjema for informasjon om velgerens identitet

(1) Hvis stemmeseddelen mottas i en stemmeseddelkonvolutt, skal stemmemottakeren legge ved følgende informasjon i en omslagskonvolutt eller beredskapskonvolutt:

- a. hvilket valg og år det gjelder for,
- b. velgerens navn og fødselsnummer,
- c. navn og adresse til valgstyret i den kommunen velgeren er manntallsført,
- d. hvilken kommune stemmen er mottatt i.

(2) Informasjonen i første ledd bokstav a–c skal være synlig i vinduet på omslagskonvolutten eller beredskapskonvolutten.

(3) Departementet fastsetter et skjema for utfylling av informasjon etter første ledd. Valgmyndighetene skal bruke det fastsatte skjemaet.

(4) Hvis informasjonen skrives ut fra valggjennomføringssystemet, skal skjemaet i tillegg ha en elektronisk lesbar identifikator med manntallsnummeret til velgeren som skal være synlig i vinduet på omslagskonvolutten eller beredskapskonvolutten.

§ 6-7 Legitimasjon

(1) Legitimasjon skal minimum inneholde velgerens navn, fødselsdato og ansiktsfoto.

(2) Hvis stemmemottakeren mener at velgeren ikke har vist legitimasjon som oppfylder vilkårene i første ledd, avgjør lederen eller nestlederen i valglokalet om legitimasjonen kan godtas.

§ 6-8 Stemming rett utenfor valglokalet

(1) Ved stemming etter valgloven § 6-12 skal en velger som stemmer i valgdistriktet der han eller hun er manntallsført, få utlevert en konvolutt med én stemmeseddel for hver valgliste i valgdistriktet samt en blank stemmeseddel. En velger som stemmer i et annet valgdistrikt enn der han eller hun er manntallsført, skal få utlevert en stemmeseddel med navnene til de registrerte politiske partiene, jf. § 3-1.

(2) Velgeren skal gi konvolutten med de resterende stemmesedlene til stemmemottakeren. Stemmemottakeren skal sørge for å kassere denne på en betryggende måte.

Kapittel 7. Forhåndsstemming innenlands

§ 7-1 Hvordan velgerne kan forhåndsstemme utenfor egen kommune

En velger som stemmer i et annet valgdistrikt enn der han eller hun er manntallsført, skal få utlevert en stemmeseddel med navnene til de registrerte politiske partiene som oppfylder kravene i valgloven § 5-13 første ledd.

§ 7-2 Forsendelse av forhåndsstemmer

(1) Hvis en velger forhåndsstemmer utenfor kommunen hun eller han er manntallsført i, skal valgstyret sende stemmegivningen til valgstyret i denne kommunen. Det skal benyttes forsendelseskonvolutt.

(2) Den nest siste uken av forhåndsstemmeperioden skal forhåndsstemmegivningene sendes videre hver dag.

(3) Den siste uken før valgdagen skal forhåndsstemmegivningene ikke sendes som brevpost. Forhåndsstemmegivninger mottatt denne uken skal sendes på en måte som sikrer at stemmegivningene kommer inn til valgstyret innen kl. 17 dagen etter valgdagen.

§ 7-3 Forhåndsstemming på helse- og omsorgsinstitusjoner, i fengsler og der velgeren oppholder seg

Ved forhåndsstemming etter valgloven § 7-2 tredje og fjerde ledd skal velgeren få utlevert konvolutt med én stemmeseddel for hver liste som stiller ved valget, samt en blank stemmeseddel. Velgeren skal gi konvolutten med de resterende stemmesedlene til stemmemottakeren. Stemmemottakeren skal sørge for å kassere denne på en betryggende måte.

§ 7-4 Forhåndsstemming i omsorgsboliger

Ved stemmemottak på helse- og omsorgsinstitusjoner kan stemmer også mottas hjemme hos personer som oppholder seg i omsorgsboliger med umiddelbar tilknytning til institusjonen.

Kapittel 8. Forhåndsstemming i utlandet

§ 8-1 Forsendelse av forhåndsstemmer som er mottatt av en stemmemottaker

(1) Stemmemottaker i utlandet skal legge omslagskonvolutten i en forsendelseskonvolutt og sende stemmegivningen til valgstyret i kommunen velgeren er manntallsført i.

(2) De tre siste ukene før forhåndsstemmeperioden i utlandet avsluttes skal forhåndsstemmegivningene ikke sendes som brevpost. Forhåndsstemmegivninger

mottatt i denne perioden skal sendes på en måte som sikrer at stemmegivningene kommer inn til valgstyret innen kl. 17 dagen etter valgdagen.

§ 8-2 Hvordan velgerne kan brevstemme

(1) Velgeren skal legge stemmeseddelen i en stemmeseddelkonvolutt. Ved kommunestyrevalg og fylkestingsvalg skal samme stemmeseddelkonvolutt brukes til begge valg.

(2) Stemmeseddelkonvolutten skal legges i en omslagskonvolutt som limes igjen.

(3) Velgeren skal påføre omslagskonvolutten

- a. valgstyrets navn og adresse
- b. navn og fødselsnummer
- c. adresse på hjemstedet 30. juni i valgåret, eventuelt siste adresse i Norge hvis velgeren har meldt flytting til utlandet
- d. tid og sted for stemmingen.

(4) Velgeren skal skrive under på omslagskonvolutten.

(5) Velgeren skal legge omslagskonvolutten i en forsendelseskonvolutt som adresseres til valgstyret i kommunen.

Kapittel 9. Forsegling, oppbevaring, transport og overlevering

§ 9-1 Rutiner for forsegling, oppbevaring og transport av valgmateriell

(1) Valgstyret skal sørge for at det fastsettes betryggende, skriftlige rutiner for forsegling, oppbevaring og transport av valgmateriell i alle faser av valg gjennomføringen i kommunen.

(2) Distriktsvalgstyret skal sørge for at det fastsettes betryggende, skriftlige rutiner for forsegling, oppbevaring og transport av valgmateriell ved stortingsvalg.

(3) Fylkesvalgstyret skal sørge for at det fastsettes betryggende, skriftlige rutiner for forsegling, oppbevaring og transport av valgmateriell ved fylkestingsvalg.

§ 9-2 Tømming av valgurner

(1) Valgstyret skal sørge for at det fastsettes betryggende, skriftlige rutiner for tømming av urner i hele stemmeperioden.

(2) Minst to valgmedarbeidere skal være til stede når forseglingen av urnen brytes.

(3) Avgitte stemmer som skal oppbevares i kommunen, skal deretter umiddelbart tømmes over i egnet emballasje som skal forsegles og merkes med serienumre. Stemmene skal oppbevares adskilt fra øvrig valgmateriell.

§ 9-3 *Forsegling*

(1) Avgitte stemmesedler, konvolutter som inneholder stemmesedler og papirmanntall skal forsegles hvis materiellet i perioder ikke er under direkte oppsyn av valgmyndighetene. Forseglingen skal foretas på en slik måte at ingen får adgang til det forseglede materiellet uten at dette etterlater seg tydelige merker.

(2) Hvis omfanget av stemmesedler innebærer at det vil være uforholdsmessig byrdefullt å forsegle stemmesedlene kan valgstyret bestemme at stemmesedlene skal oppbevares på annen tilstrekkelig sikker måte.

(3) Forseglingsutstyr skal ikke transporteres sammen med avgitte stemmesedler.

§ 9-4 *Oversending av valgmateriell til distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret*

Valgstyret skal pakke stemmesedler slik de er telt opp. Stemmegivninger og stemmesedler som valgstyret har forkastet skal pakkes hver for seg fordelt på forhånd og på valgting. Valgstyret skal for øvrig pakke materiellet slik distriktsvalgstyret eller fylkesvalgstyret krever.

§ 9-5 *Oversikt over overlevert valgmateriell*

(1) Ved alle valg skal lederen i valglokalet sørge for at det utarbeides en oversikt over hvilket materiell som skal overleveres til valgstyret.

(2) Ved stortingsvalg og fylkestingsvalg skal valgstyret sørge for at det utarbeides en oversikt over hvilket materiell som skal overleveres til distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret.

(3) Mottakeren skal ved overleveringen kontrollere at det overleverte materiellet er i samsvar med det som følger av oversikten. Oversikten skal dateres og signeres av den som leverer og av den som mottar materiellet. Den som har levert materiellet skal få en kopi av den signerte oversikten.

Kapittel 10. Godkjenning av stemmesedler

§ 10-1 Åpning av omslagskonvolutter, beredskapskonvolutter og stemmeseddelkonvolutter

(1) Det skal være to valgmedarbeidere til stede når omslagskonvoluttene, beredskapskonvoluttene og stemmeseddelkonvoluttene åpnes.

(2) Hvis stemmeseddelkonvoluttene åpnes rett etter omslagskonvoluttene eller beredskapskonvoluttene, kan de samme valgmedarbeiderne ikke åpne både stemmeseddelkonvoluttene og omslagskonvoluttene eller beredskapskonvoluttene.

§ 10-2 Flere stemmeseddelkonvolutter eller stemmesedler fra samme velger

Hvis en omslagskonvolutt eller beredskapskonvolutt inneholder flere stemmeseddelkonvolutter eller stemmesedler som ikke er lagt i en stemmeseddelkonvolutt, skal stemmesedlene legges ulest ned i én stemmeseddelkonvolutt.

§ 10-3 Stemmesedler avgitt til felleslister

En stemmeseddel som lyder på et parti eller en gruppe som inngår i en fellesliste, skal regnes som avgitt til felleslisten.

§ 10-4 Stempling av stemmesedler

Hvis stemmesedler som er lagt i stemmeseddelkonvolutt mangler offentlig stempel, gjelder følgende:

- a. Hvis én stemmeseddel for et valg mangler offentlig stempel, skal valgstyret stemple stemmeseddelen.
- b. Hvis flere stemmesedler for det samme valget mangler offentlig stempel, skal valgstyret, hvis alle stemmesedlene gjelder den samme valglisten, stemple én av dem. Er én av stemmesedlene endret, stemples denne. Er stemmesedlene endret likt, stemples én av dem. Er stemmesedlene endret ulikt, stemples én av dem, men det skal ses bort fra endringene.
- c. Hvis flere stemmesedler for det samme valget mangler offentlig stempel, skal, hvis stemmesedlene gjelder ulike valglistene, ingen av dem stemples.

- d. Bokstav a og b gjelder ikke hvis stemmeseddelkonvolutten inneholder en annen stemmeseddel med offentlig stempel for det samme valget.

Kapittel 11. Opptelling av stemmesedler

§ 11-1 Manuell opptelling

(1) Før den første opptellingen skal stemmesedlene sorteres i separate bunker for de ulike listene samt blanke og tvilsomme stemmesedler. Bunkene med de blanke stemmesedlene og bunkene med de ulike listene skal deretter kontrolleres for sorteringsfeil.

(2) Den første opptellingen skal gjennomføres slik:

- a. De blanke stemmesedlene og stemmesedlene for de ulike listene skal samles i bunker som inneholder et bestemt antall stemmesedler.
- b. Bunkene skal kontrolleres for opptellingsfeil, ved å telles på nytt.
- c. Bunkene med de blanke stemmesedlene og bunkene med ulike listene skal summeres to ganger av ulike valgmedarbeidere.

(3) Hvis den andre opptellingen eller distriktsvalgstyrets eller fylkesvalgstyrets opptelling er manuell, skal den gjennomføres slik:

- a. Bunkene med stemmesedler skal kontrolleres for sorteringsfeil.
- b. Bunkene skal telles to ganger av ulike valgmedarbeidere.
- c. Bunkene med de blanke stemmesedlene og bunkene med ulike listene skal summeres to ganger av ulike valgmedarbeidere.

§ 11-2 Maskinell opptelling av stemmesedler og registrering av personstemmer

Maskinell opptelling av stemmesedler og registrering av personstemmer skal skje i henhold til fremgangsmåten for maskinell opptelling og registrering av personstemmer som følger av det elektroniske valggjennomføringssystemet.

§ 11-3 Manuell registrering av personstemmer

To valgmedarbeidere skal være til stede når personstemmer registreres manuelt.

§ 11-4 Manuell stikkprøvekontroll

(1) Valgmyndighetene skal gjennomføre manuelle stikkprøver hvis

- a. opptellingen skjer maskinelt
- b. registreringen av personstemmer skjer maskinelt.

(2) Manuelle stikkprøver skal gjennomføres i henhold til fremgangsmåten for manuell stikkprøvekontroll som følger av det elektroniske valggjennomføringssystemet.

§ 11-5 Første opptelling av forhåndsstemmesedler som ikke blir telt opp for hvert enkelt valglokale

Alle forhåndsstemmer som ikke telles opp etter valgloven § 10-8 andre ledd, skal telles opp samlet. Valgstyret kan bestemme at denne opptellingen skal deles opp i tekniske opptellingskretser.

§ 11-6 Første opptelling av valgtingsstemmesedler som ikke blir telt opp i valglokalet

Alle stemmesedler som på valgtinget ikke telles opp etter valgloven § 10-8 tredje ledd, skal telles opp samlet.

§ 11-7 Første opptelling av stemmesedler som skal telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen

Følgende stemmesedler skal telles opp samlet etter klokken 17 dagen etter valgdagen:

- a. godkjente stemmesedler fra forhåndsstemmegivninger som legges til side etter valgloven § 10-8 femte ledd
- b. godkjente stemmesedler fra forhåndsstemmegivninger som kommer inn etter at opptellingen etter § 10-8 fjerde ledd har begynt.

Kapittel 12. Protokollering

§ 12-1 Formularer for protokollering av valg

Departementet fastsetter formularer for protokollering av valg, hvor administrative forhold, mottak og behandling av stemmegivninger og stemmesedler,

opptelling, valgoppgjør og kontroll skal føres inn. Formularene skal brukes ved utfylling av protokoller etter valgloven § 10-15.

Kapittel 13. Klagenemnd. Overtredelsesgebyr

§ 13-1 Betaling av overtredelsesgebyr etter valgloven § 21-9

(1) Et overtredelsesgebyr etter valgloven § 21-9 forfaller til betaling tre uker etter at melding om endelig vedtak er kommet frem til personen eller foretaket.

(2) Hvis overtredelsesgebyret ikke betales ved forfall, løper forsinkelsesrenter etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. Overtredelsesgebyret og forsinkelsesrenter kan inndrives fjorten dager etter at varsel om inndriving er kommet frem til personen eller foretaket.

§ 13-2 Klagenemnd etter valgloven § 21-10 første ledd

(1) Kongen skal oppnevne en klagenemnd som fungerer i fem år.

(2) Klagenemnda skal ha tre medlemmer og tre personlige varamedlemmer. Kongen skal oppnevne en leder og et personlig varamedlem for lederen som skal oppfylle vilkårene i domstolloven § 53 første ledd og § 54 andre ledd.

(3) Medlemmene kan ikke avsettes eller suspenderes i perioden med mindre det foreligger særlig grunn.

(4) Departementet skal oppnevne et sekretariat for klagenemnda.

(5) Klagenemnda eller sekretariatet kan ikke instrueres om lovtolkning, skjønnsutøvelse, avgjørelse av enkeltsaker eller saksbehandlingen.

(6) Klagenemnda skal behandle saker og treffe vedtak i møter. Lederen og minst et annet medlem må være til stede for at klagenemnda kan treffe vedtak. Vedtak treffes med alminnelig flertall. Hvis antallet stemmer for og imot et forslag er likt, er lederens stemme avgjørende.

Kapittel 14. Ikrafttredelse

§ 14-1 Ikrafttredelse

Forskriften begynner å gjelde straks, med unntak av § 2-2 andre ledd som begynner å gjelde 1. januar 2026.

19 Forslag til endringer i forskrift om valg til Sametinget

I forskrift 19. desember 2008 nr. 1480 om valg til Sametinget gjøres følgende endringer:

I

Overskriften i § 17 skal lyde:

§ 17 Samevalgstyre. Ansvar for stemmingen i et valglokale

§ 17 andre ledd skal lyde:

(2) Valgloven 6-2 gjelder tilsvarende.

§ 28 andre ledd bokstav d skal lyde:

d. Listeforslaget må være underskrevet av minst 30 personer som er innført i valgmannallet i kretsen. Utgår listeforslaget fra en organisasjon som er registrert hos Sametinget, og som ved forrige sametingsvalg fikk en oppslutning på minst 60 stemmer i en valgkrets eller minst 200 stemmer i hele landet, er det tilstrekkelig at listeforslaget er underskrevet av minst to av styremedlemmene i organisasjonens lokalavdeling i valgkretsen *eller av to personer i organisasjonens utøvende organ*. Det samme gjelder for organisasjoner som er blitt registrert hos Sametinget etter forrige sametingsvalg. Hvis en registrert organisasjon stiller listeforslag sammen med en uregistrert gruppe, gjelder likevel første punktum. Underskriftene på andre listeforslag enn de som går inn under annet og tredje punktum skal være skrift på papir.

§ 40 første ledd skal lyde:

(1) Stemmegivningen til sametingsvalget foregår på samme tid som til stortingsvalget, jf. valgloven § 7-1. Samevalgstyret kunngjør tid og sted for forhåndsstemmegivningen.

§ 41 skal lyde:

Valgloven § 6-4, § 7-3 og § 8-2 gjelder tilsvarende.

§ 42 skal lyde:

§ 42 *På hvilke steder det kan mottas forhåndsstemmer*

(1) Stemmegivningen skal foregå der det foregår forhåndsstemmegivning til stortingsvalget. *Valgloven §§ 6-7, 7-2 og 8-3 og valgforskriften §§ 6-2 og 7-4 gjelder tilsvarende.*

(2) Velgere som har søkt om å få avgi forhåndsstemme etter § 7-2 *fjerde ledd* i valgloven, trenger ikke sende særskilt søknad for å kunne forhåndsstemme til sametingsvalget. Valgstyrets leder sørger for at samevalgstyrets leder får kopi av de innkomne søknader.

§ 43 første, andre, femte og syvende ledd skal lyde:

(1) Valgloven §§ 6-2, 6-5, 6-8, 6-9 og 6-11 og valgforskriften 7-3 gjelder tilsvarende.

(2) Velgere med stemmerett i en annen valgkrets enn der stemme avgis skal få utlevert en *stemmeseddel med navnene til de samepolitiske organisasjonene registrert hos Sametinget som ved forrige sametingsvalg fikk minst 60 stemmer i en valgkrets eller minst 200 stemmer i hele landet.*

(5) Avgis stemmen innenriks, skal stemmemottakeren skrive ut valgkort til velgeren med mindre velgeren har med seg valgkort. Valgkortet skal fylles ut slik at det er mulig å identifisere velgeren ut fra opplysningene på kortet. Opplysningene som identifiserer velgeren skal være synlige i vinduet på *omslagskonvolutt*. *Valgkortet* skal også inneholde et felt hvor stemmemottakeren skal påføre tid og sted for stemmegivningen samt signere for stemmemottaket. I tillegg skal det fremgå av valgkortet hvilket valg det gjelder. Velgeren legger selv stemmeseddelen i en stemmeseddelkonvolutt og gir denne til stemmemottaker. Deretter skal stemmemottakeren legge stemmeseddelkonvolutt og valgkortet ned i en omslagskonvolutt og lime den igjen. Velgeren legger omslagskonvolutt i en forseglet urne.

(7) Forhåndsstemmegivningene skal fortløpende sendes til samevalgstyret i kommunen hvor velger er manntallsført, eller til opptellingsvalgstyret i kretsen dersom velger er manntallsført i en kommune med færre enn 30 manntallsførte. *Det skal benyttes forsendelseskvolutt.*

§ 43 åttende ledd andre punktum oppheves.

§ 44 femte ledd oppheves. Nåværende sjette ledd blir nytt femte ledd.

§ 45 skal lyde:

§ 45 *Ordensregler*

Valgloven § 6-6 gjelder tilsvarende.

§ 47 tredje ledd skal lyde:

Valgloven § 6-7 og valgforskriften § 6-2 gjelder tilsvarende.

§ 49 tredje ledd skal lyde:

(3) Leder eller nestleder i valglokalet kan om nødvendig bortvise den som opptrer i strid med reglene i denne paragrafen.

§ 50 andre ledd skal lyde:

(2) Stemmemottaker setter et kryss i valgmanntallet ved velgerens navn. Velgere skal vise legitimasjon. Hvis en velger ikke kan vise legitimasjon, men er kjent for stemmemottakeren, kan stemmemottakeren i stedet bekrefte velgerens identitet. Velgeren får deretter utlevert en stemmeseddelkonvolutt og blir vist til et stemmeavlukke.

§ 50 fjerde ledd skal lyde:

(4) Valgloven § 6-8 gjelder tilsvarende.

§ 51 skal lyde:

§ 51 *Bruk av omslagskonvolutt*

Velgere som ikke er innført i vedkommende del av manntallet eller som allerede er krysset av i valgmanntallet, skal ikke legge stemmeseddelkonvolutten i urnen, men gi den til stemmemottakeren. Stemmemottakeren skal legge stemmeseddelkonvolutten sammen med velgerens valgkort i en omslagskonvolutt, og lime omslagskonvolutten igjen.

§ 52 tredje ledd skal lyde:

(3) To stemmemottakere bringer med *seg en* stemmeseddel for hver gruppe som stiller liste ved valget *samt en blank stemmeseddel*, en stemmeseddelkonvolutt og en urne ut til velgeren.

§ 52 fjerde ledd skal lyde:

(4) Velgeren legger selv stemmeseddelen i konvolutten, eventuelt med hjelp av en person utpekt etter reglene i § 50 *fjerde ledd*, og legger den i urnen. *Velgeren skal gi konvolutten med de resterende stemmesedlene til stemmemottakeren. Stemmemottakeren skal sørge for å kassere denne på en betryggende måte.* Stemmemottakerne bringer deretter urnen inn i valglokalet.

§ 53 skal lyde:

§ 53 Tømming av urner i løpet av valgdagen

Dersom det er nødvendig å tømme valgurner i løpet av valgdagen, skal samevalgstyret sørge for at *leder i valglokalet* benytter følgende prosedyre:

1. Forseglingen av valgurnen skal brytes av minst to *valgmedarbeidere* i felleskap
2. Innholdet tømmes umiddelbart over i egnet emballasje som forsegles og merkes med serienumre.

§ 67 første ledd skal lyde:

(1) *Leder i valglokalet* skal føre protokoll i forbindelse med gjennomføringen av valget.

§ 68 andre ledd første punktum skal lyde:

(2) St. Lagües modifiserte metode innebærer at hver listes stemmetall divideres med 1,4-3-5-7 osv., jf. valgloven § 11-4 *andre ledd*.

II

Forskriften begynner å gjelde straks.